Vidas GARLIAUSKAS
Lietuvių kalbos institutas, Vilnius

LIETUVIŠKOS OIKONIMŲ LYTYS NELIETUVIŠKUOSE XVI–XIX A. ŠALTINIUOSE

Nelietuviškuose istorijos šaltiniuose užrašyta daugybė lietuvių oikonimų. Kai kurių istorinių oikonimų užrašytos ir lietuviškos lytys. Pastarųjų jau šiek tiek buvo paskelbta įvairiuose darbuose, bet išsamiau jos niekur nėra aptartos. Straipsnyje nagrinėjamos lietuviškos istorinių oikonimų lytys: jos apibrėžiamos, apžvelgiamas jų atsiradimas, paplitimas, vartojimas, rašyba.

Pirmasis į lietuviškas kitų toponimų (ne oikonimų) lytis dar 1888 m. atkreipė dėmesį J. Spruogis. Jis, XVI a. senosios Žemaičių žemės žodyno įžangoje aiškindamas, kad žemaičių ir lietuvių kalba ta pati, pateikia keletą pavyzdžių: *Дубины* («*по русску, а по литовску–Ожоліосъ*»)[1] 1595, dvi dr., Gaižuva, Vilkijõs vls.; *Моцкосъ Седеймасъ* («*называема врочищомъ по литовску*») 1596, dr., Gaižuva, Vilkijõs vls.; *Паклуне* («*называема по литовску*») 1595, pv., Romáiniai, Vilkijõs vls. (Spruogis 1888: VII–VIII) ir kt.

Apie lietuviškas kitų toponimų lytis dar prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo užsiminęs ir istorikas K. Jablonskis. Jis pateikė keletą pavyzdžių iš Žemaičių teismų knygų: *Лесы зарощоные ... врочыщом называемые По Кепала калну ир По Жырдос Калну Антпелке Вежетя Мишкай* 1599 Pužaĩ, Vidùklės vls.; *Нива По Тробомис* 1601 Paštuvà, Vilkijõs vls.; *Кгрунт Анитас Паседис* 1607 Ganýprova, Krãžių vls. K. Jablonskis teigė, kad „Šitokių pavadinimų Lietuvos aktuose yra išlikę labai daug, tik nedidelė jų dalis tėra suregistruota“ (Jablonskis 1937: 142).

Mažosios Lietuvos (Klaĩpėdos krašto) oikonimų lietuviškų lyčių iš senųjų bažnyčių įrašų knygų buvo paskelbęs W. Fenzlau studijoje, skirtoje Klaĩpėdos krašto vardyno lietuviškoms ir vokiškoms lytims (Fenzlau 1936). Ten jis palygino kai kurias tų pačių oikonimų XVII–XVIII a. ir XX a. lytis.

Prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo susidomėta ir senosiomis Didžiosios Lietuvos bažnyčių įrašų knygomis. Lituanistikos instituto Lietuvių kalbos skyriaus 1939 m. darbų plano, kurį svarstė J. Balčikonis, M. Biržiška, A. Salys, Pr. Skar-

[1] Visa iš istorijos šaltinių išrašyta medžiaga (atskiri žodžiai, frazės, teksteliai) pateikiama kursyvu, reikalingus pavyzdžius pabraukiant.

džius, protokole įrašyta: „Daryti žygių vyskupijų kurijose išgauti senąsias bažnyčių metrikas, kurios ypač svarbios mūsų vardynui“[2]. Kadangi dėl karo ir okupacijų tos bažnyčių įrašų knygos ilgai nebuvo tyrinėtos, ten esančios oikonimų lietuviškos lytys ligi šiol nežinomos.

Istorijos šaltiniuose užrašytų lietuvių oikonimų lyčių klasifikacija

Istorijos šaltiniuose lietuvių oikonimai užrašomi labai nevienodai, tad reikia aiškiai apibrėžti, kokios užrašytos lietuvių oikonimų lytys laikytinos lietuviškomis. Aptartinos ir straipsnyje vartojamos sąvokos.

Sąvoka *lietuvių oikonimai* – tai viso (buvusio ir esamo) lietuvių kalbos ploto oikonimų visuma[3]. Jie ir nagrinėjami šiame straipsnyje, išskyrus prūsiškus, vieną kitą slavišką. Istorijos dokumentuose užrašyta įvairių tų oikonimų lyčių. Pagal tai, kaip tos lytys užrašytos, ir bandoma apibrėžti, kokios jos yra.

Tiksliai užrašytos istorinių oikonimų lytys, kurios niekuo nesiskiria nuo lietuvių vartojamų, yra l i e t u v i š k o s l y t y s, pavyzdžiui: ***Антайтрисъ*** 1584 (Spruogis : 5) = **Antaitris* Tvėrų vls.[4]; ***Antałamieſtis*** 1744 (Lkm JĮ II : 6[b])[5] =

---

[2] Lituanistikos instituto Lietuvių kalbos skyriaus protokolų knyga. Protokolas Nr. 1, 1939 m. kovo 18 ir 21 d. Šaltinis saugomas Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje.

[3] Plg. sąvoką *lietuvių pavardės*, kurios „turinys – lietuvių tautybės žmonių pavardžių visuma“ (Maciejauskienė 1997a: 101).

[4] Istorijos šaltinių oikonimai pateikiami tokia tvarka: tamsesniu kursyvu pateikiama lietuviška oikonimo lytis, po jos – užrašymo metai, skliaustuose – šaltinis (kurio sutrumpinimus žr. sutrumpinimų sąraše), romėnišku skaitmeniu tomas ir po dvitaškio puslapis. Už skliaustų po lygybės ženklo pateikiama rekonstruota ar iš dabartinių šaltinių paimta lytis, rašoma kursyvu, atitinkanti istorinio šaltinio lytį, toliau – lokalizacija pagal LATSŽ II suskirstymą, visu žodžiu užrašant apylinkę, valsčių ar pan. ir sutrumpinimu – rajoną. Ne visada galima tiksliai nurodyti lokalizaciją, nes istorijos šaltiniuose pateikta lokalizacija dažnai nesutampa su dabartine. Tais atvejais stengtasi nurodyti abi lokalizacijas, kartais apytikslę lokalizaciją, ir dėl to straipsnyje gali pasitaikyti tam tikrų nevienodumų. Pavyzdžiui, 1854 m. Telšių ir Žemaičių vyskupystės sąrašo gyvenamųjų vietų lokalizacija nurodoma parapijos tikslumu pagal LKŽ sutrumpinimus. 1807 m. Naujųjų Rytprūsių (Užnemunės) žemėlapio gyvenamųjų vietų lokalizacija nurodoma žemėlapio kvadratais pagal stambiausią to kvadrato vietovę: Darsūniškis, Ìngavangis, Liepalótai, Meištaĩ, Rokaĩ, Šakiaĩ, Ūdrijà, Veiveriaĩ, Zapýškis ir t.t. Jei žemėlapio vietovė yra ir LATSŽ II, pateikiama ir ten esanti lokalizacija. Žemėlapio puslapiai pateikiami taip, kaip nurodyta pačiame žemėlapyje (1, 2, 2a ir t. t.). Kai kurių kitų rankraštinių šaltinių (pvz., bažnyčių knygų, kai kurių inventorių ir t.t.) puslapiai nurodomi skaičiumi ir raide (pvz., 6[a], 6[b]), o tai reiškia, kad tų šaltinių yra numeruoti tik lapai ir raidės nurodo skirtingas to paties lapo puses. Mažosios Lietuvos gyvenamųjų vietų lokalizacija taip pat pateikta nevienodai. W. Fenzlau studijos gyvenamųjų vietų, jei jos išnykusios, lokalizacija pateikiama Klaĩpėdos krašto parapijų tikslumu, o jei išlikusios iki šių dienų, – pagal LATSŽ II. Mažosios Lietuvos gyvenamųjų vietų, esančių dab. Kaliningrado srityje, lokalizacija nieko nekeičiant nurodoma tokia, kokia pateikta Pėteraičio studijoje. Tais atvejais, kai iš Pėteraičio studijos gyvenamoji vieta yra dab. Lietuvos teritorijoje ir jei ji išlikusi, lokalizacija pateikiama pagal LATSŽ II.

[5] Atkreiptinas dėmesys į kai kurių sutrumpinimų vartojimą straipsnyje. KĮ – krikšto įrašų knyga, JĮ – jungtuvių įrašų knyga, MĮ – mirusiųjų įrašų knyga. Raidė N prie kalbamųjų sutrum-

Antalamėstis, dab. *Antãlamėstė* Saldùtiškis Ut; *Zaśćianek* ***Antarasztas*** / *Wieś Kiakszty* / *Włość Wydzka* 1731 (Inw KZ : 15) = **Antaraštas* Vìdžiai (dab. Baltarusija); *de* ***Awizieniu*** 1769 (Ut JĮ I : 50[a]) = **Avižienių, Avižiẽniai* Leliūnai Ut; ***Budupis*** 1539 (Pėteraitis : 89) = **Būdupis* Stãlupėnai, Katniavà, Trakėnai; ***Dubinikas*** 1898 (Anonim : 42) = tarm. **Dub'in'ĩkas,* dab. *Dubiniñkas* Merkìnė (dab. Marcinkónys Al); ***Dumczus*** / *P. WIŁKOWISCENSIS* 1744 (Syn : 107) = **Dumčus,* dab. *Dumčaĩ* Pìlviškiai Vlkv; ***Ejgiełonis*** 1898 (Anonim : 38) = *Eĩgelonys* Butrimónys (dab. Pivašiūnai ir Jurgeliónys Al); *de* ***Eyguliu*** 1686 (Mlt KĮ I : 14[b]) = **Eigulių* Molėtai; ***Galinis*** / *P. KUKUCISCENSIS* 1744 (Syn : 83) = **Galinis,* dab. *Galiniškis* Skudùtiškis Mlt; *de* ***Ginuciey*** 1741 (Lkm KĮ II : 8[a]) = tarm. **G'inu.c'ai.*, *Ginùčiai* Liñkmenys Ign; ***Gumbronas*** / *P. ANUSZYSCENSIS* 1744 (Syn : 87) = **Gumbronas* Õnuškis Vrn; *de loco* ***Jodapurwey*** 1753 (Blnk KĮ II : 9[a]) = **Juodapurviai* Bálninkai Mlt; ***Kekkerſůſe*** 1670 (Fenzlau : 124) = **Kekersuose, Kekersaĩ* Katýčiai Šl; *de* ***Kiemieszis*** 1741 (Lkm JĮ II : 3[a]) = *Kemėšỹs* Saldùtiškis Ut; *Woÿta Ʒutaicia Ś:* ***Kiemsiu*** 1607 (Jnš KĮ : 95[a]) = **Kemsių, Kemsiai* Skaistgirỹs Jnš; ***Laubenskas*** 1807 (NO : 2a) Veiveriaĩ; *Zaścianek* ***Łynkadarźys*** 1820 (WDW) = **Linkadaržis* Lavóriškės Viln; *de uilla* ***Linkawa*** 1618 (Jnš KĮ : 218[b]) = **Linkava,* dab. *Linkuvà* mst. Pkr; *Miasto Merecz czyli* ***Mierkine*** 1898 (Anonim : 42) = *Merkìnė* Vrn; *de* ***Meſkaſiadʒis*** 1617 (Mrk KĮ : 101[b]) = tarm. **M'eškas'ėdz'is,* dab. *Mẽškasalis* Ãlovė Al; ***Meſzymas*** / *P. SVINCIANENSIS* 1744 (Syn : 81) = tarm. **M'e.š'ĩ.mas* Švenčiónys; ***Nárágas*** / *P. DUBINCENSIS* 1744 (Syn : 48) = tarm. **Na.ragas* Dubingiaĩ Mlt; *Pagi* ***Pełuodʒiu*** 1600 (Jnš KĮ : 14[b]) = **Peluodžių, Peluõdžiai* Pašvitinỹs Pkr; *de Villa* ***Pietkunas*** 1668 (Rgv KĮ I : 3[a]) = **Petkūnas,* dab. *Petkūnai* Juostiniñkai An; ***Plunge*** 1854 (ED : 9) *Plùngė* mst.; ***Sarya*** / *P. DRUIENSIS* 1744 (Syn : 84) = **Sarija,* Drujà (Baltarusija); *de* ***Skaudale*** 1639 (Slnt KĮ : 66[a]) = tarm. **Skaudal'e*, *Skaudãliai* Imbarẽ Krtn; ***Sodenay*** 1584 (Pėteraitis : 363) = **Sodėnai* Dárkiemis, Žabynaĩ; *Zascianek* ***soda Ganikła*** / *Sioło Twirbuty* / *Woitostwo Zaniemienskie* / *Wołosc Wielonska* 1615 (Inw Vl : 24[b]) = **Sodo* (tarm. **Soda*) *ganykla* Veliuonà; *de loco* ***ſzałtakieliszkieß*** 1757 (Blnk KĮ II : 30[b]) = **Šaltakeliškės,* dab. *Šáltakeliai* Žélva Ukm; *de Villa* ***ſzlapiosios Berzies*** 1711 (Dt KĮ : 146[a]) = **Šlapiosios beržės,* dab. *Šlapãberžė* Dotnuvà Kdn; *de* ***Upeskumpas*** 1810 (Mlt KĮ X : 32[a]) = tarm. **U.p'e.s kumpas,* bk. **Upės kampas* Molėtai; *de* ***Utena*** 1741 (Ut JĮ I : 16[b]) = *Utenà* mst.; *de* ***Wayto vlicies*** 1709 (Ant KĮ I : 104[a]) = **Vaito ūlyčios* (tarm. **u.li'č'a.s*) Antãlieptė Zr; ***Велiона*** 1584 (Spruogis : 39) = *Veliuonà* Jrb; ***Вильня*** 1575 (Spruogis : 54) = tarm. **Vilnia,* dab. *Vìlnius* mst.;

---

pinimų reiškia atitinkamos knygos nuorašą. Pavyzdžiui, parašymas KĮ N reiškia krikšto įrašų knygos nuorašą. Tokias nuorašų knygas pačioje XVIII a. pabaigoje Vilniaus vyskupystės valdžios iniciatyva iš originalų perrašė parapijų kunigai (klebonai arba vikarai).

Wingis / *P. PODBRZEZENSIS* 1744 (Syn : 43) = **Vingis* Pabėržė Viln; *Zascianek* ***Zagaraitys*** *pusty* / *WŁOSC MASIADZKA* 1662 (ŽV Inv : 204) = **Žagaraitis* Mósėdis Skd ir kt. Tos lietuviškos lytys gali būti tarminės ir netarminės. Jos gali būti užrašytos įvairiais linksniais, net savotiškai susietos su nelietuvišku žodžių junginiu (tekstu). Tačiau iš užrašymo nelietuviškame istorijos šaltinyje turi būti aišku, jog oikonimo lytis tikrai lietuviška, sava lietuvių kalbos sistemos ir svetima bet kurios kitos kalbos sistemos atžvilgiu. Tokią lietuvišką lytį svetimkalbiame tekste būtų galima laikyti neadaptuotu skoliniu (lituanizmu).

Be jokių abejonių v i s i lietuvių oikonimai t u r i (ar yra turėję) l i e t u - v i š k a s lytis. Didžioji dalis tų lietuviškų lyčių yra p i r m i n ė s, nes dauguma oikonimų yra kilę iš kitų tikrinių ir bendrinių lietuvių kalbos žodžių ir vartojami (ar buvo vartojami) lietuvių kalbos plote. Tik kai kurie nelietuviškos kilmės oikonimai atsiradimo metu galėjo turėti pirminę nelietuvišką lytį, jei atsikėlę nelietuviai konkrečiai vietai buvo davę nelietuvišką vardą, o aplinkui gyvenantys lietuviai netrukus iš jų perėmė tą vardą ir jį adaptavo pagal lietuvių kalbos dėsnius. Pavyzdžiui, vieta, kur stovėjo smuklė, įvardyta *de* ***Kapanauza*** 1792 (Mlt KĮ VII : 109[a]), *de* Kafenhauz 1793 (Mlt KĮ VII : 114[a]), *de* Kaffenauza 1796 (Mlt KĮ VII : 134[a]), dab. *Kapanáuza* Sugiñčiai Mlt; oikonimas *Kafenhauz*, kilęs iš lenk. *kafenhaus* „kafenhauzas", adaptuojant lietuvių kalboje išvirto į *Kapanáuza*, todėl pastaroji lietuviška lytis laikytina antrine. Panašiai yra ir atveju *Jùrbarkas*, kuris yra atsiradęs iš vok. *Jurgenborg*, o ši lytis iš *Georgenburg* (Vanagas 1996: 83). Šiais ir panašiais atvejais galima kalbėti apie svetimos kilmės oikonimų sulietuvinimą, įvykusį tada, kai lietuviai susipažino su konkrečiu oikonimu ir patys ėmė jį vartoti. Tad ir v i s i nelietuviškos kilmės lietuvių oikonimai lietuvių kalbos plote t u r i l i e t u v i š k a s l y t i s, kurios irgi gali būti užrašytos nelietuviškuose istorijos šaltiniuose.

Lietuviškos oikonimų (ir kitų onimų) lytys – pati vertingiausia ir patikimiausia istorinio vardyno medžiagos dalis. Tai dokumentuose užrašyti autentiški gyvosios kalbos faktai, gerai atspindintys praėjusių amžių konkrečių vietų žmonių kalbą. Tos lietuviškos lytys turi būti įtrauktos į vietų vardų etimologijas, nors tai iki šiol gana retai buvo daroma[6]. Jomis gali būti remiamasi aiškinant įvairius kalbos istorijos ir dialektologijos faktus.

Istorijos šaltiniuose pasitaiko ir tokių lietuvių oikonimų lyčių, kurios užrašytos su akivaizdžiomis rašybos klaidomis. Jas nesunku pataisyti, nesunku atstatyti autentišką oikonimo lytį. Jei klaida aiški (pavyzdžiui, jei praleista raidė ar sukeistos raidės), tokia oikonimo lytis laikytina *klaidingai užrašyta lietuviška lytimi*. Su akivaizdžia klaida parašyti lietuvių oikonimai traktuotini kaip senųjų

---

[6] Viena kita lietuviška lytis miestų vardų etimologijų aiškinimuose yra pateikta A. Vanago (Vanagas 1996).

lietuviškų šaltinių klaidingai parašyti žodžiai. Pavyzdžiui, atveju *de* ***Antalie-tes*** 1694 (Dgl KĮ II : 79[a]), turėtų būti **Antalieptės* praleista raidė *p*; atveju *Ś:* ***Nor--ma-ciu*** 1611 (Jnš KĮ : 133[b]), turėtų būti **Normančių,* vard. **Normañčiai,* praleista raidė *n*. Atveju *de* ***Normon-l-ė*** 1636 (Slnt KĮ : 31[a]) = tarm. **Normon't'e·,* bk. **Normančiai,* raidė *t* parašyta be skersinio brūkšnelio. Atveju *Ś:* ***Ʒui-n-liu*** 1611 (Jnš KĮ : 130[b]), turėtų būti **Žvilių,* įrašyta nereikalinga raidė *n*. Kartais užrašytoje oikonimo lytyje vietomis sukeičiamos raidės, pavyzdžiui, *de villa* ***Vntał-sk-nies*** 1739 (Lkm KĮ I : 105[a]) – turbūt klaida iš tarm. **Untalk's'n'e.s*. Kitais atvejais, kai sukeistos raidės, gali būti metatezė, todėl užrašytos lytys laikytinos lietuviškomis: *de* ***g-ri-butkiu*** ~1711 (Lnkv KĮ : 2[a]) = **Gribudkių,* dab. *Gir̃butkiai* Linkuvà Pkr; *Ś.* ***St-ri-peikiu*** 1607 (Jnš KĮ : 93[a]) = **Stripeikių* ir *Sioło* ***St-ir-peikiu*** 1614 (Jnš KĮ : 162[a]) = **Stirpeikių,* dab. *Stripeĩkiai* Gataũčiai Jnš.

Esama istorijos šaltiniuose ir tokių lyčių, kurių vienos morfemos yra išlaikytos lietuviškos, o kitos pakeistos pagal svetimų kalbų dėsnius, ir tai neleidžia kalbamųjų lyčių laikyti lietuviškomis. Tos lytys yra iš dalies apslavintos ar apvokietintos, bet turi lietuviškas galūnes, kurių nėra kitose kalbose. Būtent tokios lytys laikytinos *hibridinėmis lietuvių oikonimų lytimis*. Jos yra tarpinės, vienomis ypatybėmis (ypač išlaikyta lietuviška galūne) artimesnės lietuviškoms, kitomis (pakeistomis arba nelietuviškomis morfemomis) – suslavintoms, suvokietintoms lytims. Pačiõs sąvokos *hibridinė lietuvių oikonimo lytis* turinys yra kiek kitoks negu termino *hibridas* – „žodis turintis kitų kalbų kilmės morfemų" (Gaivenis, Keinys 1990: 78). *Hibridinė lietuvių oikonimo lytis* yra tokia, kurios bent viena morfema, kartais dvi, kartais visos morfemos, i š š k y r u s l i e t u v i š k ą g a l ū n ę, pakeistos pagal kitų kalbų dėsnius arba nelietuviškos. Galimas ir toks atvejis, kai hibridinėje lytyje visos lietuviškos morfemos išlaikomos, tačiau dėl svetimų kalbų įtakos kiek pakeičiama fonetika. Bet ir tokiais atvejais turi būti išlaikyta nepakeista lietuviška tos lyties galūnė.

Atvejai, kai hibridinėse oikonimų lytyse lietuviška morfema keičiama nelietuviška.

Atveju *de* Grzyb-eniu[7] 1683 (Mlt KĮ : 3[b]) šaknies morfema *gryb-* pakeista nelietuviška *grzyb-*, plg. lenk. *grzyb* „grybas", lenk. avd. *Grzybowski*, tačiau kitos morfemos (priesaga ir galūnė) lietuviškos – plg. lietuvišką lytį *de* ***Grybeniu*** 1683 (Mlt KĮ I : 3[b]) = **Grybėnų*[8]. Lietuviškas priešdėlis pakeistas nelietuvišku atvejais Pod-auksztoji 1901 (Volter : 176) Marijámpolė – lietuviška lytis būtų **Paaukštoji*; iš vien Pod-kierocio *parap. Łabanoro* 1907 (Int ZK : 44[a]) – lietu-

---

[7] Analogiškų bendrinių lietuviškų žodžių lyčių esama ir lietuvių kalbos paminkluose, plg. *t-rz-iſdieſzimtis* (trys dešimtys) (Universitas 1991).

[8] Dėl netobulos rašybos ne visada galima rekonstruoti tikslią lytį, ypač, jei oikonimas nepasiekė mūsų dienų. Šiuo atveju dar galima rekonstruoti **Grybenių*.

viška lytis būtų *Pakeročio*. Lietuviška priesaga pakeista apslavinta atveju *isz sodz. Vaverany par.* Gierw-iat-ų 1906 (Int ZK : 42[b]), plg. *Gervéčių, Gervéčiai* (Baltarusija); įterpta nelietuviška priesaga atveju *isz* Bebruseł-k-as *par. Maletų* 1905 (Int ZK : 41[a]).

Atvejai hibridinių lyčių, kurių vienintelė lietuviška morfema – galūnė: *Pagi* Kozak-u 1601 (Jnš KĮ : 19[a]), plg. sl. avd. *Kozak* – lietuviška lytis *Pagi* ***Kazoku*** 1600 (Jnš KĮ : 12[a]) = **Kazokų*, plg. liet. avd. *Kazõkas*; *iš* Marazówk-os 1903 (Int ZK : 36[a]); Nowodol-is 1901 (Volter : 216) Kybártai; *iš* Nowosod-ų 1910 (Int ZK : 49[b]); Podlubuwk-as 1901 (Volter : 128) Liubãvas; *isz vienasiedžia* Sos--nówk-os 1905 (Int ZK : 40[b]); Zasciank-as 1901 (Volter : 188) Fredà Kn.

Atvejai, kai oikonimų hibridinėse lytyse kiek pakeičiama fonetika.

Atveju *na Zascianku* PA-c-iesartis *nad Rzeką Cesarką / Wies Kaliźe / Wlość Malatska* 1731 (Inw KZ : 119) neišvengta apslavintos lyties lenk. *Cesarka* (plg. liet. *Siesartìs* up. Mlt ir kitur, LUEŽ: 145) fonetinės įtakos. Šis fonetinis pakitimas neleidžia kalbamosios lyties laikyti lietuviška. Lietuviška lytis būtų **Pasiesartis* ar **Pasiesartys*. Panašios yra lytys *iš* O-rnionių 1903 (Int ZK : 37[a]), plg. *Arniónys* Mlt; *iš* Kolokoss-ų 1908 (Int ZK : 45[a]), *iš* Kollokoss-ų 1909 (Int ZK : 46[b]) – šiuo atveju apslavinta fonetika, nebūdingos lietuvių rašybai geminatos, plg. lenk. *z wiosk. Kołokossy* 1903 (Int ZK : 36[b]), dab. *Kuolakãsiai* Iñturkė Mlt.

Prūsijos šaltinių oikonimuose painiojami skardieji ir duslieji priebalsiai. Duslusis priebalsis [t] žymimas raidėmis *-dt-* atveju Wan-dt-laukey 1584 (Pėteraitis : 432), plg. **Vantlaukiai*, vėliau *Vantiškiai* dv., k. Dárkiemis, Kliši̇ai̇, Vykiškiai. Tad šiuo atveju yra vokietinama. Analogiškai lietuvių skardusis [d], žymimas raidėmis *-tt-* (o tai yra vokietinimas) atveju Wi-tt-gerey 1583 (Pėteraitis : 444), plg. *Vidgiriai* ‖ *Lėgiai*, Pìlkalnis, Málviškiai[9], Draugupėnai.

Pasitaiko atvejų, kai liet. priebalsis [s] žymimas raidėmis *sch, sz*, kurios skaitytinos [š]: Antrau-sch-wey 1584 (Pėteraitis : 53), plg. *Antrausviai* Stãlupėnai; Krucki-sz 1584 (Pėteraitis : 201), atstatytina **Krukis*, **Krukys*, vėliau *Krukiai* Dárkiemis, Kliši̇ai; *de* Gatakiemi-ſz 1743 (Lkm KĮ II : 13[b]), dab. *Gãtakiemis* Saldùtiškis Ut ir pan. Tokį [s] žymėjimą reikia laikyti vokietinimu (Prūsijoje) arba slavinimu (Lietuvoje). Dėl žodžio galo [s] žymėjimo dar žr. p. 192–193.

Kartais žodžio pradžioje prieš balsį arba dvibalsį pridedamas nebūdingas lietuvių kalbai priebalsis [h]: H-eygirey 1785 (Pėteraitis : 114), atstatytina liet. **Eigiriai, Eigarai* Ragaĩnė, Būdviečiai – lietuviškos lytys ***Eyggarey*** 1625, ***Eygerey*** 1625 (Pėteraitis : 114); *de* H-ellu 1735 (Ut JĮ I : 9[a]) – lietuviška lytis **Alių, Aliaĩ* Mockė̃nai Ut. Šiais atvejais taip pat yra hibridinės lietuvių oikonimų lytys. Priebalsio [h] pridėjimas žodžio pradžioje Prūsijos šaltiniuose yra vokietinimas, Lietuvos – slavinimas.

---

[9] V. Pėteraitis duoda šio vv. lytį *Malviškas*. Bet žr. (Razmukaitė, Vitkauskas 1994: 106).

Tam tikras vokietinimas ir slavinimas yra ir tais atvejais, kai kurioje nors oikonimo morfemoje (šaknyje, priesagoje) yra monoftongizuojamas dvibalsis, kuris lietuvių kalboje paprastai nemonoftongizuojamas: *Abst-e-nischkej* 1540 (Pėteraitis : 55), liet. būtų **Absteiniškiai*, plg. vėlesnį *Abstainiai* Stālupėnai, Eitkūnai; *Na Zascianku ... Ant-e-siatynis / Wieś Paszekszcie Włość Malatska* 1731 (Inw KZ : 127) – užrašyto oikonimo lietuviška lytis būtų **Ant(a)-ei-setinis* (*ant(a)-+Eisetas+-inis*), plg. *Aĩsetas* ež. (LEUV : 2); *sioła Giedw-a-niu* 1615 (Jnš KĮ : 165[b]), *Pagi Giedw-i-niu* 1599 (Jnš KĮ : 5[a]), *Pagi Gedw-i-niu* 1599 (Jnš KĮ : 5[a]), plg. dab. *Gedvaĩniai* Stupuraĩ Jnš; *de villa J-o-n-i-kaiciu* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]) – lietuviška lytis **Jauneikaičių*, plg. dab. *Jauneĩkiai* Pociūnai Jnš; *Villæ Jurd-a-ćiu Aduocati Zutaićia* 1599 (Jnš KĮ : 1[b]), plg. *Aduo Zutaicia Pagi* ***Jurdayciu*** 1605 (Jnš KĮ : 62[a]) = **Jurdaičių*, *Jurdáičiai* Buivỹdžiai Jnš; *de Kird-y-key* 1742 (Lkm KĮ II : 62[b]), plg. dab. *Kirdeĩkiai* Saldùtiškis Ut; *de T-e-guilu* 1673 (Lnkv KĮ : 40[a]), *de ſt-e-guilu* 1679 (Lnkv JĮ : 12[b]), plg. dab. *Steigvìliai* Laūksodis Pkr; *de ſtryg-a-liszkis* 1741 (Lkm KĮ II : 62[b]), plg. dab. *Strigailìškis* Palūšė Ign; *de Jot-e-niu* 1682 (Rgv JĮ I : 126[a]), būtų tarm. **Jot'ein'u*, bk. **Jotainių*, *Jotáiniai* Ramýgala Pn ir kt. Pabrauktos lytys laikytinos hibridinėmis.

Istorijos šaltiniuose užrašyta tokių lyčių, kurios gyvojoje kalboje niekada nebuvo vartotos. Tai dėl klaidos ar dėl kitų priežasčių atsiradusios dirbtinės lytys, iškreipiant tikrąsias (autentiškas): *de Padwadu* 1685 (Mlt KĮ I : 11[b]), *de Padauru* 1691 (Mlt KĮ I : 41[a]), plg. lietuviškas lytis *de* ***Padwaru*** 1682 (Mlt KĮ I : 1[a]), *de* ***Paduaru*** 1686 (Mlt KĮ I : 16[a]) = **Padvar(i)ų*, dab. *Padvariaĩ*, Giedraĩčiai arba *Padvarỹs*, Žalvariaĩ Mlt ir pan. Kartais turint iškreiptą oikonimo lytį neįmanoma nustatyti autentiškos: *de Brabradeſiu* 1683 (Mlt KĮ I : 5[b]); *de mieluntu* 1689 (Mlt KĮ I : 29[b]); *de Kowasiszku* 1689 (Mlt KĮ I : 29[b]); *de Muginciu* 1689 (Mlt KĮ I : 29[b]) ir pan.

Tad *lietuviškomis oikonimų lytimis* laikomos tik tos, kurios nesiskiria nuo pačių lietuvių vartojamų lyčių arba kuriose padaryta akivaizdi klaida (jos traktuotinos kaip senųjų lietuviškų raštų klaidingai parašyti žodžiai). Kitos oikonimų lytys, hibridinės[10] ar neautentiškos, lietuviškomis nelaikytinos, nors ir turėtų lietuvišką galūnę.

---

[10] Reikia nepamiršti, kad ir kai kurios hibridinės arba net visai nelietuviškos oikonimų lytys dabar yra oficialiai įteisintos: *Abručiovkà* Šimónys Kp; *Aleksèjevka* Laūksodis Pkr; *Babiagūra* Būdà Prn; *Budevìskas* Jùrgežeriai Mrj; *Chlopòvka* Degùčiai Zr; *Čižovkà* Noriūnai Kp; *Dambráuka* Igliáuka Mrj ir kt; *Dlužniavà* Petrìškiai Pn; *Dukuvkà* Bukónys Jon; *Granicà* Žalvariaĩ Mlt; *Jasnogùrka* Kuniónys Kdn ir kt; *Komisaruvkà* Sim̃nas Al; *Kalinuvkà* Kurkliaĩ An; *Lamantaučižnà* Gélvonai Šr; *Micháilovka* Padubysỹs Šl; *Novogrudkà* Tarùškos Pn; *Petrovkà* Daujėnai Ps; *Podhaliampòlis* Ubìškės Trak; *Ramygolkà* Truskavà Kdn; *Ribìckis* Čedasaĩ Rk; *Slabudkà* Baisógala Rd; *Slučājus* Kaniavà Vrn; *Tomiluvkà* Paąžuõliai Mlt; *Veseluvkà* Užùsaliai Jon, Giedraĩčiai Mlt; *Vilénka* Smálvos Zr; *Vlõkiai* Vandžiógala Kn; *Zaùlcai* Semelìškės Trak ir kt.

Didžioji dalis kitomis kalbomis rašytuose Lietuvos ir Prūsijos istorijos dokumentuose užrašytų lietuvių oikonimų lyčių yra *apslavintos, apvokietintos, aplotynintos*.

Apslavintos lytys: *Sioło* Czywilowo 1554 (LA : 102), plg. dab. *Čivỹliai,* Sugiñčiai Mlt; *Sioło* Koseykowiczy 1554 (LA : 101), *в селе* Кашейкяхъ 1614 (OD IX : 130), plg. dab. *Kašeĩkiai* Sugiñčiai Mlt; *de* Mazele 1599 (Jnš KĮ : 1[a]), plg. dab. *Mažẽliai,* Juodeĩkiai Jnš; *de* Paſzkani 1683 (Mlt KĮ I : 3[a]), *de* Paſzkancy 1683 (Mlt KĮ I : 5[a]), plg. dab. *Paškonys*, Luokesà Mlt; *de* Pokryża 1774 (Dgl KĮ III : 50[b]), *de villa* Potkrzyże 1774 (Dgl KĮ III : 51[b]), plg. dab. *Pakryžẽ*, Daũgailiai Ut; *sioła* ... Sakowiczow 1554 (LA : 101), plg. dab. *Šãkiai* Skudùtiškis Mlt ir kt.; aplotynintos lytys: *de* ſodaliszkis 1679 (Lnkv KĮ : 14[a]), plg. dab. *Sodẽliškiai,* Pašvitinỹs Pkr; *de* Degiaſis 1678 (Lnkv JĮ : 21[a]), plg. dab. *Degẽsiai,* Gúostagalis Pkr; *de* Girpetriſ 1702 (Jnšk KĮ : 32[a]), plg. dab. *Gìrpetriai,* Pùšalotas Ps; *de* Kaułaakis 1690 (Mlt KĮ I : 37[b]), plg. dab. *Káulakiai,* Luokesà Mlt; *de Nebuveliſ* 1702 (Jnšk KĮ : 32[b]), liet. būtų **Nebuvėliai*; *de* Moletos 1689 (Mlt KĮ I : 29[b]), plg. dab. *Molẽtai* ir kt.; apvokietintos (Mažojoje Lietuvoje) lytys: Agminischken 1542, Agminiscken 1554 (Pėteraitis : 108), plg. liet. *Akmenìškiai* Įsrutìs; Dröweninckcn 1554 (Pėteraitis : 108), plg. liet. *Dravininkai* Stãlupėnai, Katniava; Trussken, Drussken 1584 (Pėteraitis : 109), plg. liet. *Druskiai* Stãlupėnai; Lenkaitschen 1785 (Pėteraitis : 223), plg. liet. *Lenkaičiai* Įsrutìs; Nemersdorff 1554, Nemerskiemen 1785 (Pėteraitis : 264), plg. liet. *Nèmerkiemis* bžk. Gumbìnė; Skerstupönen 1584 (Pėteraitis : 355), plg. liet. *Skersupėnai* Stãlupėnai; Thomaten (Pėteraitis : 108), plg. liet. *Tumaičiai* k Pakalnė, Gãstos; Szurlig Michel (Pėteraitis : 108), plg. liet. *Žiurlikai* k. Klaĩpėda, Kretingãlė, Nẽmirseta ir kt.

Lietuvių oikonimų adaptacijos laipsnis įvairiuose šaltiniuose nevienodas: vienos lytys minimaliai adaptuotos (pakeista tik žodžio galūnė – pažeidžiamiausia morfema), kitos – daugiau, dar kitos – visai pakeistos ar perdirbtos (morfologiškai ir fonetiškai). Svarbiausios yra minimaliai adaptuotos lytys. Kai nėra jokių duomenų, senųjų dokumentų oikonimų nelietuviškos lytys – vienintelis mūsų laikus pasiekęs vietų vardų paliudijimas. Tad vienais atvejais šios lytys svarbios, kitais, jei jos kartojasi ir nesuteikia papildomos informacijos, jų vertė gana menka.

Oikonimų lietuviškų lyčių radimasis: priežastys, vieta, laikas

XIII–XV a., gal net ir XVI a. pradžioje, Lietuvos toponimai dažniausiai buvo užrašomi kitataučių, todėl beveik visos jų lytys nelietuviškos (apslavintos,

---

(LATSŽ II). Tokie ar panašūs oikonimai yra visai svetimi lietuvių vardynui, nes atsiradę ne lietuvių kalbos pagrindu.

apvokietintos ir pan.), dažnai iškreiptos, nors esama vienos kitos išimties[11]. Tačiau lietuviai gyvojoje kalboje, be abejo, vartojo tik įprastas savų toponimų ir antroponimų lytis (plg. Maciejauskienė 1994: 27).

Iš peržiūrėtų istorijos šaltinių aiškėja, kad toponimų lietuviškos lytys (LDK ir Prūsijos) istorijos šaltiniuose gausiau pradėtos rašyti XVI a. Tad XVI a. – tam tikra riba lietuvių istorinių toponimų (ypač oikonimų) rašyboje. Toponimų lietuviškų lyčių atsiradimas ir vartojimas XVI a. istorijos šaltiniuose chronologiškai maždaug sutampa su antroponimų lietuviškų lyčių gausesniu vartojimu[12] (plg. Maciejauskienė 1994: 26; 1997: 111–126). Todėl aptariant oikonimų lietuviškų lyčių atsiradimą, reikia atsižvelgti ir į antroponimų lietuviškų lyčių atsiradimą istorijos dokumentuose, nes esama tam tikrų bendrų rašybos dėsningumų.

Gausesnį oikonimų lietuviškų lyčių vartojimą nelietuviškuose šaltiniuose derėtų sieti su didelėmis gyvenimo permainomis XVI a. Lietuvoje ir Prūsijoje ir su pačių lietuvių aktyvesniu įsitraukimu į įvairių valstybės, mokslo ir bažnyčios institucijų veiklą, reikalavusią išsilavinimo, kompetencijos, Vakarų Europos kultūros supratimo.

Pasikeitus valstybinei santvarkai, Prūsijos dokumentuose nuo XVI a. pirmosios pusės pradedamos rašyti lietuviškos oikonimų lytys ir iš dalies nebesilaikoma pustrečio šimto metų siekiančios lietuvių vietovardžių vokietinimo tradicijos, susiformavusios ir įsitvirtinusios Ordino laikais. Lietuviškos oikonimų lytys, atsiradusios XVI a. pirmoje pusėje Prūsijos šaltiniuose, – visiška priešingybė XIII–XV a. pradžios kryžiuočių kronikų ir kitų šaltinių suvokietintoms ir iškraipytoms lietuvių oikonimų lytims. Dabar turimais duomenimis skirtingų oikonimų, kurių užrašytos ir lietuviškos lytys, XVI a. Prūsijoje (Mažosios Lietuvos teritorijoje) rasta daugiau negu šimtas[13]. Atrodo, kad tie pavyzdžiai yra iš administracinio pobūdžio šaltinių.

Penkiolikos oikonimų iš Įsrutiẽs, Gumbìnės, Pìlkalnio, Stãlupėnų apylinkių lietuviškos lytys užrašytos jau 1539–1542 m., t.y. anksčiau, negu į Prūsiją atsi-

---

[11] Ir to laikotarpio šaltiniuose pasitaiko toponimų lyčių, kurias būtų galima laikyti lietuviškomis, plg. oikonimus: ***flappeberze*** 1371 (SRP II: 99) = **Šlapiaberžė,* dab. *Šlapāberžė* Dotnuvà Kdn, *von Werszaka bis in des koniges hoff czü* ***Cannewa*** 1384 (SRP II: 699), *von* ***Canewa*** 1384 (SRP II: 699) = dab. *Kaniavà* Kaniavà Vrn; hidronimus: *eyn flies vnd heist* ***Pellesa*** 1385 (SRP II: 703) = *Pelesà* Katrõs dš. (dab. Baltarusijoje), *die* ***Katra*** 1371 (SRP II: 703) = *Katrà* Nẽmuno arba Ūlõs int., *die* ***Wake*** 1371 (SRP II: 704), *juxta aquam vulgariter* ***Woke*** 1377 (SRP II: 589) = dab. *Vókė* Neriẽs dš., ***Mara*** 1462 (KD: 66), upė, ***Lebeda*** 1463–1467 (KD: 58), Nẽmuno dš., ***Dzisna*** 1498 (KD: 26) = tarm. *dz'ìsna*, bk. *Dysnà* Dauguvõs kr., ***Dzitwa*** 1463–1479 (KD: 26) = tarm. *dz'ìtvà*, bk. *Ditvà* Nẽmuno dš. ir pan.

[12] Turimi galvoje tik tie LDK ir Prūsijos šaltiniai, kuriuose esama duomenų iš lietuvių gyvenamos teritorijos.

[13] Šie duomenys surinkti iš V. Pėteraičio studijos.

kėlė svarbiausi lietuvių raštijos pradininkai S. Rapolionis, J. Zablockis, A. Kulvietis, M. Mažvydas – jie į Prūsiją atvyko 1542–1546 m. (Biržiška 1990: 8, 24, 47, 79; Jovaišas 1996: 83). Vien 1539 m. užrašytos net devynių oikonimų lietuviškos lytys rodo, kad tokių lyčių galėjo būti ankstesniuose, neišlikusiuose šaltiniuose. Deja, apie XV a. antrosios pusės–XVI a. pradžios Mažosios Lietuvos vardyną straipsnio autorius neturi daugiau duomenų.

Reikia manyti, kad XVI a. Prūsijoje dalis lietuvių oikonimų (jokiu būdu ne visi!) buvo neseni, anksčiau neužfiksuoti dokumentuose, todėl vartotos tik lietuviškos jų lytys, nes apvokietintos, matyt, dar buvo neatsiradusios. Lietuviškas lytis iš vietos gyventojų lietuvių galėjo užrašyti raštinių pareigūnai, Mažosios Lietuvos vokiečiai, kurių, matyt, ne vienas XVI a. mokėjo lietuvių kalbą. Po Ordino žlugimo Prūsijoje, matyt, pasikeitė kai kurie raštininkai (valdininkai bei kunigai), ir taip iš dalies nutrūko ankstesniųjų Ordino raštininkų tradicijos. Be to, galima manyti, kad po Ordino žlugimo ir Prūsijoje (analogiškai kaip XVI a. Lietuvoje) atsirado lietuvių pareigūnų, galėjusių užrašyti oikonimų lietuviškas lytis. Atrodo, kad kai kurie iš jų XVI a. dar nemokėjo vokiečių kalbos (Zinkevičius 1988: 12).

Lietuviškos oikonimų lytys Prūsijos dokumentuose iki pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo – vienas iš argumentų, jog ir čia jau XVI a. pradžioje galėjo būti lietuviškai rašiusių žmonių. Vėliau, XVI a. viduryje, į Prūsiją atsikėlus visam būriui išsilavinusių lietuvių protestantų ir vietos lietuviams pradėjus mokytis Karaliaučiaus mokslo įstaigose, lietuviškų lyčių įvairiuose Prūsijos šaltiniuose gerokai pagausėjo.

Iš lietuvių vardyno užrašymo XV a. LDK šaltiniuose galima spręsti, jog didžioji dalis tada Lietuvoje dirbusių raštininkų buvo nelietuviai. Manoma, jog tuo metu daugelis jų „buvo žmonės, kurių gimtoji kalba buvo ukrainiška arba gudiška“ (plg. Jablonskis 1979: 224). XV a. lietuviai raštininkai (kurių daugiau turėjo atsirasti XV a. gale), matyt, rašė slavų kanceliarine kalba, gal koks vienas kitas – ir lotyniškai. Atrodo, kad beveik visi XV–XVI a. pirmosios pusės „lotyniški“ raštininkai, dirbę didesnių Lietuvos miestų (Vìlniaus, Kaūno) magistratuose ar prie bažnyčių, taip pat buvo nelietuviai: „Atvykę iš Vakarų Europos kunigai atsigabeno ir savo lotyniškų raštininkų, kurių iš pradžios pakako negausiems bažnyčių reikalams“ (Jablonskis 1979: 223). Tad XV a. pabaigoje–XVI a. pradžioje lietuvių raštininkų dar nedaug. Jie buvo mokiniai, perimantys iš kitų kultūrų atstovų (rytų slavų, Vakarų Europos) rašto tradicijas ir stropiai jų besilaikantys. Todėl įvairiuose XV a. šaltiniuose ištisai rašytos nelietuviškos lietuvių oikonimų ir antroponimų lytys. Pavyzdžiui, Lietuvos Metrikoje, kurios didžioji aktų dalis buvo rašoma slavų kanceliarine kalba[14], lietuvių toponimų ir

---

[14] Tokia tradicija ateina iš Vytauto laikų: „Vytautas turėjo raštininkų, kurie rašė lotyniškai, rusiškai, dviem vokiečių kalbom – viena, vartota Prūsuose, antra – Livonijoje, arabiškai ir turbūt čekiškai. Taigi vos tesuorganizuota didžiojo kunigaikščio kanceliarija ėmė rašyti net šešiomis kalbomis.“; „Lietuva ... įsivedė ... Rytų kultūros aktą – rusiškąjį aktą.“ (Jablonskis 1979: 221);

antroponimų lytys labai suslavintos. Akivaizdu, kad nelietuviai raštininkai iš rytų slavų žemių dar XV a. suformuoja tvirtą ir nuoseklią lietuvių toponimų ir antroponimų suslavintų lyčių rašybos tradiciją rytų slavų tradicijos pavyzdžiu. Tos tradicijos gana tvirtai laikomasi dar ir XVI a. pradžioje. Tačiau jau nuo XVI a. pirmosios pusės padėtis iš esmės keičiasi.

Lietuvoje (LDK) XVI a. pirmoje pusėje labai išaugo rašto ir raštininkų poreikis. Tada daug lietuvių, ypač aukštesniųjų luomų asmenų, išmoksta rašyti, ir Lietuvos raštinėse atsiranda nemažai lietuvių raštininkų, kurie „pakeičia ir pačią raštų kalbą, įtraukia į ją daug lietuviškų elementų" (Jablonskis 1979: 224; dar plg. Zinkevičius 1987: 122–123). Būtent tada dėl įvairių priežasčių buvo pradėti sudaryti smulkesni karališkųjų, kiek vėliau ir privačių dvarų inventoriai, kuriuose užrašyta daug naujų oikonimų ir ypač antroponimų, įvardijančių nekilmingus žmones (Maciejauskienė 1994: 31). Tam tikra dalis antroponimų (ypač antrųjų įvardijimo narių, iš kurių vėliau atsirado pavardės) tuose dokumentuose jau neberašomi pagal XV a. nusistovėjusias slavinimo tradicijas.[15] Tad XVI a. nebeliko vieningos ir nuoseklios lietuvių toponimų ir antroponimų užrašymo sistemos, kuri XV a. buvo susiformavusi pagal rytų slavų pavyzdį. Lietuviai raštininkai tam tikrais atvejais sąmoningai ar nesąmoningai ėmė atsisakyti kitų kalbų rašto tradicijų, nes pradėjo s a v a i p rašyti lietuvių antroponimus, kiek vėliau ir toponimus, lotyniškus rašmenis ir kirilicą panaudodami užrašyti tikslioms, t.y. lietuviškoms, toponimų ar antroponimų lytims. Tokie užrašymo faktai vertintini kaip v i e n i p i r m ų j ų b a n d y m ų k u r t i s a v ą l i e t u v i š k ą r a š t i j ą, nes tiksliai užrašytos lietuvių toponimų ir antroponimų lytys yra a u t e n t i š k i l i e t u v i ų k a l b o s f a k t a i. O jų ir Lietuvoje (LDK), ir Prūsijoje, kaip buvo aptarta anksčiau, esama dar prieš pirmųjų lietuviškų knygų pasirodymą.

„dauguma didžiojo kunigaikščio raštinės aktų buvo rašoma „rusiškai", t.y. gudų kalba" (LM 224/4: X).

[15] Plg. XV ir XVI a. antroponimų (antrųjų įvardijimo narių) pavyzdžius (Maciejauskienė 1991: 53–68). XV a. šaltiniuose, rašytuose kanceliarine slavų kalba, patronimai buvo sudaromi su slaviškomis priesagomis *-ovič, -evič* (išimtys labai retos) (Maciejauskienė 1994: 26). Bet ir XV a. užrašytas vienas kitas lietuvių patronimas su lietuviškomis priesagomis, plg. kai kurių studentų, kilusių iš Lietuvos, patronimus Krokuvos universiteto matrikulose: *Joannes Woytonis plebanus de Butslaw* 1421, *Michael Jeczonis de Suderwi* 1428, *Alexsius Girmontonis de Lyda* 1445, *Nicolaus Minczilonis de Augmontiski* 1458, *Albertus Mozeykonis de Gyedroythy* 1460, *Stanislaus Yvasconis de Eykxysky* 1484 (Biržiška 1987: 38–40). Jei šias lytis laikysime patroniminėmis, darytina išvada, jog XV a. tam tikra dalis kilmingų lietuvių dar n e s l a v i n o patronimų. Antra vertus, atkreiptinas dėmesys į tai, kad šie patronimai yra lotyniškame tekste. Dėl to dar galima manyti, jog čia ne patronimai, o sulotynintos asmenvardžių genetivus singularis lytys su lot. *-onis*, plg. atitinkamą *Gllaponis Mons* „Glapo kalnas" (*Gllap-onis* su lot. *-onis*) (Mažiulis 1988: 379).

Oikonimų lietuviškų lyčių Lietuvoje rasta tik paskutiniojo XVI a. ketvirčio pavietų ir bažnyčių knygose. Kadangi neišliko ankstesnių tokio pobūdžio šaltinių, galima spėti, jog jos Lietuvoje pradėtos rašyti kiek anksčiau, gal net apie XVI a. vidurį. Kelių dešimčių oikonimų lietuviškos lytys užrašytos keturiasdešimtyje Raséinių žemės teismo knygų (Spruogis 1888). Atskirose knygose lietuviškų lyčių esama po vieną, po kelias, o kai kuriose iš viso jų nėra. 1599 m. apie šešiasdešimties oikonimų lietuviškos lytys užrašytos Jõniškio KĮ (1599–1621 m.) iš teritorijos maždaug 20 km spinduliu apie Jõniškį. Pavienių oikonimų lietuviškų lyčių taip pat pasitaiko ir kituose XVI a. šaltiniuose: Ukmergės pilies teismo knygoje (1597 m.), Vìlniaus vyskupystės bažnytinių valdų inventoriuje (1595 m.) ir pan. Tad pagal dabar turimus duomenis Lietuvoje susidarytų apie šimtas skirtingų oikonimų, kurių nelietuviškuose XVI a. šaltiniuose užrašytos ir lietuviškos lytys. Išskyrus kelis atvejus, visi tie oikonimai yra iš įvairių istorinės Žemaičių žemės vietų. Galimas dalykas, kad ir kitų Lietuvos regionų istorijos šaltiniuose esama daugiau panašios medžiagos, bet jie iki šiol menkai ištirti.

Toponimų ir antroponimų lietuviškų lyčių rasta įvairiomis kalbomis rašytuose tekstuose: kanceliarine slavų (XVI–XVII a.), lotynų (XVI–XVIII a.) ir lenkų (XVII–XIX a.). XVI a. įvairiuose dokumentuose esama ne tik daug toponimų, antroponimų lietuviškų lyčių, bet ir šiek tiek lietuviškų bendrinių žodžių[16], net lietuviškų frazių[17] (plg. Jablonskis 1941; Jablonskis 1979: 224–225; Zinkevičius 1987: 121–130; Zinkevičius 1988: 117–125, 146–151; dėl lietuviškų frazių lotyniškame tekste žr. p. 138).

Oikonimų ir antroponimų lietuviškų lyčių vartojimui Lietuvos dokumentuose tam tikros įtakos nuo XVI a. pabaigos turėjo savõs švietimo sistemos sukūrimas. Tada atsiradusiose švietimo institucijose – Vilniaus akademijoje, seminarijose, kolegijose – buvo mokoma lotynų kalba. Todėl jau XVI a. pabaigoje slavų kanceliarinė kalba literatūros, publicistikos, mokslo sferose užleido didelę dalį savo pozicijų lotynų, iš dalies ir lenkų kalboms, tiesa, dar likdama

---

[16] Lietuviškų bendrinių žodžių įvairiuose šaltiniuose atsiranda maždaug nuo XV a. antrosios pusės (Jablonskis 1941). Tačiau jie traktuotini kaip slavų kanceliarinės kalbos žodžiai, skoliniai lituanizmai, nes rašomi su nelietuviškomis galūnėmis. Tokios tų lietuviškų žodžių lytys atitinka apslavintas toponimų ir antroponimų lytis to paties laikotarpio nelietuviškuose šaltiniuose.

[17] Kai kuriuos XVI a. toponimus, užrašytus keliais žodžiais, galima laikyti lietuviškomis frazėmis, pavyzdžiui: *Кальниче кальнасъ Ершкетей* XVI a. pab. = **Kalnyčio kalnas Erškėčiai* (tarm. **Er'š'k'ėt'ei*) vs. Treigiaĩ Šiaũduvos vls.; *Куліясъ дирва Антканy брастасъ* 1599 = **Kūlijos dirva ant kapų brastos* dr. Labardžiaĩ Kàršuvos vls.; *Навжясъ кальнасъ Антпявню Батакя* 1584 = **Naudžiaus kalnas ant pjaunių Batakio* dr. Razgainiai Vidùklės vls.; *Поагла Кяпуретая Скинимасъ* 1595 = **Po egle* (tarm. **agla*) *kepurėtąja skynimas* pv. Gaižuva Vilkijõs vls. (Spruogis 1888).

oficialiąja administracijos kalba (daug dokumentų ja rašoma XVI a. pabaigoje–XVII a. pirmoje pusėje).

Maždaug XVI a. antroje pusėje[18] Lietuvos kanceliarijos sistemoje atsirado dar viena labai didelė šaltinių grupė – bažnyčių metrikų knygos. Tai buvo naujas dalykas LDK. Tose knygose buvo nenutrūkstamai fiksuojami lietuvių oikonimai ir antroponimai (tai bene pats išsamiausias šių onimų šaltinis), jos rašomos lotynų, rečiau – lenkų kalba. Taigi kanceliarinės slavų kalbos vartojimo sfera toliau siaurėjo.

Kiekvienas klebonas[19] į metrikų knygas per gana trumpą laiką turėjo užrašyti kone visą savos parapijos vardyną: oikonimus ir antroponimus. Kunigai, matyt, iš pradžių neturėjo lietuvių oikonimų ir antroponimų rašymo patirties nelietuviškame tekste. Dėl darbo specifikos (nuolatinis bendravimas su lietuviškai kalbančiais žmonėmis, lotynų kalbos vartojimas įrašuose, ribotas lenkų kalbos vartojimas provincijoje, rusų kalbos nereikalingumas) kunigai labai dažnai užrašydavo į knygas tas oikonimų ir antroponimų lytis, kurias pasakydavo lietuviškai kalbantys vietos žmonės. Taip nuo XVI a. pabaigos, ypač XVII–XVIII a., bažnyčių knygose užrašyta gana daug oikonimų ir antroponimų lietuviškų lyčių. Todėl bažnyčių knygų vardynas, skirtingai nei kitų rašytinių šaltinių, gerokai lietuviškesnis. Čia, matyt, turėjo įtakos ir ta aplinkybė, jog kunigai iš pirmųjų lūpų užrašydavo vardyno duomenis, o, tarkim, teismų ir dvarų pareigūnai nemažą dalį informacijos galėjo gauti ir per tarpininkus, netiesiogiai.

Kai kurias lietuvių oikonimų užrašymo tendencijas įvairiuose XVI–XVII a. šaltiniuose parodo tokie pavyzdžiai:

Čivȳliai (2) k. Sugiñčiai Mlt – *Sioło* *Czywilowo* 1554 (IA : 102), *Pisan w czjwiliach* 1609 (Ukm PTA 13 887 : 9[b]), *Sioło* *Czÿwile* 1636 (Inw WC : 18[b]), *de* *Ciuil* 1657 (Aln JĮ : 2[a]), *de* *Civile* 1663 (Aln JĮ : 9[a]), *de* *Czyuili* 1683(Mlt KĮ I : 3[a]), *de* ***Czyuiliu*** 1684 (Mlt KĮ I : 8[b]), *de* ***Cziuiliu*** 1685 (Mlt KĮ I : 13[b]), *de* ***Czywiliu*** 1688 (Mlt KĮ I : 25[b]), *de* *ſiuilu* 1689 (Mlt KĮ I : 29[b]);

---

[18] Straipsnio autoriui nepavyko rasti tikslesnių duomenų, kada Lietuvoje pradėtos rašyti bažnyčių metrikų knygos. Tačiau 1579 m. Žemaičių vyskupijos vizitacijoje paminėta, kad metrikos yra rašomos Vilkijoje, Veliuonoje, Butkiškėje, Seredžiuje, Krakėse, Kražiuose, Varniuose (Vizitacija: 15, 17, 41, 67, 71, 99, 107, 183, 261), nerašomos Ariogaloje, Betygaloje, Viduklėje, Kaltanėnuose (Vizitacija: 91, 117, 151, 215). Tad XVI a. antroje pusėje toli gražu ne visos Lietuvos bažnyčios turėjo metrikų knygas.

[19] Miestuose, pavyzdžiui, Vilniuje, kai kurių bažnyčių knygas rašė ne vien kunigai, bet ir zakristijonai (Zinkevičius 1977: 41–43). Provincijoje, kaip rodo daugelio XVII–XVIII a. bažnyčių knygose įrašyti raštininkų duomenys apie save, tas bažnyčių knygas rašė tik kunigai (klebonai ar vikarai), o ten, kur prie bažnyčios buvo vienuolynas, dar ir vienuoliai.

Kašeĩkiai (2) k. Sugiñčiai Mlt – *Sioło* Koseykowiczy 1554 (IA : 101), *ludzi* Koźeykow 1554 (IA : 102), *в селе* Кашейкяхъ 1614 (OD IX : 130), *Sioło* koszeÿki 1636 (Inw WC : 19[b]), *Sioło* Koszeyki 1681 (LI : 337), *de* Koſzeyki 1690 (Mlt KĮ I : 36[a]), *de* ***Kaſzeykiu*** 1691 (Mlt KĮ I : 39[b]);

Šākiai (2) k. Skudùtiškis Mlt – *sioła* ... Sakowiczow 1554 (IA : 101), *de* ſzukułancy 1658, (Aln JĮ : 3[b]), *de* ***ſzakiu*** 1683 (Mlt KĮ I : 2[a]).

Lytys *Sioło* Czywilowo[20] 1554 (IA : 102), dab. *Čivỹliai*, *sioła* ... Sakowiczow 1554 (IA : 101) = **Šakėnai*, dab. *Šākiai*; *Sioło* Koseykowiczy 1554 (IA : 101) = **Kašeikėnai*, dab. *Kašeĩkiai*, rodo, kaip XVI a. viduryje pagal rytų slavų tradiciją buvo užrašomi (labai slavinami) lietuvių oikonimai. Ne taip paprasta atstatyti jų lietuviškas lytis.

Vėliau, XVII a. pradžioje, tų pačių oikonimų lytys jau artimesnės lietuviškoms: *Pisan w* czjwiliach 1609 (Ukm PTA 13887 : 9[b]), *Sioło* Czÿwile 1636 (Inw WC : 18[b]), *de* Ciuil 1657 (Aln JĮ : 2[a]), *de* Civile 1663 (Aln JĮ : 9[a]), *de* Czyuili 1683 (Mlt KĮ I : 3[a]), *Sioło* koszeÿki 1636 (Inw WC : 19[b]), *в селе* Кашейкяхъ 1614 (OD IX : 130), *Sioło* Koszeyki 1681 (LI : 337), *de* Koſzeyki 1690 (Mlt KĮ I : 36[a]) – plg. dab. *Čivỹliai*, *Kašeĩkiai*.

XVII a. pabaigoje užrašytos lytys nesiskiria nuo dabar vartojamų, tad tas lytis galima laikyti lietuviškomis: *de* ***Czyuiliu*** 1684 (Mlt KĮ I : 8[b]), *de* ***Cziuiliu*** 1685 (Mlt KĮ I : 13[b]), *de* ***Czywiliu*** 1688 (Mlt KĮ I : 25[b]) = **Čivylių* (dgs. kilm.);

---

[20] Atkreiptinas dėmesys į tai, kad seniausiuose šaltiniuose, rašytuose slavų kanceliarine kalba, priesagėtųjų oikonimų, kilusių iš antroponimų, lietuviškos priesagos *-ait-*, *-ėn-*, *-ūn-* ir pan. pakeistos slaviškomis *-ovič-*, *-evič-*. Neabejotina, jog lietuviai gyvojoje kalboje vartojo tik savas priesagas (dėl lietuvių asmenvardžių su slaviškomis patroniminėmis priesagomis *-ovič-*, *-evič-* žr. Zinkevičius 1987: 134–135; Maciejauskienė 1994: 24–31). Atveju *Sioło* Koseykowiczy 1554 (LA : 101) turime slavišką priesagą *-ovič-*. Lietuviška šio oikonimo lytis XVI a. turėjo būti **Kašeikėnai*, plg. antroponimus *Symon* Kayszikienas *de uilla Łałuycie* 1663 (Aln JĮ : 12[a]), *Andreas* kaſzykienas *de Leluicu* 1686 (Mlt KĮ I: 18[b]) = **Kašeikėnas*. Su patroniminių priesagų numetimo procesu, būdingu lietuvių pavardėms, susijusi ir kai kurių priesagėtųjų oikonimų, kilusių iš antroponimų, lyčių kaita: tų oikonimų lytys vėlesniuose šaltiniuose rašomos be priesagų: plg. *Sioło* Koseykowiczy 1554 (LA : 101), o tai būtų liet. **Kašeikėnai* – *в селе* Кашейкяхъ 1614 (OD IX : 130), *Sioło* koszeÿki 1636 (JWC : 19[b]), o tai būtų liet. **Kašeikiai*, *de* ***Kaſzeykiu*** 1691 (Mlt KĮ I : 39[b]) =**Kašeikių*, *Kašeĩkiai* Sugiñčiai Mlt; *sioła* ... Sakowiczow 1554 (LA : 101), o tai būtų liet. **Šakėnai* – *de* ***ſzakiu*** 1683 (Mlt KĮ I : 2[a]) = **Šakių*, *Šākiai* Skudùtiškis Mlt; *de* ſzukułancy 1658 (Aln JĮ : 3[b]), o tai būtų liet. **Šakalėnai* – *de* ſzakale 1743 (Ktk KĮ I : 36[a]) , o tai būtų liet. **Šakaliai*, dab. *Šākiai* Skudùtiškis Mlt; dar plg. *de* Ginutany 1708 (Lkm KĮ I : 3[b]), o tai būtų **Ginutėnai* – ***Ginuciey*** 1741 (Lkm KĮ II : 8[a]) = dab. *Ginùčiai* Liñkmenys Ign; *Pagi* ***Jauneikayciu*** 1601 (Jnš KĮ : 20[b]) = **Jauneikaičių*, dgs. vard. **Jauneikaičiai* – *Sioła* ***jauneikiu*** 1613 (Jnš KĮ : 148[b]) = **Jauneikių*, dab. *Jauneĩkiai* Pociūnai Jnš; *de uillâ* ***Skaraićiu*** 1599 (Jnš KĮ : 1[b]) = **Skaraičių*, dgs. vard. **Skaraičiai* – dab. *Skariaĩ* Kepāliai Jnš; ***Жадейкайте*** 1595 (Spruogis: 112) = tarm. **Žad'eikait'e* – dab. *Žadeĩkiai* Pādievytis Šll ir kt. Dėl pavardžių patroniminių priesagų numetimo (Maciejauskienė 1994: 7), dėl analogiškų priesagų oikonimuose (Vanagas 1996: 225–226).

de ***Kaſzeykiu*** 1691 (Mlt KĮ I : 39[b]) = **Kašeikių* (dgs. kilm.); *de* ***ſzakiu*** 1683 (Mlt KĮ I : 2[a]) = **Šakių* (dgs. kilm.).

Šie pavyzdžiai paimti iš buvusių Molėtų ir Kùktiškių parapijų teritorijos (dab. Sugiñčių parapija). Jie rodo, kaip, atsisakant rytų slavų tradicijos pavyzdžio, formuojantis naujesnei lenkiškai užrašymo tradicijai, palaipsniui kito oikonimų lytys nelietuviškuose istorijos dokumentuose. Šiuo atveju pirmąsyk lietuviškos lytys užrašytos tik XVII a. pabaigoje. Įvairiose Lietuvos vietose jų užrašymo laikas nevienodas (XVI–XVIII a.). Jei nuo slavų kanceliarinės kalbos XVI–XVII a. būtų pereita prie lietuvių kalbos, be jokios abejonės, jau XVII a. istorijos dokumentuose būtume turėję gana gryną lietuvišką vardyną.

Oikonimų lietuviškų lyčių šaltiniai

Esama daug istorijos šaltinių, kuriuose pastebėta oikonimų lietuviškų lyčių. Pagal peržiūrėtą medžiagą galimi trys svarbiausi istorijos šaltinių skirstymo kriterijai: 1) paties šaltinio pobūdis: bažnyčių metrikų knygos, pavietų teismų knygos, dvarų dokumentai (čia atsidurtų inventoriai), Lietuvos Metrika, sąrašai, žemėlapiai ir planai, įvairūs tyrinėjimai (filologiniai, etnografiniai), kancerialiniai dokumentai (valdžios įsakai, priesaikos, aktai), žodynai ir žinynai ir t.t.; 2) rankraštis ar publikacija; 3) kalba, kuria parašytas šaltinis. Toks skirstymas remiasi straipsnio autoriaus peržiūrėta medžiaga. Kiek kitokį, detalesnį, skirstymą būtų galima pateikti peržiūrėjus daugiau šaltinių.

Čia pateikiama nelietuviškų šaltinių apžvalga pagal pirmąjį kriterijų. Lietuviški šaltiniai (šaltiniai, kuriuose esama lietuvių kalba rašytų oikonimų) pateikiami atskirai.

Bažnyčių knygos

Sēnosios (XVI–XVIII a.) Lietuvos[21] bažnyčių įrašų knygos yra vertingi istorijos šaltiniai, nes juose bene daugiausia oikonimų lietuviškų lyčių. Kai kuriose tų knygų – Jōniškio KĮ (1599–1621 m.), Molėtų KĮ, JĮ (1681–1692 m.) – ištisai rašomos oikonimų lietuviškos lytys. Plùngės KĮ, JĮ (1615–1660 m.) taip pat pastebėta maždaug šimtas skirtingų oikonimų, kurių užrašytos ir lietuviškos lytys, kitų bažnyčių knygose – po kelias dešimtis, po keliolika, dar kitų – po kelis. Iš viso maždaug trisdešimtyje bažnyčių įrašų knygų rasta apie 800 skirtingų oikonimų, kurių užrašytos ir lietuviškos lytys. Kai kurių oikonimų lietuviškos lytys tose knygose užrašytos net kelias dešimtis kartų, kitų – keliolika ar kelis kartus, dar kitų – tik kartą. Tad galima teigti, kad bent dalyje neperžiūrėtų bažny-

[21] Turima galvoje ta Lietuvos dalis, kuri įėjo į LDK.

čių įrašų knygų irgi galėtų būti tokių lietuviškų lyčių. Tačiau esama knygų, kur nepastebėta nė vienos lietuviškos lyties, pavyzdžiui, Alantõs KĮ, JĮ (1656–1665 m.), Dievẽniškų (1696–1717 m.), Pabéržės Vìlniaus r. (išlikę dviejų KĮ likučiai 1610–1612 m., 1709–1712 m.), Rõkiškio KĮ (1684–1706 m.), Vìlniaus Bernardinų bažnyčios JĮ (1688–1757) ir kitose. Peržiūrėtų pietų Lietuvos bažnyčių XVII–XVIII a. knygų (Aukštãdvario, Dievẽniškių, Merkìnės, Seirìjų) oikonimai (ir antroponimai) labiau suslavinti negu tų bažnyčių, kurios yra į šiaurę nuo Neriẽs ir Nẽmuno. Bet ir pietų Lietuvos bažnyčių knygose, nors ir negausiai, esama oikonimų lietuviškų lyčių.

Daũgailių, Dotnuvõs, Liñkmenų, Linkuvõs, Plùngės, Salantũ, Vidẽniškių ir kitų bažnyčių knygose lietuviškos oikonimų lytys rašytos tik tam tikruose puslapiuose, staiga pasikeitus raštininkui kunigui ar vienuoliui. Tokiais atvejais visoje knygoje vartojamos nelietuviškos oikonimų lytys, o viename, keliuose ar keliolikoje puslapių gausu ir lietuviškų oikonimų lyčių. Pastebėta, kad tokių atvejų kiek daugiau apie 1709 m., kai dėl maro galėjo pasikeisti daugelis bažnyčių knygas rašiusių raštininkų. Matyt, taip apie 1710 m. lietuviškų oikonimų lyčių yra atsiradę Dotnuvõs ir Linkuvõs įrašų knygose. Antãlieptės, Alantõs, Iñturkės, Klóvainių, Kùpiškio, Utenõs, iš dalies Liñkmenų, Plùngės ir kitų bažnyčių knygose pavienės oikonimų lietuviškos lytys išsimėčiusios po visą knygą, ir ne taip paprasta jas pastebėti.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kai kurių bažnyčių knygose yra užrašyta lietuviškų bendrinių žodžių:

Baptisatus est Georgius Mathiæ Terebiłda et Catharinæ de Tyteyki Patrini Petrus Plitnikonis de Nowosady et Elizabeth <u>*iszduktera*</u> (=*išdukterė*) *Jarosława de Tyteyki* 1674 (Rgv KĮ I : 35[b]); *Augustus* <u>*Berzdzias*</u> (=*bergždžias*) *Jałowy* 1684 (Rgv KĮ I : 129[a]), t.y. tuščias mėnuo, neužrašyta nė vieno krikšto; *Contraxit S. Matrimoniu' d. 9 Adamus Gilis de ſeyry cu' Mariana Keriunkieui... de Agariny Præsente testes Thomasz Gilis de Teyzow et Adamus Darbielucis* <u>*ſunus*</u> (=*sūnus*) 1685 (Srj JĮ : 12a); *nec non Gertrudis uel* <u>*littuiszkai*</u> (=*lietuviškai*) *Gendruta Jokuba s kuze uxor omnes de Janiszki* 1599 (Jnš KĮ : 1[a]). Aplietuvinta bendrinio žodžio (skolinio) lytis, **parapija* yra atveju *De Villa dicta Petnićies* <u>*Paraphia*</u> *ſzaukianensi* 1670 (Krž KĮ : 200[a]).

Joniškio KĮ (1599–1621 m.), kuri toliau aptariama atskirai, pastebėta keletas lietuviškų frazių. Knygos pradžioje, kur ištisai vartojamos oikonimų lietuviškos lytys, įrašytos frazės: <u>*Nuo ſenos Konarzewskienes*</u> 1599 (Jnš KĮ : 3[b]) = **nuo senos Konarževskienės*; *De* <u>*Onuszayciu iſz walsciaus vpites*</u> 1599 (Jnš KĮ : 3[b]) = **Onušaičių iš valsčiaus Upytės*; <u>*Kuisaÿciu Kuniga Klebona*</u> 1599 (Jnš KĮ : 4[a]) = **Kuisaičių kunigo klebono* (tarm. **kun'ga k'l'ebona*). Lietuviškas žodžių junginys yra atveju *cu' Elisabeth* <u>*Bieliczu isz Toukielu*</u> 1688 (Ant JĮ : 145[b]) = [*su*] **Bielyčia* (tarm. **B'e.l'ī.č'u*) *iš Taukelių*.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į asmenvardį *Žemėpatuitis, kuris galėtų būti sietinas su lietuvių dievybės Žemėpačio vardu: *Infans Magdalena Stanislai Ʒemepatuitis de Jucie S. Girdʒjuny* 1615 (Jnš KĮ : 173[a]).

Molėtų KĮ VII (1776–1797 m.) 48[a] puslapio vidiniame pakraštyje buvo pastebėtos lietuviško teksto liekanos.[22]

Bažnyčių knygas (Jōniškio KĮ, Molėtų KĮ I, JĮ II), kuriose ypač gausu oikonimų lietuviškų lyčių, reikia aptarti atskirai, nes jos labai išsiskiria iš analogiškų šaltinių.

Seniausia Lietuvoje straipsnio autoriui žinoma bažnyčios įrašų knyga Jōniškio KĮ (1599–1621 m.). Šis šaltinis 1–80 (1599–1606 m.) ir 195–222 (1617–1618 m.) lapuose rašytas lotynų, 80–195 ir 222–271 – lenkų kalba. Visoje knygoje lotyniškai rašyti metų ir mėnesių pavadinimai, taip pat lotyniški 236, 269, 271 lapuose esantys įrašai apie komuniją priėmusius ir sutvirtinimo sakramentą gavusius asmenis; antrame lape (1599 m.) yra lenkiškas įrašas apie išsigimėlį naujagimį. Pagal braižą aišku, kad tą knygą rašė keturi-penki asmenys. Nė vienas iš jų niekur neįrašė savo pavardės. Patys krikšto įrašai labai nevienodi, jų rašymo tvarka ne kartą buvo keista. Keliolikoje knygos lapų nerašomi oikonimai, dalyje knygos rašomi tik asmenų vardai (nerašomi antrieji įvardijimo nariai).

Jōniškio KĮ (1599–1621 m.) pastebėta apie 200 skirtingų oikonimų, kurių užrašytos ir lietuviškos lytys. Beveik visos tos lytys pateikiamos daugiskaitos kilmininko linksniu. Šaltinio pradžioje 1599 m. (puslapiai 1[a]–6[a]) yra 75[23] lietuviškos oikonimų lytys (70%), 32 nelietuviškos (30%), iš jų 27 apslavintos, 5 aplotynintos. Lietuviškos lytys 71 atveju parašytos daugiskaitos kilmininko linksniu (*Pagi* ***Bujwidʒiu***, *de Villæ* ***Norunu*** ir t.t.), dviem atvejais vienaskaitos vardininko linksniu *De* ***Skirkawa***, *de* ***Norkawa***[24], dviem atvejais vienaskaitos kilmininko linksniu (*villæ* ***Jwoszkia***, ***Wiłucia Mikucia*** *Villce*). Kai kurių oikonimų lytys slavinamos: *de Mazele, de avla Juskayci, Pagi Lepari, Pagi Ezeki, Pagi*

---

[22] Matyt, norint sutvirtinti knygą, ten priklijuota 1 cm pločio mėlyno popieriaus juosta, einanti nuo lapo viršaus iki apačios. Statmenai pasukus knygą, toje juostoje galima įskaityti tokius žodžius: *yr darbus musu*; *myslis, zadzius*. Lygiai tokia pati mėlyna juosta įklijuota 49[a] puslapyje. Juostoje būta teksto, kurio, deja, negalima patikimai perskaityti, bet tai galėjo būti lietuviško teksto dalis. Abi juostos įklijuotos toje knygos vietoje, kur rašyti 1784 m. krikštai. Mėlynas popierius, panašus į juostelių popierių, bažnyčių įrašų knygoms Molėtuose vartotas apie 1790–1820 m. Tada galėjo atsirasti tekstas, kurio menkos nuotrupos išliko kalbamajame šaltinyje. Galimas dalykas, kad tas lietuviškas tekstas rašytas maždaug XVIII a. pabaigoje–XIX a. pradžioje turbūt pačiuose Molėtuose. Tai liudytų tarminė lytis *zadzius*. Išlikę fragmentai galėtų rodyti, jog čia būta pamokslo. 1832–1833 m. tvarkant bažnyčių įrašų knygas, kalbamasis tekstas buvo sukarpytas, jo juostelės įklijuotos norint sutvirtinti knygą ir taip pasiekė mūsų dienas.

[23] Įskaitant tuos pačius pasikartojančius oikonimus ir pasikartojančias jų lytis.

[24] Dar plg. kitus taip pat šiaurės Lietuvos oikonimus: *Keravà* (2) k. Velžỹs Pn, *de uilla* ***Linkawa*** 1618 (Jnš KĮ : 218[b]), dab. *Linkuvà* (3[b]) mst. Pkr.

Małeykow, Paga Trąpaiciow, Pagi Jauneikiow, Pagi Taukunow ir kt. Jōniškio miesto vardas apslavintai rašomas 12 kartų (*de Janiszki, de Janiszkie, de oppido Janiszki* ir pan.). Penkiais atvejais Joniškis įvardijamas aplotyninta būdvardine lytimi (*omnes Janisc'eses*[25], *de Janissce'ef, pauperum Janiscensi, ciuis Janisce'sis, ex opide Janiscensi*). Šaltinyje nė karto neužrašyta Joniškio lietuviška lytis. Be Jōniškio vardo apslavintų ir aplotynintų lyčių liktų 75 lietuviškos (83,3%) ir 15 apslavintų (16,7%) oikonimų lyčių. Reikia atsižvelgti ir į tai, kad tais pačiais 1599 m. kai kurių oikonimų vartotos ir lietuviškos, ir apslavintos lytys. Taigi galima teigti, jog 1599 m. Joniškio KĮ ištisai vartojamos lietuviškos lytys. Tačiau 1607 m. (puslapiai 88ª–98ª) lyčių santykis pasikeitęs lietuviškųjų nenaudai: jų rasta tik 19 (12,75%), apslavintų – net 126 (84,56%), ne visai aiškių – 4 (2,68%) (*Śioła Jauneikia, Woÿta Dwiłuicia Ś Dweluiczią, W. Balciuna Śioła Giminena, Woyta Kirnÿ Śioła Narbuta*). Likusiais 36 atvejais nenurodytas konkrečios gyvenamosios vietos vardas, bet parašoma, kad atvykusieji yra iš miesto (*Z miasta*), iš pavieto (*Zupickiego Powiatu*), kokio pono pavaldiniai (*poddany X Biskupa, Poddanÿ Pana Woiny, Poddany Pana Jaraczkiego* ir t.t.), kokiam vaitui pavaldūs (*Woÿta Kirnaicia, Woÿta Balczuna* ir pan.) arba nurodoma jų luominė priklausomybė (*Boiarow, 3boiarow* ir pan.). 1612 m. (puslapiai 135ª–145ª) vėl gausiau rašomos oikonimų lietuviškos lytys: pastarųjų esama net 78 (30,95%), apslavintų – 92 (36,50%), neaiškių, rašomų su galūne *-ią*, (*-ia*), – net 82 (32,53%). Likusiais 42 atvejais, kaip jau anksčiau buvo aptarta, nenurodoma gyvenamoji vieta. Panašiai, gausiau ar rečiau, oikonimų lietuviškos lytys kalbamojoje knygoje vartojamos iki 1617 m. (195 lapas). 1617–1620 m. (195–231 lapas) dar pasitaiko vienas kitas oikonimas, kurio užrašoma ir lietuviška lytis. Knygos pabaigoje, maždaug trisdešimtyje paskutinių lapų (1620–1621 m.) nepastebėta nė vienos lietuviškos lyties – visi oikonimai jau suslavinti.

Molėtų KĮ, JĮ (1682–1692 m.) rašė Molėtų klebonas Jonas Kazimieras Bržeževskis, kalbamajame šaltinyje daug kartų lotyniškai pasirašęs *Joannes Casimirus Brzezewski Parochus Malatensis*. Kai kuriuose šaltinio puslapiuose yra kito žmogaus ranka darytų įrašų, bet jų nedaug. Šioje knygoje jau aiškiai nusistovėjusi įrašų tvarka, visi rašyti lotynų kalba, vienodai, pagal atitinkamas krikšto ar jungtuvių įrašų formules.

Molėtų KĮ I, JĮ II (1682–1692 m.) pastebėta apie 250 skirtingų oikonimų, maždaug 150 oikonimų užrašytos ir lietuviškos lytys. Kalbamajame šaltinyje beveik visos lietuviškos lytys, kaip ir Jōniškio KĮ, pateikiamos daugiskaitos kilmininko linksniu. Lietuviškų oikonimų lyčių gausu kiekvienų metų užrašymuose, nors atskirais metais ir neišvengiama kai kurių svyravimų. 1683 m. krikšto

---

[25] T.y. *Janiscenses*.

įrašuose (puslapiai 2[a]–7[a]) oikonimų lietuviškų lyčių rasta 117[26] (53,42%), apslavintų – 98 (44,75%), iš jų Molėtų vardas, rašytas *de Malaty* 28 kartus (12,78%), dvi hibridinės lytys (0,91%), dėl jų žr. p. 5–7, (*de Sumunciu, de Mandunu*), dvi neaiškios (0,91%) (*de Jodeni*... nutrupėjusi žodžio pabaiga, *de Brabradesiu* – neaiški autentiška lytis), šešiais atvejais nenurodoma konkreti gyvenamoji vieta (*de districtu Uilcomirienſi, de Palatinatu Vilnensi* ir pan.). 1686 m. krikšto įrašuose (puslapiai 13[a]–18[a]) oikonimų lietuviškų lyčių rasta 50 (41,32%), apslavintų – 70 (57,85%), iš jų Molėtų vardas, rašytas *de Malaty* 27 kartus (23,31% iš visų užrašytų tais metais lyčių), vienas neaiškus atvejis – neįskaitomai išblukęs oikonimas (0,86%), trimis atvejais nurodoma ne konkreti gyvenamoji vieta, o pavietas arba vaivadija. 1689 m. krikšto įrašuose (puslapiai 28[b]–35[a]) oikonimų lietuviškų lyčių rasta 77 (38,8%), apslavintų – 96 (48,8%), iš jų Molėtų vardas, rašytas *de Malaty* 27 kartus (13,6%), aplotynintų – 3 (1,5%) (*de Moletos*), neaiškių – 22 (11,1%) (lapų pakraščiai apgraužti pelių, kai kur apipuvę, dėl to negalima perskaityti visų oikonimų; neįmanoma nustatyti autentišką lytį atvejais *de mieluntu, de Kowasiszku, de Muginciu*), 14 atvejų nurodoma ne konkreti gyvenamoji vieta, o pavietas arba vaivadija. 1690 m. krikšto įrašuose (puslapiai 35[a]–38[b]) oikonimų lietuviškų lyčių rasta 84 (51,85%), apslavintų – 75 (46,29%), iš jų Molėtų vardas, rašytas *de Malaty* 30 kartų (18,51%), aplotynintų – 1 (0,61%) (*de Kaułaakis*), neaiškių – 2 (1,23%) (vienas oikonimas išblukęs; neįmanoma nustatyti autentišką lytį atveju *de Larzadyszku*), dviem atvejais nurodoma ne konkreti gyvenamoji vieta, o pavietas arba vaivadija, vieną kartą užrašyta, kad asmuo yra iš Rusijos (*de Ruthenia*).

Apslavintos oikonimų lytys ketverių metų įrašuose turi minimalią persvarą: jų yra 329 (49,77%), lietuviškų – 328 (49,62%), aplotynintų – 4 (0,60%). Jei atmesime visus atvejus *de Malaty*, kurių per aptariamus metus susidaro 102 (15,43%), lietuviškų ir nelietuviškų lyčių santykis labai pasikeičia: 328 (59,09%) lietuviškos lytys, 223 (40,18%) apslavintos, 4 (0,72%) aplotynintos.

Pastebima tendencija, kaip rodo Jõniškio KĮ ir Molėtų KĮ I, rašyti nelietuviškas parapijų centrų vardų lytis. Pavyzdžiui, Molėtų KĮ I, JĮ II (1682–1692 m.) Molėtų vardo slaviškos lytys *de Malaty* rašomos apie 250 kartų, aplotynintos *de Moletos* – tris kartus, lietuviškos – *de* ***Malatu*** 1691 (Mlt KĮ I : 39[b]), *de* ***Maletu*** 1691 (Mlt KĮ I : 41[a]) = tarm. **Ma.l'ëtu.* – tik du kartus. Jõniškio KĮ, kaip jau buvo pastebėta, nė karto neužrašyta Jõniškio vardo lietuviška lytis. Akivaizdu, kad parapijos centras turėjo kitokį statusą nei kitos vietovės, ir jo vardo vartojimo tradicijos buvo kitokios.

Taip pat Molėtų KĮ I, JĮ II (ir kituose šaltiniuose) pastebima ryški tendencija rašyti tik apslavintas (išimtys labai retos) miestų ir miestelių, didesnių dva-

---

[26] Įskaitant tas pačias pasikartojančias lytis.

rų lytis: *de Vciany – Utenà, De Kurkli – Kurkliaĩ* mstl., *de Jnketry – Inkẽtriai* dv., *de Łobonary – Labanóras* mstl., *de Antopunci – *Antãpunt-* dv., *de Łowmiany – Laumẽnai* dv., *de Lelifzki – Lìliškiai* dv., *de Vntanifzki – *Untanišk-* plv., *de Ouanty* – dab. *Alantà* mstl., dv. ir kt. Kaimų, ypač atokesnių, mažiau žinomų ar naujai atsiradusių, esančių gretimose parapijose, dažniausiai rašomos lietuviškos lytys.

Jõniškio KĮ, Molétų KĮ I, JĮ II rodo, kad kai kurių provincijos bažnyčių knygose buvo užrašyta daug oikonimų lietuviškų lyčių. Galima manyti, jog XVI a. pab.–XVII a. pradžioje buvo ir daugiau taip ar panašiai rašytų įrašų knygų. Deja, daugelis to meto bažnyčių metrikų nepasiekė mūsų dienų.

Dvarų ir valdų inventoriai

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad oikonimų lietuviškų lyčių šiek tiek esama ir Lietuvos dvarų dokumentuose, dažniausiai inventoriuose. Tačiau ten jų, lyginant su bažnyčių įrašų knygomis, mažiau. Dvarų dokumentai labai gausūs, tačiau kiekviename atskirame dokumente užrašyti tik konkrečiam dvarui priklausančių vietovių vardai. Kalbant apie dvarų ribas, užrašyta ir šalia esančių kitų dvarų vietovių vardų. Pastebėta, kad tos pačiõs teritorijos bažnyčių knygų ir dvarų inventorių oikonimai ne visai sutampa. Vienkiemių vardai, kurių lietuviškos lytys užrašytos dvarų inventoriuose, dažnai nepatenka į to paties laikotarpio bažnyčių knygas (pavyzdžiui, Molétų, Kùktiškių parapijose ir kt.).

Pavyko rasti Lietuvos dvarų inventorių, kurie taip pat išsiskiria užrašytų oikonimų lietuviškų lyčių gausa. Vìlniaus vyskupo Užnerio dvarų inventoriuje (1731 m.) rasta per 100 lietuviškų lyčių. Visi tie oikonimai – vienkiemių vardai[27]. Kaimų vardai kalbamajame šaltinyje suslavinti, net ir tie, kurių lietuviškų lyčių rasta įvairiose Aukštaitijos bažnyčių knygose. Panašiai oikonimai rašyti ir Žemaičių vyskupo dvarų inventoriuje (1662 m.). Jame pastebėti 25 oikonimai, vienkiemių vardai, kurių užrašytos lietuviškos lytys. Kaimų vardai šiame šaltinyje suslavinti, nors Žemaitijos bažnyčių knygose galima rasti tų pačių kaimų vardų lietuviškų lyčių.

Esama oikonimų lietuviškų lyčių ir XVII a. karališkųjų dvarų inventoriuose. Visi oikonimai, kaip ir bažnytinių valdų inventoriuose, – vienkiemių vardai. Maždaug 20 vienkiemių vardų lietuviškų lyčių rasta Vilniaus tijūnystės inventoriuje (1636 m.), kuris apima Liñkmenų, Nemenčìnės ir Švenčioniū dvarų valdas. Apie 10 vienkiemių vardų lietuviškų lyčių pastebėta Veliuonõs ir Baisógalos inventoriuje (1615 m.).

---

[27] Kalbamajame šaltinyje yra daug ir kitų toponimų lietuviškų lyčių: hidronimų (ypač ežerų vardų), kelios dešimtys žemėvardžių.

Įdomus lietuviškomis toponimų (galimų oikonimų) lytimis, kurių čia užrašyta apie 80, Daūgų seniūnijos inventorius (1719 m.). Tačiau tik keturiais atvejais prie vietos vardo aiškiai parašyta, jog tai vienkiemis (*Zaſcianek*), kitais atvejais prie atskiro kaimo yra surašyti tušti sklypai (*Włoki Puste*)[28] girioje (*w puscie*). Beveik visi tuščių sklypų vardai antroponiminės kilmės. Bent dalis jų galėjo būti vienkiemiai, kurių gyventojai išmirė 1709 m. Kalbamieji toponimai niekuo nesiskiria nuo analogiškų to paties ar kitų šaltinių oikonimų – vienkiemių vardų.

Iš to, kad dvarų inventoriuose dalies vienkiemių vardų užrašytos tik lietuviškos lytys, galima padaryti išvadą, jog tie vienkiemiai yra ne tokie seni, kaip kaimai, kurių vardai suslavinti. Senieji kaimų vardai XVII a. jau galėjo turėti nelietuvišką vartojimo tradiciją.

Pavietų teismų knygos

Daug vardyno medžiagos (aišku, ir oikonimų) yra pavietų teismų knygose, kurių apimtis labai didelė, o medžiaga nesurinkta. Straipsnyje pateikiama pavyzdžių iš Spruogio (Spruogis 1888), Jablonskio (Jablonskis 1937) jau aptartų pozicijų, taip pat iš vienintelės peržiūrėtos Ukmergės pilies teismo knygos (1597 m.). Šiuose šaltiniuose rasta kelios dešimtys oikonimų lietuviškų lyčių.

Lietuvos Metrika

XV–XVI a. pirmosios pusės Lietuvos Metrika išsiskiria labai suslavintu lietuvių vardynu. Šio šaltinio knygose ištisai rašomos lietuvių oikonimų (iš dalies ir antroponimų) suslavintos (slaviškos) lytys. Nuo XVI a. ir vėliau, ypač XVII–

---

[28] Plg. *Juszkaliszkiſ, Vrbaniſzkiſ, Paczkali(sz)kis* (19[b], visi *Wies Arciuny*); *Arminiszkiſ, dziewoniſzkiſ, Makaliszkiſ, Weyciuliszkiſ, Pikluszkiſ* (23[a], visi *Wies Konczany*); *Budryniszkis, Baſuliszkiſ, Vrbaniszkiſ, Szabliszkis, Kowaliszkis, Kurmeliszkiſ, Stelmaciszkis, Jekuniszkiſ, Szukieliszkis* (24[a], visi *Wies Ʒwirzdany*); *Za Marguliszkis, Ławryniszkiſ, Matuliszkiſ, Szarniszkis, Grykiszkis, Staniszkiſ* (26[a], visi *Wies Woykontany*); *Jurgiszkiſ, Ʒemaytiszkiſ, Podziukiszkis, Czokiszkis, Marcinkiszkiſ, Juryſzkis, Stęgiszkis, Rukiniszkis* (27[a], visi *Wies Skobeyki*); *Ławryniszkiſ, Weiciszkiſ, Matuliszkis, Mieluniſkiey, Rymuliszkis, Vrbaniszkis, Pietryszkiſ* (31[a], visi *Wies Mieluny*, keli dėl išpuvusio puslapio neperskaityti); *Balkiſzkis, Stulgiszkiſ, Tomackiszkiſ, Suniszkiſ, gudziszkis* (32[b], visi *Wies Cizuny*); *Rymikiszkis, Struciszkiſ, Poiawiszkis, Marciniszkis, Kierſzuliszkis, Biebieliszkis, Marciuliszkis* (35[a], visi *Wies Podawgi*); *Trunkiszkis, Szyrwekszys, Dukiszkis, Czapukiszkis, Czaſuszyszkis* (35[b], visi *Wies Andrunce*); *Maszniszkiſ, Rawoniszkis, Gudziszkis, Petryszkiſ, Staniekiszkis, Janiszkiſ, Grykiszkiſ, fiedoriszkis, Tuniszkis* (36[b], visi *Wies Wieciuny*); *Karniszkis, Kienuciszkis, Płatukiszkis, Glinſkiszkis* (37[a], visi *Wies Wieciuny*); *Playkiszkis, Jurgaliszkis, Jakubiszkis* (38[a], visi *Wies Meszkucie*), *Marciniszkis, Kreykiszkis, Bredziszkis, Czapiszkiſ, Rumaciszkiſ, Jgnaliszkiſ, Wilkiszkiſ, Szuciszkis, Miſiszkiſ, ſwirkiszkiſ, Pakiszkis, Abramasiszkiſ* (38[b], visi *Wies Meszkucie*). Kai kurie sklypų vardai kartojasi, gali būti, kad įvardijamas tas pats objektas.

XVIII a., lietuvių oikonimų ir antroponimų užrašymas Lietuvos Metrikoje keitėsi. Bet tai atskirai aptartinas dalykas. Ar Lietuvos Metrikoje būta oikonimų lietuviškų lyčių, šiuo metu negalima pasakyti. Kai kuriose peržiūrėtose XV–XVI a. Lietuvos Metrikos knygose straipsnio autorius tokių lyčių nepastebėjo.

Sąrašai

Šiek tiek oikonimų lietuviškų lyčių esama ir įvairiuose sąrašuose. Nuo XVI a. Lietuvoje yra sudaromi oikonimų sąrašai. Vilniaus vyskupystės sinodo nutarimuose (1744 m.) pateikti daugelio Vilniaus vyskupystės parapijų gyvenamųjų vietų sąrašai. Kalbamajame šaltinyje tie sąrašai nepilni, juose dalis gyvenamųjų vietų praleidžiamos. Kai kurių parapijų nusakomos tik ribos, neišvardijant gyvenamųjų vietų arba išvardijant tik kelias. Šaltinyje rasta apie 30 oikonimų, kurių užrašytos lietuviškos lytys. Keletas jų yra iš rytų ir pietų Lietuvos, dvi – iš Drùjos parapijos (dab. Baltarusija). Atrodo, kad didžioji dalis oikonimų, kurių šiame šaltinyje paliudytos lietuviškos lytys, – vienkiemių vardai. Panašūs, kiek išsamesni, Vilniaus vyskupystės gyvenamųjų vietų sąrašai buvo sudaromi ir vėliau vyskupo I. Masalskio inciatyva, tačiau jie nebuvo paskelbti. Medžiaga iš šių sąrašų straipsniui nerinkta. Nuo XIX a. pradžios parapijų gyvenamųjų vietų sąrašai, surašyti parapijų vizitacijų aktuose, labai išsamūs. Tai svarbus oikonimų šaltinis, nes XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje atsirado nemažai naujų gyvenamųjų vietų, kurios tuose sąrašuose jau užrašytos. Ir XIX a. pradžios šaltiniuose galima rasti kai kurių nedidelių kaimų, vienkiemių vardų lietuviškų lyčių. Vienas didžiausių ir įdomiausių XIX a. vidurio sąrašų – Telšių ir Žemaičių vyskupystės vietovardžių rankraštinis sąrašas (1854 m. ir vėliau). Jis aptariamas prie lietuviškų šaltinių, žr. p. 146–147.

Žemėlapiai

Esama oikonimų lietuviškų lyčių ir žemėlapiuose[29]. Vokiškame 1807 m. Naujųjų Rytprūsių žemėlapyje[30], apimančiame ir lietuviškąją Užnemunės dalį, yra užrašyta šimtai kaimų ir vienkiemių vardų lietuviškų lyčių. Kol nerasta kitų panašaus pobūdžio šaltinių, galima teigti, jog tai pirmasis žemėlapis, kuriame paskelbta tiek daug oikonimų lietuviškų lyčių. Šiek tiek jų esama ir caro laikais leistuose rusiškuose žemėlapiuose, apimančiuose Lietuvos teritoriją, tačiau pastarųjų šaltinių vardynas iki šiol netyrinėtas.

---

[29] Išsamiai apie senuosius Lietuvos žemėlapius žr. Vaitiekūnas 1994: 32–42.

[30] Užnemunė po Lietuvos-Lenkijos valstybės žlugimo keliolika metų (1795–1807) priklausė Prūsijai.

Žinynai ir enciklopedijos

Oikonimų lietuviškų lyčių pateikta ir XIX a. lenkiškuose bei rusiškuose[31] žinynuose. Peržiūrėtame lenkų enciklopediniame žinyne „Słownik geograficzny"[32] (1880–1902 m.) pastebėta oikonimų lietuviškų lyčių iš įvairių Lietuvos vietų (Žemaitijos, Aukštaitijos, Užnemunės, išskyrus Dzūkiją). Įvairiuose SG tomuose svarbesnių Lietuvos miestų ir kai kurių miestelių šalia lenkiškos (aplenkintos) lyties pateikiama ir lietuviška. Tačiau taip pateikiami vardai tik tų vietovių, kurios yra į šiaurę nuo Neriės ir Nėmuno. Pietų Lietuvos miestų, net ir didesnių, svarbesnių, pavyzdžiui, Alytaŭs, Daŭgų, Trākų ir kt., vardų lietuviškos lytys nepateikiamos. Tiesa, įvairiuose SG tomuose, ypač papildymų, esama nemažai atvejų, kai vienkiemių ar naujai atsiradusių dvarų pateikiamos tik lietuviškos lytys. Be to, papildymų tomuose iš kai kurių Lietuvos vietų esama gausesnio pluošto oikonimų, kurių pateikiamos tik lietuviškos lytys. Išsamiau SG lietuviškas oikonimų lytis taip pat derėtų aptarti atskirai.

Tyrinėjimai

Kai kuriuose lenkų istoriniuose ir etnografiniuose tyrinėjimuose taip pat galima rasti lietuvių oikonimų lietuviškų lyčių.[33] Krokuvos mokslų akademijos leidinyje, parašytame anonimo, paskelbtame 1898 m., pateikiama šių valsčių oikonimų lietuviškų lyčių: Butrimoniū, Daugėlìškio, Dubingiū Giedraĩčių, Jiēzno, Krúonio, Kùktiškių, Liñkmenų, Mielagė́nų, Merkìnės, Švenčioniū, Õnuškio, Tverēčiaus, Valkiniñkų, Varėnōs, Žiežmārių. Tačiau šiame šaltinyje pateikiamos ne visų oikonimų lietuviškos lytys; kai kur pramaišiui pateikiamos ir lietuviškos, ir lenkiškos. Kai kurių lietuviškai kalbančių valsčių (Molė́tų, Vĩevio) pateiktos vos kelios oikonimų lietuviškos lytys. Kitų lietuviškai kalbančių valsčių (Adùtiškio, Aukštādvario, Dievėniškių, Mùsninkų, Semelìškių Širvintū) visi oikonimai suslavinti. Pateikiama ir netikslių, iškraipytų lyčių.

Mažosios Lietuvos oikonimų lietuviškos lytys šiam straipsniui išrinktos iš V. Pėteraičio studijos „Mažosios Lietuvos ir Tvankstos vietovardžiai" (Vilnius, 1997). Ten pateikta nelietuviškų šaltinių medžiaga apima Mažosios Lietuvos regioną ir gana gerai jį reprezentuoja. Daugelis V. Pėteraičio pavyzdžių yra ne iš bažnyčių įrašų knygų, bet iš administracinio juridinio pobūdžio dokumen-

---

[31] Rusiškų, caro laikais leistų, žinynų medžiaga straipsnyje nepasinaudota.

[32] Toliau – SG.

[33] Plg. *Wilja po litewsku zowie się sama Neris (ztąd* ***Po-neris****, Ponary)* (Wilno 1841: 339).

tų.[34] Pastebėta, kad autorius supaprastina kai kurių istorinių vietovardžių rašybą. Todėl dalis Klaipėdos krašto istorinių oikonimų šiam straipsniui yra paimti iš W. Fenzlau studijos (Fenzlau 1936), kur medžiaga užrašyta patikimiau. W. Fenzlau pateikia oikonimų iš Katýčių, Klaipėdos, Vérdainės bažnyčių įrašų knygų, vieną kitą atvejį iš kitur.

Visos nelietuviškų šaltinių grupės yra vertingos, ir jose gali būti kitur nepasitaikančių svarbių lietuvių vardyno duomenų. Pagal peržiūrėtą medžiagą atrodo, jog didžioji XV–XVI a. lietuvių vardyno dalis yra Lietuvos Metrikoje, XVI a. pab.–XVIII a. – bažnyčių metrikų ir pavietų teismų knygose, iš dalies dvarų dokumentuose[35]. P a t i k i m i a u s i a i s iš visų šaltinių laikytinos bažnyčių įrašų knygos[36], nes jose vardyno medžiaga (oikonimai ir antroponimai – antrieji įvardijimo nariai, iš kurių susiformavo pavardės), bent LDK teritorijoje, užrašyta geriausiai.

Nelietuviškų šaltinių, kuriuose galima rasti oikonimų lietuviškų lyčių, esama gerokai daugiau. Visų aprėpti neįmanoma. Šioje apžvalgoje, kuri, be abejo, nėra išsami, stengtasi parodyti, kokiose šaltinių grupėse galima ieškoti tų lietuviškų lyčių.

L i e t u v i š k i o i k o n i m ų š a l t i n i a i

Esama istorijos šaltinių, kur oikonimai užrašyti lietuvių kalba. Šiame straipsnyje apsiribojama nelietuviškų istorijos šaltinių oikonimų lietuviškomis lytimis, tačiau šiek tiek pavyzdžių pateikiama ir iš lietuviškų šaltinių, kad būtų galima palyginti lietuviškų ir nelietuviškų šaltinių lytis. Kadangi tie lietuviški šaltiniai yra nežinomi, atrodė tikslinga su jais supažindinti šiame straipsnyje.

Lietuvoje rasta tik XIX–XX a. pradžios lietuviškų istorijos šaltinių. Lietuviškais juos galima vadinti tik iš dalies, nes ne visi oikonimai čia pateikti lietuvių kalba.

Vienas svarbiausių tokių šaltinių – I. Hołowińskio 1854 m. sudarytas ir vėliau (XIX a. pabaigoje) papildytas Telšių ir Žemaičių vyskupystės vietovardžių rankraštinis sąrašas. Jame dalies parapijų oikonimai rašyti lietuviškai, kitos dalies – lenkiškai, tad šis šaltinis iš dalies gali būti laikomas lietuvišku. Sąraše lie-

---

[34] Apie Mažosios Lietuvos vardyno šaltinius, tame tarpe ir apie tuos, iš kurių medžiaga yra patekusi į V. Pėteraičio studiją, yra rašęs V. Drotvinas (Drotvinas 1997: 81–87).

[35] Daugelis dvarų dokumentų yra ir pavietų teismų knygose, jei jos išlikę. Tad pavietų teismų knygose esantys ir atskirų dvarų archyvų dokumentai iš dalies sutampa. Tačiau ten yra toli gražu ne visi ir ne visų dvarų dokumentai, pavyzdžiui, visai nėra bažnytinių dvarų dokumentų.

[36] Čia turima galvoje bažnyčių knygų visuma. Atskirose knygose lietuvių vardynas (oikonimai ir antroponimai) gali būti užrašyti labai prastai, daug prasčiau negu, pavyzdžiui, dvarų dokumentuose.

tuviškai rašyti šių parapijų gyvenamųjų vietų vardai: Ariógalos, Baisógalos, Bìržų (sąrašas sudarytas po 1888 m.), Čėkiškės, Dotnuvõs, Eržvilko, Gaūrės, Gìrkalnio, Griñkiškio, Gruzdžiū, Joniškėlio, Jósvainių, Jùrbarko, Kamajū, Kelmės, Krākių, Krekenavõs, Krinčìno, Labūnavos, Lýduvėnų, Lýgumų, Linkuvõs, Lioliū, Mósėdžio, Pakrúojo (sąrašas sudarytas po 1888 m.), Pāsvalio, Pāšušvio, Pāvandenės, Radvìliškio, Rozalìmo (sąrašas sudarytas po 1888 m.), Salõčių, Skìrsnemunės, Skuõdo, Smilgių (prie Pānevėžio), Survìliškio, Svėdasū, Šeduvõs, Šiaulėnų, Šìluvos, Tauragės, Užpālių, Vaškū, Viekšniū, Viešintū, Vilkijõs ir dar vienos kitos. Esama parapijų, kurių oikonimai pateikti dviem kalbomis (lenkų ir lietuvių) arba taisyti iš lenkų kalbos į lietuvių. Tai Akmėnės, Anykščiū, Betýgalos, Debeikių, Jõniškio, Kavársko, Kùpiškio, Kurkliū, Pùšaloto, Raguvõs, Subāčiaus, Traūpio, Troškūnų parapijų oikonimai. Pābiržės, Raséinių parapijų lietuviškai surašyti ne tik oikonimai, bet įdėti 10–20 kitų toponimų sąrašėliai. Lietuviškuose sąrašuose prie gyvenamųjų vietų vardų esama trumpų lietuviškai rašytų pastabų apie tas vietas. Nors kitų parapijų sąrašai rašyti nelietuviškai, bet ir ten pasitaiko oikonimų lietuviškų lyčių.

Kitas panašus šaltinis, kurio viena dalis rašyta lenkiškai, kita dalis – lietuviškai, yra Iñturkės bažnyčios juodraštinė sutuoktinių užrašymo knyga (Zapowiedna książka Inturskiego kośćiolu, 1891–1910 m. – ZK). Joje rastas vienas lietuviškas 1895 m. įrašas, lietuviškai rašyta knygos dalis apima 1900–1910 m. Nelietuviškoje knygos dalyje lietuviškų oikonimų lyčių nepastebėta. Lietuviškoje esama ir lenkiškų įrašų. Ši knygos dalis peržengia straipsnio pavadinime nusistatytą XIX a. ribą, kuri yra orientacinė.[37] Tačiau kalbamasis šaltinis yra svarbus, nes jo lietuviškoje dalyje tęsiama XVII a. pab.–XVIII a. Molėtų, XVIII–XIX a. pr. Iñturkės bažnyčių knygų oikonimų ir antroponimų rašybos tradicija. Remiantis XX a. pradžios lietuviškais įrašais, galima paaiškinti ne vieną ankstesnių amžių oikonimų rašybos atvejį. Lietuviškai rašyta Iñturkės bažnyčios knygos dalis parodo, kaip nuo tos rašybos, kurios tradicija ateina iš XVII a. ir akivaizdi XX a. pradžios Iñturkės oikonimų ir antroponimų užrašymuose, palaipsniui pereinama prie maždaug dabartinės rašybos. Be to, svarbios šiame šaltinyje užrašytos XX a. pradžios Vìlniaus apylinkių (Lavóriškių, Pabradės, Sužioniū) kai kurių oikonimų lietuviškos lytys. Panašių rankraštinių šaltinių, kaip Iñturkės knyga, turėtų būti ir daugiau.

Dar vienas didelis lietuvių oikonimų šaltinis, kurį iš dalies galima laikyti lietuvišku, – E. Volterio sudarytas Suválkų gubernijos gyvenamųjų vietų sąrašas,

---

[37] Kalbamoji Inturkės knyga rodo, jog prie „Varpo“ rašybos, t.y. prie dabartinės rašybos pereita maždaug 1905 m. po spaudos draudimo panaikinimo. Iki 1905 m., kol Lietuvoje nebuvo lietuviškos spaudos, nebuvo ir vienodos rašybos. Tai atsispindi ir oikonimų užrašymuose, (Volter 1901).

1901 m. išleistas Sankt Peterburge. Šiame sąraše pateiktos oficiāliosios rusiškos visōs gubernijos oikonimų lytys, tačiau greta jų taip pat nurodomos lietuviškos arba lenkiškos, kurias vartoja vietos gyventojai.

Daugelio Suválkų gubernijos lietuviškų valsčių oikonimai pateikiami vardininko linksniu. Tačiau esama valsčių (Kiduliū, Meteliū, Raudōnės, Pìlviškių, Plókščių, Tamōšbūdžio (maždaug apie Liepalótus), Veiveriū, Žaliōsios), kur dalis ar bent keletas oikonimų, parašytų su nomenklatūriniu žodžiu, pateikiami kilmininko linksniu. Paežeriū valsčiaus nemaža dalis lietuviškų lyčių rašyta rusiškais rašmenimis, tačiau greta lotyniškais rašmenimis daugelis tų lyčių pakartotos. Kaūpiškių valsčiaus visos lietuviškos lytys rašytos tik rusiškais rašmenimis. Kai kurių valsčių (Javaravo, Mockavōs) pateikiamos tik lenkiškos (aplenkintos) lytys; dar kitų mišrių valsčių (Andžiejievo, Bérznyko, Krasnāpolio, Seivū) greta oficialiųjų rusiškų lyčių pateikiamos lietuviškos arba lenkiškos oikonimų lytys, pagal gyventojų vartojamą kalbą. Visame sąraše pasitaiko ir nepatikimų lyčių. Esama nemažai atvejų, kai rusiški ir lietuviški tos pačios gyvenamosios vietos vardai nevienodi. Įvairių nevienodumų kalbamajame šaltinyje yra atsiradę dėl to, kad E. Volteriui vietovardžių sąrašus iš lietuvių gyvenamų vietų buvo pateikę įvairūs asmenys, turbūt valsčių pareigūnai. Matyt, dėl to atskirų valsčių oikonimų rašyba labai įvairuoja.

E. Volterio sudaryti Suválkų gubernijos gyvenamųjų vietų sąrašai – įdomus ir vertingas lietuvių oikonimų šaltinis. Tai išsamus vieno regiono oikonimų sąrašas, kruopščiai parengtas ir dėl to laikytinas gana patikimu, nepaisant netikslių lyčių. Kalbamasis šaltinis pralenkia V. Kalvaičio ir Vaižganto sąrašus, paskelbtus taip pat XX a. pradžioje.

Be šių aptartų lietuviškų XIX–XX a. pradžios šaltinių esama gana daug spausdintų XVI–XIX a. lietuviškų šaltinių, kurių vardynas aptartinas atskirai.[38]

Prūsiškos toponimų lytys istorijos šaltiniuose

Kadangi V. Pėteraičio studijoje pastebėtas ir vienas kitas prūsų oikonimas, atkreiptinas dėmesys į tai, kad istorijos šaltiniuose, rašytuose Ordino raštininkų, galėtų būti (esama) ir prūsų toponimų prūsiškų lyčių. Kadangi prūsų rašti-

---

[38] Oikonimai (ir kiti toponimai) iš senųjų (XVI–XVIII a.) spausdintų lietuviškų šaltinių nesurinkti ir neaptarti. Nuo XIX a. atsiranda nemažai įvairių spausdintų lietuviškų šaltinių, kuriuose esama daug Mažosios ir Didžiosios Lietuvos oikonimų. Tai laikraščiai („Keleivis", „Aušra", „Varpas" ir kt.), L. Ivinskio kalendoriai, Mažojoje Lietuvoje leisti kalendoriai ir pan. Šių šaltinių medžiaga taip pat yra nesurinkta ir neaptarta. XX a. pradžioje pasirodo pirmieji didesni oikonimų (juose pateikta ir kitų toponimų) sąrašai lietuvių kalba: V a i s z g a n t a s. Sanraszas geografiszkuju Lietuvos vardu / *Dirva – Žinynas*, 1904, Nr. 10, 35–61, Nr. 11, 3–29; K a l w a i t i s W. *Lietuwiszkų Wardų Klėtele su 15 000 wardų*, Tilžė, 1910.

ja atsirado beveik 200 metų anksčiau negu lietuvių, prūsų toponimų kalbamųjų lyčių istorijos šaltiniuose galima ieškoti jau nuo XIII a. pabaigos. Prūsų raštijos paminklai – Elbingo žodynėlis (XIII a. pab.–XIV a. pr.), Bazelio tekstelis (XIV a. vid.), „Tėve mūsų" maldos pradžia (XV a. pr.) – rodo, kad tuo metu būta prūsiškai rašiusių žmonių. Apie prūsų kalbos vartojimo būtinybę ne kartą užsimenama XV a. bažnytiniuose dokumentuose (Mažiulis 1966: 22–23). Prūsiškai šiek tiek mokėjo („ich kundt ein Wenigk Preusch") ir vienuolis S. Grūnavas, „Prūsų kronikos", rašytos 1517–1526 m., autorius, į ją įdėjęs 100 žodžių vokiečių-prūsų žodynėlį (Mažiulis 1966: 31). Pagaliau prūsų kalbos vartojimą rodo XVI a. vid. išspausdinti trys prūsų katekizmai. Galimas dalykas, kad vienas kitas prasilavinęs kilmingas prūsas, mokantis savąją ir vokiečių bei lotynų kalbą, galėjo dirbti ir Ordino raštinėse ir užrašyti vieną kitą vietovardį ypač XIII a. pab.–XVI a. taip, kaip pasakė prūsai. Kadangi Prūsijos gyvenamųjų vietų vardai buvo apvokietinti jau XIII a., mažai tikėtina, jog galima rasti autentiškų gyvenamųjų vietų vardų lyčių, nors ir jų galėtų būti viena kita. Kiek daugiau autentiškai užrašyta galėtų būti kitų toponimų: laukų, ežerų, miškų ir kt. vardų.[39] Tad ateityje atskirai tyrinėtinos ir galimos prūsiškos prūsų toponimų lytys. O lietuviškos lietuvių toponimų lytys galėtų kiek palengvinti kai kurių prūsų kalbos faktų aiškinimą, nes galėtų būti bendrų – ir lietuviškų, ir prūsiškų – toponimų lyčių rašybos dėsningumų.

Oikonimų bei antroponimų lietuviškų lyčių ir nelietuviško teksto santykis

Lietuvių oikonimų lietuviškos lytys istorijos šaltiniuose kartu su kitais lietuvių kalbos faktais (antroponimais, bendriniais žodžiais, lietuviškomis frazėmis) sudaro tam tikrą visumą[40]. Jos kontekste derėtų tirti lietuviškas (toponimų ir

---

[39] J. Gerullis pateikta prūsiškų vietovardžių, užrašytų su galūnėmis (Gerullis 1922: 263–264). Tad galimos prūsiškos toponimų lytys būtų: *Gildestabs* = **Gildestab(i)s*, Semba 1331; *Auctowangos* = **Auktavangās*, Semba 1331; *Laumygarbis* = **Laumigarbis*, Notanga 1339; *Greywa* = **Greivā*, ež. Luko apylinkėse 1422; *Prautey* = **Praut'ei*, k. Semba 1436 ir kt.; dar atkreiptinas dėmesys į galimas autentiškas pr. vietovardžių lytis *Awynemedien* = **Avin'amed'an*, Varmės paribyje 1326; *Bitpelkis* = **Bitpelkīs* plk. 1331; *Budewaio* = **Bud'avajā* pv. Sasna, Morungenas 1315; *Delycke* = **Dēlikē* ež. Sasna, Morungenas 1315; *Gislingen* = **Gisling'an* ež. Ortelsburgas 1389; *Grabisto* = **Grabistā*, Morainiai, Štumas 1294; *Grindes, Grindos* = **Grindēs, *Grindās* k. Semba 1267; *Waixedies* = **Vaiksēdīs* k. Semba 1305; *Algasis* =**Algazīs* mš. Semba 1339; *Dalgantis* = **Dalgantīs* pv. Semba 1352 ir kt. Dėl Sembos vietovardžių rekonstrukcijų žr. Blažienė 1993. Dar plg. naujai paskelbtus prūsų vietovardžius *Malunapis* = **Malūnapis*, vėliau liet. *Malūnupiai* Dárkiemio par. 1558 (Pėteraitis : 238); *Berwis* = **Bervīs* k. Alenšteinas 1592, dėl pastarojo (Pospiszylowa 1983: 250). Panašių pavyzdžių įvairiuose šaltiniuose esama daugiau.

[40] Nebaigtoje J. Lebedžio studijoje bandoma aprėpti įvairias lietuvių kalbos vartojimo apraiškas. Faktų visuma apžvelgiama daugiau kultūros istorijos aspektu ir kalbinio nagrinėjimo

antroponimų) lytis. Priešingu atveju galima nepastebėti ar nesuvokti tam tikrų rašybos ir vartojimo dėsningumų.

Kaip jau minėta, lietuviškos oikonimų lytys ypač dažnai rašomos lotyniškuose tekstuose. Jos, galima sakyti, glaudžiai su tekstu susijusios, nes daugelis pavartotos daugiskaitos (dalis ir vienaskaitos) kilmininko linksniu. Taip jos būtų vartojamos ir lietuviškame tekste.

Krikšto formulėje, įvardijus vaiką, jo tėvus, krikštatėvius, jungtuvių – sutuoktinius ir liudininkus, čia pat pateikiami gyvenamųjų vietų vardai. Lotyniškame sakinyje prieš daugelį gyvenamųjų vietų vardų rašomas lot. prielinksnis *de* „iš, nuo". Lot. *de* reikalauja atskirties linksnio – abliatyvo, kuris iš dalies sutampa su lietuvių kalbos įnagininko linksniu. Tačiau lotyniškuose tekstuose dažnai su lot. *de* rašoma lietuviška daugiskaitos, retais atvejais ir vienaskaitos kilmininko lytis: *de* ***Akmeniu*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]) = **Akmenių, Akmẽniai* Čiulėnai Mlt; *de* ***auxtkałniu*** 1715 (Dt KĮ : 166[a]) = **Aukštkalnių* Dotnuvà Kdn; *de* ***Eyuiłciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 3[b]) = **Eivilčių,* dab. *Avilčiai* Alantà Mlt; *de* ***Awizieniu*** 1769 (Ut JĮ I : 50[a]) = **Avižienių, Avižiẽniai* Taurãgnai Ut ir kt. Tad akivaizdu, jog lietuviškai kalbantys asmenys gyvenamųjų vietų vardus dažnai (nors ne visada) pasakydavo kilmininko linksniu, ir bažnytinių knygų raštininkai (kunigai ir vienuoliai) neretai užrašydavo tuos vardus pasakytu linksniu, kartais net su liet. *iš*, pvz.: *iſ* ***Degiesiu*** 1676 (Lnkv KĮ : 69[a]) = **iš Degėsių, Degẽsiai* Gúostagalis Pkr, *iſ* ***Welziu*** 1676 (Lnkv KĮ : 69[b]) = **iš Velžių; Velžiai* Kiemėnai Ps, *iſ* ***roponiu*** 1675 (Lnkv JĮ : 102[a]) = **iš Roponių.* Pasitaiko, kad greta lot. *de* dar parašytas ir liet. *iš*: *De* ***Onuszayciu*** *iſ walsciaus vpites* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]), t.y. **Onušaičių iš valsčiaus Upytės, Upýtė* Pn; *de Isz* ***ſodenu*** 1689 (Vdn KĮ III : 50[a]) = **iš Sodėnų, Sodėnai* Luokesà Mlt; *de* ***Szkaczunu*** 1757 Ut JĮ I : 33[a]), t.y. *de *(i)š kačiūnų, Kačiūnai* Kùktiškės Ut ir kt.

Kartais vietoj lot. *de* rašomas lot. *ex* „iš", kuris lotynų kalboje taip pat vartojamas su abliatyvu. Su lot. *ex* taip pat rašomos lietuviškos daugiskaitos kilmininko lytys: *ex* ***Tolusioniu*** 1673 (Lnkv KĮ : 39[b]) = **Toliušonių* ir pan.

Vienaskaitos ir daugiskaitos kilmininkas dar rašomas su lot. *de Villa, ex pago, ex uilla* ir pan.: *ex uilla* ***Puknionu*** ~1711 (Lnkv KĮ : 4[b]) = **Puknionių,* dab. *Pukniónіai* Pakrúojis; *ex pago* ***skroble*** 1630 (Pln KĮ : 59[a]) = tarm. **Skrob'l'e* (vns. kilm.), bk. **Skroblio,* dab. Skróblis Bubėnai Pln; *de Villa* ***ſzlapiosios Berzies*** 1711 (Dt KĮ : 146[a]) = **Šlapiosios Beržės,* dab. *Šlapãberžė* Dotnuvà Kdn ir kt.

---

nėra, apsiribojama minimaliomis pastabomis (Lebedys 1976). Naujus duomenis kalbiniu aspektu aptaria Zinkevičius 1987: 121–131, 144–146; Zinkevičius 1988: 14–18, 107–108, 112–139, 143–156, 163–173; Zinkevičius 1990: 13–23; Jovaišas 1996: 13–31; Palionis 1995: 16–164 ir kt.

Esama atvejų, kai su lot. *de* rašomas vardininkas: *de* ***Meſkaſadzius*** 1617 (Mrk KĮ : 105[b]) = tarm. **M'eškasɔdz'us,* dab. Mẽškasalis Ãlovė Al; *de* ***Tumasodzius*** 1668 (Rgv KĮ I : 3[a]) = **Tumasodžius,* dab. Tumagalỹs Mìežiškiai Pn; *de* ***Utena*** 1760 (Ktk KĮ N : 48[a]) = *Utenà* Ut; *de* ***Wiełeykiey*** 1689 (Ant KĮ I: 16[b]) = *Veleĩkiai* Antãlieptė Zr; *de* ***Wijeykiey*** 1760 (Ut JĮ I : 36[b]) = *Vijeĩkiai* Mockẽnai Ut; *de* ***Wyſkintay*** 1643 (Pln KĮ : 161[b]) = **Viskintai* Plùngė ir kt.

Neretai oikonimų lietuviškos vienaskaitos ir daugiskaitos vardininko lytys rašomos ir su lot. *de villa, de pago, ex pago, in loco* ir pan.: *de Pago* ***Szylasiodis*** 1633 (Pln KĮ : 84[a]) = **Šilasodis* Plùngė; *de villa* ***Wytkienay*** 1769 (Ut JĮ : 50[a]) = **Vitkėnai,* plg. *Vitkū́nai* Pakalniaĩ Ut; *de Vila* ***Zwinenaÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[b]) = *Žvynė́nai* Žélva Ukm; *ex pago* ***Żeymej*** *dicto* 1639 (Slnt KĮ : 60[b]) = *Žeimiaĩ* Imbarẽ Krtn; *In Loco* ***Abugaliſzkis*** 1784 (Ktk MĮ N : 183[b]) = **Abugališkis,* dab. *Bùgališkis* Sugiñčiai Mlt ir t.t.

Lenkiškuose inventoriuose lietuviškos oikonimų lytys pateikiamos po nomenklatūrinių žodžių, parašytų lenkiškai (*sioło, zaścianek*): *ſioło* ***wikiezeriſ*** 1597 (Ukm PTA 13879 : 228[b]) = **Vikežeris* Dùsetos Zr; *Sioło* ***Armena*** / *Lawnictwo Bakowc / Wołosc Wielonska* 1615 (Inw Vl : 15[b]) = **Armena* Veliuonà; *zascianek nazwanÿ* ***Kanczupis*** / *Sioło Skiemie / Woitostwo Zasiećkie / Wolosc Boisagolska* 1615 (Inw Vl : 38[a]) = **Kančiupis* Skė́mai Rd; *na zascianku* ***Pilimelis*** / *Wies Pozusie Boiarowie / Włość Szeszolska* 1731 (Inw KZ : 152) = **Pylimėlis* Šešuõliai Ukm; *Zaſcianek* ***Traka Ławkiſ*** / *Wies Zwirzdany / Włość Dawgowska* 1719 (Inw Dg : 23[b]) = **Trakalaukis* Daũgai Al ir t.t.

Inventoriuose, sąrašuose, žemėlapiuose, tyrinėjimuose, žinynuose oikonimai pateikiami vardininko linksniu (išimtys gana retos): ***Aźubalis*** 1900 (SG XV/I : 56) =**Ažubalis* vs. Tverẽčius Ign; ***Meystey*** 1807 (NO : 2) = *Meištaĩ* Meištaĩ (dab. Būblẽliai Šk); ***Mielkintey*** 1584 (Pėteraitis : 53, 250) = *Mielkintai* ‖ *Antrudupėnai* Stãlupėnai, Enciūnai; ***Starkey*** 1807 (NO : 2) = *Starkaĩ* Šakiaĩ (dab. Sintautaĩ Šk); ***Upis*** 1898 (Anonim : 62) = *Ùpis* Daugėlìškis Ign; ***Užałksninis*** 1854 (ED : 36) = **Užalksninis* Ùžventis; ***Użusamanis*** 1898 (Anonim : 65) = **Užusamanis* Ceikiniaĩ Ign; ***Waynotrakis*** 1807 (NO : 2a) = **Vainotrakis* Rokaĩ Kn; ***Witkampis*** 1540 (Pėteraitis : 444) = **Vidkampis* ar **Vitkampis,* vėliau *Vidkampiai* Stãlupėnai, Katniavà, Jenkutkampiai, Tučiai; ***Warnoszylis*** 1807 (NO : 2) = **Varnošilis* Meištaĩ (Būblẽliai Šk); ***Widuszylis*** 1807 (NO : 2) = *Vidùšilis* Liepalótai (dab. Lukšiaĩ Šk); ***Wingis*** / *P. PODBRZEZENSIS* 1744 (Syn : 43) = **Vingis* Pabė́ržė Viln; *Zascianek* ***Zagaraitys*** *pusty / WŁOSC MASIADZKA* 1662 (ŽV Inv : 204) = **Žagaraitis* Mósėdis Skd; ***Żeymelis*** 1807 (NO : 1) = **Žeimelis* Veliuonà ir kt. Lietuviškos netiesioginių linksnių lytys nelietuviškuose spausdintuose šaltiniuose (žemėlapiuose ir žinynuose) vartojamos tik tais atvejais, kai nemokantys lietuvių kalbos tų šaltinių rengėjai pateikia ne vardininko linksnį: ***Czerpoku*** 1807 (NO : 2) = **Čerpokų* vietoj **Czerpo-*

kai Lukšiaĩ Šk; ***Willuszu*** 1807 (NO : 2) = **Viliūšių* vietoj **Wiliuszey* (dab. *Viliūšiaĩ* Jankaĩ Šk); ***Wilniuja*** 1893 (SG XIII : 492) = **Vilniuje* vietoj *Wilnius* ir pan.

Senosioms oikonimų lietuviškoms lytims suvokti labai svarbus bendras šaltinio (ar šaltinių) kontekstas. Ypač svarbus senųjų bažnyčių įrašų knygų kontekstas, nes šiose knygose gausu ne tik oikonimų, bet ir antroponimų ne vieno linksnio lietuviškų lyčių. Todėl toliau pateikiama būdingesnių tekstų pavyzdžių – krikšto ir jungtuvių įrašų formulių, kuriuose gausu lietuviškų lyčių:

Podziunu[41] *Aduocationis Paupera Laurentium filium* ***Climas Padziuna*** *et* ***Elenos*** *leuauerunt de fonte.* ***Bartłomieius Kraguitis*** *de Janiszki opidulo* ***Vrbons Szariuitis*** *de villa* ***Wayniekiu*** *cum Elula* ***Jonela Padziula*** *Jonedoycia uxore de eadem ut puer.* 1599 (Jnš KĮ : 2[b]).

Feria quinta infra octauam Assumptionis B[42] *Virginis*
Villæ ***Gimbuyciu*** *Aduocationis* ***Zutaicia Bernarda*** *lituanice aut'* ***Bernots Mothieiaus Zawariucia*** *et Barbaræ filius leuat[us] est de fonte per compatres Powiłum* ***Stanaitis*** *de villa* ***Juszkayciu*** *Aduocationis* ***Budraycia*** *Motieium alias Matulum nec non Jadwigam vxorem Stanisława* ***Zaragaicia*** *ambos de villa* ***Łąkayciu***
Eodem die ***Trumpayciu*** *villæ Aduocationis* ***Jonuſzaycia Petra*** *Raginam filiam* ***Jokuba*** *et* ***Gendrutos*** *leuauerunt de fonte* ***Stasius Walenciunaÿtis***[43] ***Petkunaitis*** 1599 (Jnš KĮ : 3[a])

De ***Onuszayciu iß walsciaus vpites*** *Bernardum filium* ***Mikałoiaus*** *et Elizabethis leuauerunt de fonte* ***Jaſius Stankuns Jonelis Mothieiuns*** *nec non Barbara vxore* ***Rymkaus*** *ambo de eadem vt puer* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]).

Dominica XII post Pentec: quæ e' 4 Aug:
Nuo ſenos Konarzewskienes *Reginam* ***Vrbona Bernotaycia*** *et* ***Gendrutos*** *filiam leuauerunt de fonte Jakobs* ***Bernotaytis*** *Dorothæa* ***Ziaukiene*** *ne non Anna dominæ Konarzewskiey filia omnes de eadem vt puer* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]).

Eadem die villæ ***Jwoszkia*** *Aduocat:* ***Staſiula*** *Benuraicia Marta* ***Gryciaus vzwalinaicia*** *et Gendrutæ filia leuata est de fonte per Compatres Mikaloium* 3[b]/4[a] *Rym-*

---

[41] Šiuose pavyzdžiuose tamsesniu šriftu paryškintos lietuviškos onimų lytys ir bendriniai lietuviški žodžiai.

[42] Lotyniškų ir lenkiškų sutrumpinimų sąrašas pateiktas straipsnio pabaigoje, po lietuviškų sutrumpinimų sąrašo.

[43] Šioje vietoje paliktas tarpas kito krikštatėvio vardui įrašyti.

kunum et Kaſziułam **Mikałoiaus Jwoszkia** *filiam ambos de eadem vt puer.* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]/4[a])

Kuisaÿciu Kuniga Klebona *leuatus eſt de fonte Bartolomeus* **Staniula Kuisaicia** *filius per compatres Gasparum* **Patraitis** *Paulum* **Tamoszaitis** *Barbara filia* **Jonula Petroszaicia** *nec non Zoputa filia* **Jona Barthuszaycia** *omnes eadem vt puer* 1599 (Jnš KĮ : 4[a])

Eadem **Wiłuicia Mikucia** *villæ Aduocat:* **Dwiłuycia Jurgia** *leuauerunt de fonte Auguſtinum* **Jonela Bartoszaÿcia** *et* **Agnieszkas** *filium* **Grycus Buczkaitis Balcius Norwidaitis** *nec non Zaputa filia* **Jonela Zaſsajcia** *omnes de eadem vt puer.* 1599 (Jnš KĮ : 4[b]).

Aduo: **Szetona.** *Filius Valentinus. Laurentij ſiułpileuitis, Patr. Joannes* **Mikaiła,** *cum Barbarâ Joannis. Pagi* **Wilginiu** 1600 (Jnš KĮ : 8[b]).

Ad: **Kaliłoraus.** *Filius Valentinus* **Matulis Jurgaitis.** *Patr. Mathæus* **Jukaitis** *cu' Gertrude* **Petraitis.** *Pagi Kipsćią.* 1600 (Jnš KĮ : 8[b]).

Adu. Stanislai Kotlarz Filia Gregorij **Mikutaitis.** *Patr'.* **Jurgelis Janaitis** *cum Anna* **Powełaicia.** *Pagi.* **Kazoku.** 1600 (Jnš KĮ : 12[a]).

Aduocat: **Balciuna** *Filius.* **Balcius Bałtuszkaitis** *Pat:* **Matulis Wiluns** *cum* **Eluła Bariuna** *Pagi* **bariuna** 1600 (Jnš KĮ : 13[b]).

Aduo: Jurdas Filia Zophia Bartholomæi **Juodaitis.** *Patr.* **Grigas Warpininks** *cum Lucia Zygmontowa ciues Janiſzki* 1601 (Jnš KĮ : 18[a]).

Aduo: Szapnag: Pagi Szłapakią Filia. **Jurgaicia Waytiekaus.** *Pat:* **Staniulis** *Mathæi cum Agneſca* **Pazuycia.** 1601 (Jnš KĮ : 24[b]).

Aduo: **Szalciaus** *Pagi Skribakią. Filia Joannis et Heduigis. Patr'. Beſztałuitis cum Cum Agneſca Jaroszkj* **Daugwiliene.** 1601 (Jnš KĮ : 24[b]).

Maſzkouÿ Filius Joannis **Pirtininkuitis.** *Pat. Paul[us]* **Łatwis** *cum Elizabeta Raczunow. Pagi* **Sargunu** 1604 (Jnš KĮ : 49[a]).

Pagi **Zalensko** *Fil: Anna Mathæi et Catharinæ. Pat:* **Czepas** *cum Heduige atq' Vrsula* 1604 (Jnš KĮ : 51[a]).

Jtem Bapt' e. Anoſtoſia ſigiſmu'di de Pago ***Ziokiej*** *et Agnetæ. Prin Criſtophoroſ* ***Grobajtjs*** *ex Pag.* ***Klepsciu*** *cu' Anna de* ***Narwajſze Waluzajte*** 1635 (Pln KĮ : 102[b])

Jtem Bapt: e' Susanna Chriſtofori ***Dewutis*** *et Giertrudis Prin' Stanislauſ* ***Wienekajtjs*** *ex* ***Sm[i]lgiey*** *cu' Criſtina* ***Łajgie*** *de* ***Pamiedey*** 1635 (Pln KĮ : 102[b])

Jtem Bapt' es' Criſtoforu' Stephani ***Buciuſ*** *de* ***Seleniey*** *et Annæ legit Coniug Pr'ini Zachariaſ de* ***Leplawkalu*** *cu' Dorothea* ***Pietrikayte*** *de* ***Sieleniey*** 1635 (Pln KĮ : 103[a])

Januarij 24
Bap'ta Caterina Joanniſ Czaponajtjs de ***Skroblu*** *et Poloniæ Coniug. Legit. Pr'ini Michael* ***Szyłajtjs*** *de Pago* ***Szjłoſodoſ*** *cu' Marina* ***Montkayte*** *de P.* ***Siłosodoſ*** 1636 (Pln KĮ : 103[b])

Eode' die Anaſtaſia Bapt: Mathiæ ***Gienbutaytis*** *de* ***Gienbutey.*** *Cathaniſ ſierwełeyti de* ***Wytkaytey*** *legit: Cong. lauantes Albert[us]* ***Węcłowaytis*** *de* ***Duowenej*** *cu' Anna* ***Gienbutajti*** *de* ***Gienbutej*** 1643 (Pln KĮ : 161[b]).

---

28 huius[44] *Baptiz. est Georgi[us] filius Stanislai* ***Zebytaitis*** *et* ***Zophiæ*** *ei[us] coniugis ex pago* ***Zeymiej*** *dicto. Leuantes Vencelaus* ***Zebytaitis*** *et Barbara* ***Zutaite*** 1639 (Slnt KĮ : 60[b]).

---

item[45] *ead' die B. est. Anā filia Gregory* ***Vrbonaytis*** *et Euæ eius Coniugis. ex uilla* ***Seleney*** *dicta Leu: Stanisla[us]* ***Balcius.*** *et Catharina* ***Lulajte*** 1639 (Slnt KĮ : 60[b]).

---

24 Contraxit matrm' Adam[us] ***Vmbrasonis*** *de Limeykie cu' Marina Kozakaycie de* ***Jackasodźia*** *Test: Valentin[us]* ***Puodźiunas*** *de Limeykie et Martinus* ***Kazokonis*** *de* ***Jackasodzia*** 1672 (Rgv JĮ I : 111[b]).

Eod[46] *Bapt[us]' e' Stanisla[us] Andreæ* ***Krysztaponis*** *et Euæ ſieśietayćia de* ***Tumasodźio*** *Patr: Nicola[us]* ***Rudźionis*** *et Dorothea* ***Rudyćia*** *de eade' villa vterq'* 1673 (Rgv KĮ I : 29[b]).

---

[44] T.y. *Aprilis.*
[45] T.y. *prima die Maij.*
[46] T.y. *Januarius Die 22.*

4 Bapt'[us] e' Joannes Josephi ***Terbonas*** *et Annæ* ***Martinayćia*** *de* ***Kuglasodzio*** *leg' Patr. Joannes Siaduykis de Nowosady et Heduigis* ***Szćżesneliene*** *de* ***Kuglasodzio*** 1673 (Rgv KĮ I : 46[b]).

Bapt. Dorothea Thomce ***Bakiuno*** *et Catharinæ* ***Wertakaycie*** *LC. Patrini Georgius* ***Philippaytis*** *et Anna* ***Deluna*** *o'nes de* ***Ałanta*** 1682 (Rgv KĮ I : 87[a]).

3tia Januarii A 1683 Ego Joannes Casimirus Brzezewski Paroch[us] Malacenſis Baptizaui Christophorum Patris ***Geczelis*** *de* ***Gieciu*** *Matris Annæ Patrini Petrus* ***Gełezenas*** *de* ***ſuginciu*** *et Agneſ* ***ſunkładynie*** *de* ***ſunkładu.*** 1683 (Mlt KĮ I : 2[a]).

---

21 Martii Ego Idem q sup Bap Żophia' Patris Georgii Puciata Matris Zophiæ de ***Eydeciu*** *Patrini Christophor[us]* ***Zełenas*** *de* ***Czułeniu*** *et Catharina* ***Arelenia*** *de* ***Geciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 3[b]).

---

24 Julii Bap Dauidem Patris Thomæ ***Tumelis*** *ſzatrelis Matris Agnetis de* ***Bebruſu*** *Patrini ſtephanus* ***Miſsunas*** *de* ***Vndreſzunu*** *et Catharina Douacicie de* ***Douiociu.*** 1683 (Mlt KĮ I : 4[b]).

Eode' die Bap Michaele' Patris Casimiri ***ſzaykis*** *Matris Christinæ de* ***ſzayku*** *Patrini* ***Kardyſzus*** *de* ***ſzayku*** *et Margarita* ***Krysiuwenia*** *de* ***Ilmadu*** 1683 (Mlt KĮ I : 6[a]).

5ta 10bris Bap Andream Patris Thomce ***Juſzkielenas*** *Matris Margaritæ de* ***Łałuyciu*** *Patrini Antonius Gełezecis de* ***ſuginciu*** *et Magdalena* ***Kiełewiſzenia*** *de* ***Łełuyciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]).

---

2 Bap Jozephu' Patris Jacobi ***Kiemieykis*** *Matris Agnetis de* ***Kiewialu*** *Patrini Michael ſiemieneuicz de* ***Zamoku*** *et Eua* ***Puſzynienia*** *de* ***Puſynu*** 1684 (Mlt KĮ I : 8[b]).

---

19 Augus. Ego Idem Georgium ***Medeykis*** *de* ***Gudelu*** *Cum Anna* ***ſzawkſzczieliciu*** *de* ***ſzawkſzczelu*** *coniunxi et benedixi p'sente Cristophoro Kozak et aliis* 1683 (Mlt JĮ I : 3[a]).

Die 21 9bris contraxit Matrimonium Georgius Strzelcźunas de Dougale cu' Elisabeth ***Bieliczіu isz Toukielu*** *Testes Martinus* ***Tabalkis*** *de Dougale et Casimirus* ***Gierwis*** *de Tałeykie* 1688 (Ant JĮ I : 145[a]).

Eodem Die et Baptizatus eſt Filius Mathæus Patris Joannis ſzykinowſkas Matris Vero Euæ ***Biguzaycia*** *Leuantes Jacobus* ***Mazgialis*** *de Villa* ***Bikunaÿ*** *cu' Anna Miegu[tiene?] De Villa Bikunÿ* 1706 (Ant KĮ I : 170[a]).

Eodem Die Baptizata eſt Filia Nomine Lucia Patris Jacobi ***Junkiłas*** *de Villa* ***Tołaykiey*** *Matris Vero Annæ Junkiena Leu' Staniſlaus* ***Zapszys*** *de Villa* ***Tolaykiey*** *Cum Anna Czepułeneycia Alter Stephanus Szymanſki De oſzmianeſi* 1706 (Ant KĮ I : 171[a]).

Eodem Die Baptizata eſt Filia Nomine Sophia Patris Stephani ***Grygalunas*** *de Villa Naruidzie Matris Vero Luci[æ]* 172[b]/173[a] *...kaycia de Villa* ***Plupaÿ*** *Leua' Stephanus* ***Slepetys*** *De Villa Naruidzie. Cum Lucia* ***Grÿgalucia*** *De Villa* ***Plupaÿ*** 1707 (Ant KĮ I : 172[b]–173[a]).

Eodem Die Baptizatus eſt Filius Nomine Casimirus Jacobi ***Ramelis*** *de Villa Rukle Matris Vero Sophiæ* ***Dapszycia*** *de Villa* ***Zabicunaÿ****, Lau' Andreas* ***Jonuſzka*** *De Villa Rukle Cum Marÿanna Plekiowa De Villa Nuodegule* 1707 (Ant KĮ I : 173[a]).

Die 1ma eiusdem[47] *Baptisata eſt Judith, Filia Patris Joannis* ***Bartkus****, Matris uerò Annæ* ***Dowmaytaycia*** *L. Th: de Loco* ***Motienay****. Leu: Elisabeth* ***Rakauskienie*** *de Loco Motieny cum Joanne* ***Matuzaytis*** *de loco Dowmanty* 1709 (Dt KĮ : 141[b]).

Die 22 eiusdem Baptisatus est Andreus, Filius Patris Joannis ***Warpaius****, Matris uerò Zophiæ* ***Macanawiczaicie*** *L. Th: de Loco Rominiey Lev: Ioannis* ***Raſzczauskas*** *cu' Eua* ***Raczauicienie*** *de loco Reminiey* 1709 (Dt KĮ : 141[b]).

Eode' die Baptisatus est infans Mathias Casimiri ſroba et Matris Cristinæ Legitimoru' Parentu' Levantes Nicolaus ***Ziamaytaytys*** *cum Elisabeth* ***Balciunaycia*** *Omnes de Villa* ***ſzlapiosios Berzies*** 1711 (Dt KĮ : 146[a]).

Die 11 10bris Copulaui pre'miſsis 3bus Bannis Petrum ***Rukianas*** *de Mackiany cu' Anna* ***Wilunicza*** *iz* ***Radziunu*** *Testes Christophorus* ***Rukianas*** *de mackiany 2dus* ***Czapulis Daniuſis*** *iz* ***Radziunu*** 1702 (Dgl JĮ II : 88[a])[48].

---

[47] *Nouember.*

[48] Šiame šaltinyje krikšto įrašai netvarkingai susimaišę su jungtuvių įrašais.

Copulaui Laurentiu' Plekis iz ***ſiaziniu*** *cu' Krzystyna* ***Dawbarycia*** *yz* ***Wadeyniu*** *Testes Casimirus ſiazin cu' Chrystophoro* ***Dawbaras*** *de Jaksztÿ* 1703 (Dgl JĮ II : 88[a])

Eodem anno et mense[49] *die vero 8. baptizatus e' infans nomine Andreas PP: Mathiaæ* ***Kuzelis*** *et Mariannæ* ***Łazinskicia*** *de Rukſzany: LL: Joannes* ***Powkstie*** *de* ***ſziskiniey****, et Marianna* ***Rukſzicia*** *de Rukſzany* 1739 (Lkm KĮ I : 106[a])

Eodem anno et mense die v'o 21. Baptizatus e' n'ne Cristina PP: Joannis ***Kiszkis*** *et Matris Magdalenæ* ***Traszikicia*** *de villa* ***Patisziey****: LL: Christophorus* ***Romanowskas*** *de* ***Akriemiey****, et Regina Bilinska de villa ſtagulany* 1739 (Lkm KĮ I : 106[b])

Eodem anno et mense[50] *d 24. Baptizatus e' infans n'ne Mathias PP: Andreæ* ***Balunas*** *Matris Mariannæ* ***Naslicia*** *de* ***Weysniuney****: LL: Ladislaus Baławecki de* ***Wiłuniey****, et Marianna Baławecka de* ***Wiłuney*** 1740 (Lkm KĮ I : 107[a])

Eodem anno et mense[51] *die 29 Baptizatus e' infans n'ne Franciscus PP: Josephi* ***Alekna*** *Matris Catharinnæ* ***Pipiricia*** *de* ***Ripayciey****: LL. Georgius Wasilewicz de* ***Ripaiciey****. et Catharina* ***Powkstienie*** *de* ***Kirdeykiey*** 1740 (Lkm KĮ I : 109[b])

Eodem An'o et mense die 30. Baptizatus e' infanſ n'ne Magdalena PP. Andreæ ***Jowniszkis*** *Matris Magdalenć* ***Obielicia*** *de* ***Pałusziey****: LL. Thomas* ***Kardelis*** *de Łyngmiany. et Catharina* ***Kindurienie*** *de* ***Kinduriey*** 1740 (Lkm KĮ I : 109[b])

Die 3 aprilis[52] *Baptizatus e' infans n'ne Georgius PP: Alexandri Lechowicz Matris ſophia* ***ſakałowskicia*** *de* ***Łamiestagalis****: LL. Georgius* ***Danieykis*** *de* ***Płowciszkiey****. et Marianna* ***Janielicia*** *de* ***Kukutiszkies****.* 1740 (Lkm KĮ I : 110[a])

Die 26 9bris benedixi marimonium expletis tribus bannis inter Georgium ***Kurpe*** *de* ***Garbunay*** *cum Anna* ***Kinduricia*** *de* ***Gieytoniſzkiesz****. Testes. Mathias* ***Waszkielis*** *de* ***Garbunay*** *et Thomas* ***Kinduris*** *de* ***Pabirziey*** 1740 (Lkm JĮ II : 2[a])

Eodem d Benedixi matrimonium expletis trib bannis inter Georgium ***ſtapułenas*** *de* ***Kolwiey*** *cum Anna* ***Jociucia*** *de* ***Pełeniey*** *Testes Andreas* ***ſzałna*** *de* ***Pałuszie*** *et Georgius* ***Ziłenas*** *de* ***Weyszniuney*** 1740 (Lkm JĮ II : 2[a])

---

[49] T.y. *MENSIS. Xber Annus 1739.*
[50] T.y. *MENSIS JANUARIUS ANNUS 1740.*
[51] T.y. *MENSIS MARTIUS.*
[52] T.y. *Mensis Aprilis Annus 1740.*

---

d 10' eiusdem[53] *Baptizatus e' infans n'ne Christina de* ***Piedroniszkiey*** *PP. Georgij Maruſzka et Annæ* ***ſzukicia*** *LL: ſiman Cieykowszkas de Makszieniszki cum Cristina* ***Gotienie*** *de* ***ſeliszkiey*** 1741 (Lkm KĮ II : 4[a])

Eadem die et mense[54] *Baptizatus e' infans n'ne Marianna de* ***Apidwariszkiesz*** *PP. Martini* ***Rukas*** *et Cristinæ* ***Muknicia*** *LL: Nicolaus Muknisz de Untołksznie et Sophia* ***Kirkienie*** *de* ***Kirdeykiey*** (Lkm KĮ II : 5[a])

---

d 24.[55] *Baptizatus e' infans n'ne Marta de* ***Ripayciey*** *PP: Georgij* ***Urbanas*** *et Catharinæ* ***Alaknicia*** *LL. Jacobus* ***Alekna*** *et Cathrina* ***Aleknienie*** *de* ***Ripayciey*** 1741 (Lkm KĮ II : 5[a])

---

d 21. Maj Baptizatus e' infans n'ne Regina de ***Peleniey*** *PP: Petri* ***Pełenis*** *et Christinæ* ***Walukicia*** *LL: Caſimirus* ***Mazieyka*** *de* ***Łowciszkiey*** *et Anna* ***Obelienie*** *de* ***Kowaley*** 1741 (Lkm KĮ II : 7[a])

---

d 22. eiusdem[56] *Baptizatus e' infans n'ne Marianna de* ***Łamiestagalis*** *PP: Thomæ* ***Wincławienas*** *et Catharinæ* ***Pawksticia*** *LL: Michael* ***Wincłowas*** *de* ***ſzikuntiſzkies*** *et Catharina* ***Umbrasienie*** *de* ***Gieniszkiey*** 1741 (Lkm KĮ II : 7[a])

Iš šių pavyzdžių akivaizdu, kad ten, kur vartojamos gyvenamųjų vietų vardų lietuviškos lytys, labai dažnai rašomi ir asmenų įvardijimų antrųjų narių lietuviškos lytys. Tais atvejais oikonimai ir antroponimai yra neadaptuoti lietuviški skoliniai svetimame tekste, į kurį jie įsipynę tik pagal lietuvių kalbos dėsnius. Palyginus Iñturkės bažnyčios jaunųjų registracijos (neoficialios) knygos lietuviškus tekstus su anksčiau pateiktais, t.y. lotyniškais, krinta į akis tam tikras oikonimų ir antroponimų užrašymo panašumas. Tad toliau pateikiama keletas lietuviškų įrašų pavyzdžių:

Naszlis Antanas Laukiſ isz ulicz. Simunciu parf. Inturkiu Su Pannu Antalu[57] *Imbrasziciu isz uliczios Jodenu parf. Maletu* – 1895 (Int ZK : 18[a]).

---

[53] T.y. *JANUARIUS 1741.*
[54] T.y. *d. 5. Martij.*
[55] *APRILIS.*
[56] *MAIUS.*
[57] Ne visai aiški lytis, bet taip parašyta.

Bolesławas Werikas jaunikis isz uliczios Miszkiszkiu Maletu parapios su Mariannu Noviuniutie merg. isz Bambioniu parap. ſzitos. 1900 (Int ZK : 32[a]).

Jona Sirewiczius nasz. Dubinku par. isz Meszkalidimio su Agnieszku Łamanauckicze merg. isz wien. Szławinagalo parap. szitos 1900 (Int ZK : 32[a]).

Ignasius Sklaustis naszlisz ulicz. Rutienu su Razaliu Tumieniuti mergaitiu isz wien. ſtanuliszkio abu parap. szitos 1900 (Int ZK : 32[b]).

Adolfas Kilczauskas jaunikis isz Wilkorejsczio parap. Joniszkio su Mariannu Kieruliczіu isz Geižiunu mergajtie parap. szitoſ. 1900 (Int ZK : 32[b]).

Antanas Szurwelis naszlis isz Szniuru su Mariannu Gobieniu naszle isz Dudanosiu abu parapios szitos 1900 (Int ZK : 32[b]).

Ignasius Zajęczkowskis naszl. isz Utos pap.' szios su Teofilu Budkiawicziczіu pannu isz Szauksztialiszkias pa'p. Maletu. 1900 (Int ZK : 32[b]).

XX a. pradžios lietuvių oikonimų ir pavardžių rašybos principai šiame šaltinyje, galima sakyti, nelabai tesiskiria nuo atitinkamų XVII–XVIII a. šaltinių. Tik XX a. pradžios rašyba gal daugiau standartizuota, nėra tiek daug įvairių rašmenų. Ateityje derėtų išsamiai palyginti tokius lietuviškus ir nelietuviškus šaltinius, tada paaiškėtų ne vienas XVII–XVIII a. vietovardžių bei asmenvardžių rašybos dėsningumas, būtų galima geriau suvokti kai kuriuos tarmių reiškinius, taip pat kai kuriuos slavinimo atvejus.

Lietuviškų oikonimų lyčių linksniai

Lietuviškos oikonimų lytys kalbamuosiuose šaltiniuose yra pateiktos vienaskaitos vardininko, kilmininko, vietininko ir daugiskaitos vardininko, kilmininko, vietininko linksniais.

Oikonimų lytys pateikiamos pagal tokius formalius kriterijus[58]: atskirame skyrelyje pateikiamos kiekvieno linksnio įvairių galūnių lytys; atskiroje pastraipoje pateikiamos lytys, kurių vienodai užrašyta ta pati galūnė; atskirose pastraipose pateikiamos lytys, kurių vienodai užrašytos skirtingos galūnės; atskirose pastraipose pateikiamos lytys, kurių ta pati galūnė užrašyta skirtingai.

---

[58] Vienas svarbiausių kriterijų – lietuviškos galūnės užrašymas.

Vienaskaitos vardininkas

Vienaskaitos vardininko lyčių dažnai pasitaiko dvarų inventoriuose, gana retai bažnyčių knygose. Oikonimai, rašomi šiuo linksniu, yra vienkiemių ar nedidelių kaimų vardai. Atsiradęs naujas vardas, turintis vienaskaitinę lytį, dažnai buvo tiksliai įrašomas su lietuviška galūne net ir XIX a. pirmoje pusėje. Lietuviškų lyčių, užrašytų vienaskaitos vardininko linksniu, pastebėta Veliuonõs ir Baisógalos dvarų inventoriuje (1615), Vìlniaus tijūnystės inventoriuje (1636 m.), Žemaičių vyskupo stalo dvarų inventoriuje (1662 m.), Vìlniaus vyskupo Užnerio dvarų inventoriuje (1731 m.), Vìlniaus vyskupystės sinodo nutarimuose (1744 m.) ir kt. Kiek daugėliau jų Kùktiškių, Liñkmenų, Raguvõs, viena kita Bálninkų, Iñturkės bažnyčių įrašų knygose ir kt.

Vienaskaitos vardininko lytys

de ***Ablinga*** 1638 (Pln KĮ : 131[b]) = *Ablingà* Ántkoptis Klp; ***Ackmena*** 1576 (Pėteraitis : 47) = *Akmenà* Pakalnė; ***Akmena*** 1900 (SG XV/I : 13) = **Akmena* dv. Kvetkaĩ Brž; *de* ***Ałanta*** 1682 (Rgv KĮ I : 87[a]) = *Alantà* Velýkiai Pn; *Sioło* ***Armena*** 1615 (Inw Vl : 15[b]) Veliuonà, ***Armena*** 1807 (NO : 1) = **Armena* Serėdžius, plg. *Armenà* up. Veliuonà (LUEŽ : 8); ***Armia*** / *P. DRUIENSIS* 1744 (Syn : 84) = **Armija* Drujà (Baltarusija); ***Beisogala*** *mestelis* 1854 (ED : 52), ***Beisogała*** 1880 (SG I : 125) = tarm. **B'eisogala,* dab. *Baisógala* Rs; ***Beržija*** 1898 (Anonim : 60) = **Beržija* Liñkmenys Ign; ***Brazdygała*** 1900 (SG XV/I : 229) = *Brazdìgala* Pùmpėnai (dab. Pasvalỹs Ps); *ex* ***Gondÿnga*** 1626 (Pln KĮ : 36[a]), *de* ***Gondinga*** 1631 (Slnt KĮ : 3[a]) = tarm. **Gon'd'inga, Gandingà* Naũsodis Pln; ***Giełzyngała*** / *Wies Rymucie* / *Włość Malatska* 1731 (Inw KZ : 120) = **Gelžingala* Molėtai; ***Gubesa*** 1898 (Anonim : 22) = *Gubesà* Giedraĩčiai Mlt; *de* ***Izita*** 1687 (Ant KĮ I : 7[b]) = **Izita* Antãlieptė Zr; ***Kłajpeda*** 1900 (SG XV/II : 88) = *Klaĩpėda* mst.; ***Kupra*** 1900 (SG XV/II : 197) = **Kupra* Skėmai Rd; *de* ***Kretÿnga*** 1633 (Pln KĮ : 86[a]) = *Kretingà* mst.; *de* ***Kunciagała*** 1675 (Rgv JĮ I : 40[b]) = **Kun'c'agala,* dab. *Kuciagalỹs* Míežiškiai Pn; ***Melnicza*** *czyli Zakowale* 1898 (Anonim : 42) = **Melnyčia* Merkìnė Vrn; ***Luszna*** 1807 (NO : 2) = **Lūšna* Meištaĩ (dab. Būbleliai Šk); *de* ***Nendrya*** 1687 (Ant KĮ I : 9[b]) = **Nendrija* Antãlieptė Zr; *Pagi* ***Norkawa*** 1606 (Jnš KĮ : 74[b]) = **Norkava* Jõniškis; *Zascianek* ***Pagrunda*** *za dworną pasznią* / *Miasteczko Łÿngmiany* 1636 (Inw WC : 17[b]) = tarm. **Pagrunda,* plg. *Pagrandà* vs. Saldùtiškis Ut; ***Punia*** 1595 (CB : 4[a]) = *Punià* Punià Al; *Miasteczko* ***Ratnicza*** 1898 (Anonim : 42) = *Rãtnyčia* Merkìnė Vrn; *de* ***Rudesa*** 1779 (Int JĮ I : 15[a]) = *Rudesà* Iñturkė Mlt; ***Sarya*** / *P. DRUIENSIS* 1744 (Syn : 84) = **Sarija* Drujà (Baltarusija); ***Szetekſzna*** / *P. KOMAYSCENSIS* 1744 (Syn : 79) = **Šetekšna,* dab. *Šẽtekšnos* Púožas Kp,

Šėtekšnos Panemunėlis Rk; ***Udrya*** 1807 (NO : 2a) = *Ūdrijà* Al; *de loco* ***Uta*** 1778 (Int JĮ I : 14[b]) = *Ūtà* Jōniškis Mlt; *de* ***Utena*** 1741 (Ut JĮ I : 16[b]), *de* ***Utena*** 1760 (Ktk KĮ N : 48[a]) = *Utenà* mst.; ***Waiguva*** 1854 (ED : 37) = *Váiguva* Klm; *de* ***Welona*** 1699 (Dt KĮ : 35[b]) = *Veliuonà* Jrb; ***Ƶlabaksna*** 1807 (NO : 2a) = **Žlabakšna* Darsūniškis ir kt.

Untanawas *czyli Antonowo* 1898 (Anonim : 60) = tarm. **Untanavas* Kaĩtanėnai Švnč; *Zaśćianek* ***Antarasztas*** / *Wieś Kiakszty* / *Włość Wydzka* 1731 (Inw KZ : 15) = **Antaraštas* Vìdžiai (Baltarusija); *na Zasc:* ***Anteysiatas*** / *Wieś Gadakiemie* / *Woytowstwo Łabonarskie* 1731 (Inw KZ : 103) = **Anteisiatas* Labanōras Švnč; ***Apuszotas*** 1900 (SG XV/I : 46) = **Apušotas* k. Ramýgala Pn; ***Apuszrotas*** 1900 (SG XV/I : 46) = **Apušrotas* dv. Krākės Kdn; ***Augustawas*** 1898 (Anonim : 69) = *Augustāvas* Švenčionėliai Švnč; ***Dragunas*** 1807 (NO : 1) = **Dragūnas* Serėdžius; ***Dubinikas*** 1898 (Anonim : 42) = **Dubinykas,* dab. *Dubiniñkas* Merkìnė (dab. Marcinkónys Al); ***Endrikawas*** 1898 (Anonim : 62) = **Endrikavas* Daugėlìškis Ign; ***Erzwetas*** / *Orweta*[59] / 1898 (Anonim : 68) = *Érzvėtas* Tverėčius Ign; ***Geibonas*** 1898 (Anonim : 50) = **Geibonas* Viēvis, plg. *Geibónys* Ausiēniškės Trak; ***Gumbronas*** / *P. ANUSZYSCENSIS* 1744 (Syn : 87) = **Gumbronas,* Ōnuškis Vrn; ***Gudas*** 1807 (NO : 2a) = **Gudas* Veiveriaĩ; ***Kalwinas*** 1807 (NO : 2a) = **Kalvinas* Darsūniškis; *Zascianek* ***Kapurnenas*** *nad Jeziorem ołkszniem* / *Sioło Ofttuksznie* (?) / *Woÿtowſtwo Łÿgmianskie* 1636 (Inw WC : 26[b]) = **Kapurnėnas* Liñkmenys Ign; ***Kazimierawas*** 1898 (Anonim : 43) = *Kazimierāvas* Varėnà (dab. Nedìngė Vrn); *de* ***Kuczkas*** 1681 (Rgv KĮ I : 77[a]) = **Kučkas*, dab. *Kučkaĩ* Raguvà Pn; *Zascianek* ***Kulnikas*** *... pokoniec rez nad jeziorem Birzulią* / *Wies KVIAKIE* / *WŁOSC WORNIENSKA* 1662 (ŽV Inv : 120) = **Kulnikas* Vaŕniai Tl; ***Laubenskas*** 1807 (NO : 2a) = **Liaubenskas* Veiveriaĩ; ***Ledas*** 1902 (SG XV/II : 215) = **Ledas* Jósvainiai Kdn; ***Lukas*** 1807 (NO : 2a) = **Lukas* Veiveriaĩ; ***Melekas*** 1807 (NO : 2a) = **Melekas* Veiveriaĩ; ***Meſzymas*** / *P. SVINCIANENSIS* 1744 (Syn : 81) = tarm. **M'e.š ì.mas* Švenčiónys; ***Nárágas*** / *P. DUBINCENSIS* 1744 (Syn : 48) = tarm. **Na.ragas* Dubingiaĩ Mlt; *de Villa* ***Pietkunas*** 1668 (Rgv KĮ I : 3[a]) = **Petkūnas,* dab. *Petkūnai* Juostiniňkai An; ***Polimas*** 1898 (Anonim : 60) = **Polimas* Liñkmenys Ign; ***Rokas*** 1807 (NO : 2a) = **Rokas* Veiveriaĩ; ***Rugenas*** 1807 (NO : 2) = **Rugėnas* Liepalótai (dab. Lukšiaĩ Šk); ***Скроблинасъ*** 1597 (Spruogis : 293) = **Skroblynas* k. Medingėnai Pln; ***Spirgas*** 1807 (NO : 2a) = **Spirgas* Darsūniškis; *de Pago* ***Stalgas*** 1639 (Pln KĮ : 136[a]) = *Stalĩgas* Stalgėnai Pln; ***Szakimas*** 1898 (Anonim : 24) = *Šakìmas* Dubingiaĩ Mlt; ***Tartakas*** 1898 (Anonim : 71) = tarm. **Tartakas,* dab. *Tartōkas* Sariaĩ Švnč; ***Urbánas*** / *P. SVINCIANENSIS* 1744 (Syn : 81) = tarm. **Urbanas* Švenčiónys; ***Wilkas*** 1807 (NO : 2a) = **Vilkas* Veiveriaĩ ir kt.

---

[59] Tokia suslavinta lytis pateikiama greta lietuviškos.

de ***Antalepte*** 1687 (Ant KĮ I : 9[b]) = *Antãlieptė* Zr; *de* ***Untalamiestie*** 1742 (Lkm JĮ II : 4[b]) = **Untalam'es't'e.*, dab. *Antãlamėstė* Saldùtiškis Ut; *de* ***Berze*** 1693 (Dt KĮ : 2[a]), *de* ***Berźe*** 1711 (Dt KĮ : 147[b]) = **Beržė* Dotnuvà Kdn; *Miasto Merecz czyli* ***Mierkine*** 1898 (Anonim : 42) = *Merkìnė* Vrn; ***Páłuſze*** / *P. ŁYNGMIANENSIS* 1744 (Syn : 82) = *Palūšė* Ign; *de* ***Pokryæ*** 1770 (Dgl KĮ III : 41[a]) = *Pakryžė̃* Daũgailiai Ut; ***Plunge*** 1854 (ED : 9) = *Plùngė* mst.; ***Rauswe*** 1539 (Pėteraitis : 329) = *Rausvė* ‖ *Degėsiai* Stãlupėnai, Bìldviečiai; *de* ***ſałele*** 1741 (Ktk JĮ I : 59[a]) = **Salėlė* Kùktiškės Ut; *de* ***Sienowe*** 1682 (Vdn KĮ III : 3[b]) = **Senovė* Vidẽniškiai Mlt; *de loco* ***ſenobe*** 1760 (Blnk KĮ II : 49[b]) = **Senobė* Vidẽniškiai Mlt; *ex* ***Szlapiaberze*** 1715 (Dt KĮ : 166[a]) = **Šlapiaberžė*, *de* ***Szłapabierze*** 1740 (Dt KĮ : 390[b]), *de* ***ſzłapaberże*** 1761 (Dt KĮ : 369[b]) = *Šlapãberžė* Dotnuvà Kdn; ***Schunede*** 1564–1565 (Pėteraitis : 396) = *Šunėdė* ‖ *Šunidė*, Dárkiemis, Balėtai, Lenkimai; ***Tarpupe*** 1542 (Pėteraitis : 401) = **Tarpupė*, *Tarpupėnai*, Įsrutìs, Kumečiai; *de Villa* ***Vliczełe*** 1684 (Vdn KĮ III : 10[a]), *de* ***Vliczełe*** 1688 (Vdn KĮ III : 35[a]) = *Ūlyčẽlė* Žalvariaĩ Mlt; ***Warrupe*** 1590 (Pėteraitis : 456) = **Varupė*, vėliau *Vorupėnai* Gumbìnė, Nybudžiaĩ, Springiai ir kt.

de ***Untałksnie*** 1740 (Lkm KĮ I : 106[b]) = tarm. **Untalk's'n'e.*, *Añtalksnė* Liñkmenys Ut; ***Pakriżie*** 1898 (Anonim : 64) = tarm. **Pak'r'i.ž'ie.*, bk. **Pakryžė* Daugėlìškis Ign; ***Papasztie*** 1898 (Anonim : 67) = **Papaštė* Kùktiškės (dab. Mindūnai Mlt); *isz wien.* ***Rudinie*** 1903 (Int ZK : 37[a]) = **Rūdynė* Iñturkė Mlt; *de* ***ſłapeberzie*** 1695 (Dt KĮ : 12[a]), *de* ***ſlapieberzie*** 1695 (Dt KĮ : 12[a]) = *Šlapãberžė* Dotnuvà Kdn; *w Folwarku* ***Wacławinie*** 1829 (Ktk KĮ VIII : 32[a]), *w Folwarkie* ***Wacławinie*** 1827 (Ktk KĮ VIII : 4[b]) = tarm. **Va.cla.v'i'n'e.*, bk. **Vaclovynė* Kùktiškės Ut; *de* ***Wanaginie*** 1780 (Aln KĮ XVIII : 16[a]) = **Vanaginė* ar **Vanagynė* Alantà Mlt, ***Wiłkamergie, Wiłkmergie*** 1893 (SG XIII : 535) = **Vilkamergė*, **Vilkmergė*, dab. *Ukmergė̃* mst. ir kt.

Ażubala 1898 (Anonim : 60) = tarm. **Ažu.bala.*, *Ažùbalė* Kalĩtanėnai Švnč; *de* ***Uliciela*** *Par' Malatensis* 1788 (Int JĮ I : 16[a]), *de* ***Uliczeła*** 1797 (Int JĮ I : 39[a]) = tarm. **U.l'i.č'ela.*, *Ūlyčẽlė* Žalvariaĩ Mlt; ***Pogajgala*** 1898 (Anonim : 60) = tarm. **Pogaigala.*, *Pãgaigalė* Labanóras Švnč; ***Poszyła*** 1898 (Anonim : 22) = tarm. **Paš'ila.*, *Pašilė̃* Giedraĩčiai Mlt ir kt.

Alsodia 1898 (Anonim : 60) = tarm. **Alsod'e.*, bk. **Alsodė* Kalĩtanėnai Švnč; *de Villa* ***Untałamiestia*** 1745 (Lkm KĮ II : 22[b]) = tarm. **Untalam'e.s't'e.*, dab. *Antãlamėstė* Saldùtiškis Ut; ***Blusinia*** 1798 (Int JĮ I : 29[b]) = tarm. **Blu.s'i'n'e.*, bk. **Blusynė* Iñturkė Mlt; ***Daubariszkia*** 1898 (Anonim : 62) = tarm. **Daubar'iš'k'e.*, bk. *Daubãriškė* Daugėlìškis Ign; ***Wasiuliszkia*** 1898 (Anonim : 60) = tarm. **Vas'ul'iš'k'e.*, bk. *Vasiùliškė* Liñkmenys Ign; ***Puśnia*** / *P. GIEDROYCENSIS* 1744 (Syn : 48) = tarm. **Pu.s'n'e.*, bk. *Pùsnė* Giedraĩčiai Mlt; ***Warlinia*** 1791 (Int JĮ I : 29[b]) = tarm. **Var'l'i'n'e.*, bk. **Varlynė* Iñturkė Mlt ir kt.

In Loco ***Abugaliſzkis*** 1784 (Ktk MĮ N : 183[b]) = **Abugališkis,* dab. *Bùgališkis* Sugiñčiai Mlt; ***Анмаймрисъ*** 1584 (Spruogis : 5) = **Antaitris* dv. Tvẽrai Pln; *de* ***Untołamiestis*** 1740 (Lkm KĮ II : 2[b]) = tarm. **Untolam'e.s'ĩs, de Villa* ***Antałamiestis*** 1744 (Lkm KĮ II : 19[a]) = **Antalamėstis,* dab. *Antãlamėstė* Saldùtiškis Ut; *Zascianek* ***apidemis*** / *Sioło Woÿszniunÿ* / *Woÿtowſtwo Łÿngmianskie* 1636 (Inw WC : 25[a]) = **Apydėmis* Palūšė Ign, plg. *Apýdėmis* Saldutiškis Ut; ***Auksztadwarys*** 1784 IVK = *Aukštãdvaris* Avižiẽniai Viln; ***Auksztakalnis*** 1898 (Anonim : 54) = *Aukštãkalnis* Valkiniñkai (dab. Jakė́nai Vrn); ***Awilajtis*** 1900 (SG XV/I : 54) = **Avilaitis* Antãzavė Zr; *de loco* ***Aźuſienis*** 1754 (Blnk KĮ II : 14[a]), *de loco* ***Azusieniß*** 1757 (Blnk KĮ II : 34[b]) = tarm. **Ažu.s'e.n'ĩs* Bálninkai Mlt; ***Aźubalis*** 1900 (SG XV/I : 56) = **Ažubalis* vs. Tverẽčius Ign; *w zascianku* ***Aźustrupis*** 1831 (Ktk KĮ VIII : 82[a]) = **Ažustriupis* Kùktiškės Ut; *w Zascianku* ***Ażuwiżyntis*** 1829 (Ktk KĮ VIII : 30[b]) = **Ažuvyžintis* Kùktiškės Ut; ***Baltuwis*** 1807 (NO: 2a) = **Baltuvis* Veiveriaĩ; ***Bałnupis*** 1900 (SG XV/I : 77) = **Balnupis* dv. Raséiniai; ***Beynaſzylis*** 1802 (Int KĮ : 16[b]) = *Beinãšilis* Iñturkė Mlt; *Zascianek* ***Blakiszkis*** / *Miasteczko Swiencianÿ* 1636 (Inw WC : 34[a]) = **Blakiškis* Švenčiónys; ***Budwietys*** 1880 (SG I : 442) = *Būdvietis* Zypliaĩ (dab. Jankaĩ Šk); ***Diczpalis*** 1807 (NO : 2a) = **Didžpalis* Ìngavangis Prn; ***Дубунисъ*** 1594 (Spruogis : 105) = **Dubupis* plv. Gintiliškė; ***Dydwalis*** / *P. WIŁKOWISCENCIS* 1744 (Syn : 107) = **Didvalis* Vilkavìškis; ***Dumsis*** 1898 (Anonim : 47) = **Dumsis* Žãsliai Kš; ***Giegużynis*** 1898 (Anonim : 50) = *Gegužìnis* Krúonis (dab. Vilūnai Kš); *de* ***Genakalnis*** 1760 (Lkm KĮ II : 73[a]) = *Gẽniakalnis* Saldùtiškis Ut; ***Gerwis*** 1807 (NO : 2a) = **Gervis* Rokaĩ Kn; *Zascianek* ***Jurgiszkis*** / *Sioło Girminie* 1636 (Inw WC : 38[a]) = **Jurgiškis* Vìdiškės Ign; *de* ***Gudakiemis*** 1606 (Mrk KĮ : 13[b]) = *Gùdakiemis* Merkìnė Vrn; *Zaśćianek ...* ***Gulbinis*** / *Włość Wydzka* 1731 (Inw KZ : 13) = **Gulbinis* Vìdžiai (Baltarusija); ***Jodupis*** *lub Czarny Ruczaj* 1898 (Anonim : 69) = **Juodupis* Tverẽčius Ign; *isz wien.* ***Jodapurwis*** *Łabanoro parap.* 1901 (Int ZK : 35[a]) = *Júodapurvis* Labanóras Švnč; ***Jakubczonis*** 1807 (NO : 2a) = **Jakubčionis* Darsūniškis; ***Kalnialis*** 1902 (SG XV/II : 44) = **Kalnelis* dv. Pùmpėnai Ps; ***Kałnelis*** 1902 (SG XV/II : 45) = **Kalnelis* dv. Aknystà (Latvija); ***Kentrakalnis*** 1854 (ED : 5) = *Kentrãkalnis* Tvẽrai (dab. Medingė́nai Pln); ***Kieturkalnis*** 1902 (SG XV/II : 75) = **Keturkalnis* Skaudvìlė Trg; *Zascianek* ***Kimienianiszkis*** / *Sioło moÿźÿny* / *Woÿtowſtwo Ozwÿnskie* 1636 (Inw WC : 27[b]) = **Kimėnėniškis* Kazìtiškis Ign; *de* ***Kriwaſalis*** 1743 (Lkm KĮ II : 14[b]) = *Krivãsalis* Liñkmenys Ign; *de* ***Łamiestagalis*** 1760 (Lkm KĮ II : 75[a]) = **Lamėstagalis*; *de villa* ***Łapiekalnis*** 1757 (Lkm KĮ II : 56[b]) = *Lãpiakalnis* Liñkmenys Ign; *Zascianek* ***Laudupis*** / *Sioło Skiemie* / *Woitostwo Zasiećkie* / *Wolosc Boisagolska* 1615 (Inv Vl : 38[b]) = **Liaudupis* Skė́mai Rd; *Zaścianek* ***Łynkadarźys*** 1820 (WDW : 82[b]) = **Linkadaržis* Lavóriškės Viln; ***Łukiszkis*** 1898 (Anonim : 49) = *Lùkiškis* Krúonis Kš; ***Maknialaukis*** 1898 (Anonim : 62) = **Maknialaukis*

Daugėlìškis Ign; ***Małdenis*** 1854 (ED : 34) = **Maldenis,* dab. *Maldẽniai* Trýškiai Tl; ***Malunapis*** 1558 (Pėteraitis : 238) = prūsų **Malūnapis*, vėliau liet. *Malũnupiai* Dárkiemis; *Zascianek* ***maszniuniszkis*** / *Sioło koniuchÿ* / *Woÿtowſtwo Ozwÿnskie* 1636 (Inw WC : 29[b]) = **Mašniūniškis* Kazìtiškis Ign; *de* ***Meſkaſiadzis*** 1617 (Mrk KĮ : 101[b]) = tarm. **M'eš'k'as'ėdz'is,* dab. *Mẽškasalis* Ãlovė Al; ***Meſzkinwietys*** / *P. SZESZOLENSIS* 1744 (Syn : 45) = **Meškinvietis* Šešuõliai Ukm; ***Микитлавкисъ*** 1584–1585 (?) (Spruogis : 187) = **Mikitlaukis* dv. Pajūris Šll; *Wieś* ***Nareyszabalis*** 1820 (WDW : 82[a]) = **Nareiš(i)abalis* Lavóriškės Viln; ***Naujasodis*** 1902 (SG XV/II : 372) = **Naujasodis* k. Rozalìmas Pkr; ***Nausodis*** 1902 (SG XV/II : 372) = **Naūsodis* Naūsodis Pln; *Hanuszyszki czyli* ***Onuszkis*** 1898 (Anonim : 39) = *Õnuškis* Õnuškis Trak; ***Połukalnis*** 1854 (ED : 2) = *Pãlūkalnis* Tvẽrai Pln; ***Pomałdenis*** 1854 (ED : 34) = **Pamaldenis* Trýškiai; *de* ***Papiłakalnis*** 1760 (Lkm KĮ II : 70[a]) = *Pãpiliakalnis* Taurágnai Utn; ***Pirciupis*** 1898 (Anonim : 53) = tarm. **P'ir'c'up'is,* bk. **Pirčiupis,* dab. *Pirčiupiai* Valkiniñkai Vrn; ***Raudanalaukis*** *łub Czerwonopole* 1898 (Anonim : 69) = tarm. **Raudanalauk'is* Švenčiónys; *de* ***Raudanupis*** 1821 (Int JĮ I : 110[b]) = **Raudonupis* Iñturkė Mlt; *W puscie Zaſcianek* ***Salawartiſ*** / *Miasteczko Przełaie* 1719 (Inw Dg : 41[a]) = **Salavartis* Perlojà Vrn; ***Simonaitis*** 1807 (NO : 2a) = **Simonaitis* Rokaĩ Kn; ***Smiltinis*** 1854 (ED : 2) = **Smiltinis* Telšiaĩ; ***Szilinis*** 1854 (ED : 2) = **Šilinis* Telšiaĩ; ***Szylwetis*** 1807 (NO : 2) = **Šilvietis* Liepalótai, dab. *Šìlvietė* Lukšiaĩ Šk; ***Szyłalis*** *czyli Borek* 1898 (Anonim : 45) = tarm. **Šilalis,* bk. **Šilelis* Žiežmãriai Kš; *de Pago* ***Szylasiodis*** 1633 (Pln KĮ : 84[a]) = **Šilasodis* Plùngė; *Zaſcianek* ***Traka Ławkiſ*** / *Wies Ƶwirzdany* / *Włość Dawgowska* 1719 (Inw Dg : 23[b]) = **Trakalaukis* Daũgai Al; ***Upis*** 1898 (Anonim : 62) = *Ùpis* Daugėlìškis Ign; ***Užałksninis*** 1854 (ED : 36) = **Užalksninis* Ùžventis; ***Užusamanis*** 1898 (Anonim : 65) = **Užusamanis* Ceikiniaĩ Ign; ***Waynotrakis*** 1807 (NO : 2a) = **Vainotrakis* Rokaĩ Kn; *Zascianek* ***warnalizdis*** / *Sioło Garbunÿ* 1636 (Inw WC : 37[b]) = **Varnalizdis* Zùikos Ign; ***Warnoszylis*** 1807 (NO : 2) = **Varnošilis* Meištaĩ (Būblėliai Šk); ***Witkampis*** 1540 (Pėteraitis : 444) = **Vitkampis,* vėliau *Vidkampiai* Stãlupėnai, Katniavà, Jenkutkampiai, Tučiai; ***Widuszylis*** 1807 (NO : 2) = *Vidùšilis* Liepalótai (Lukšiaĩ Šk); *ſioło* ***wikiezeriſ*** 1597 (Ukm PTA 13879 : 228[b]) = **Vikežeris* Dùsetos Zr; ***Wilkupis*** 1807 (NO : 2) = *Vilkupis* Liepalótai (dab. Lukšiaĩ Šk); ***Wingis*** / *P. PODBRZEZENSIS* 1744 (Syn : 43) = **Vingis* Pabėržė Viln; *Zascianek* ***Zagaraitys*** *pusty* / *WŁOSC MASIADZKA* 1662 (ŽV Inv : 204) = **Žagaraitis* Mósėdis Skd; ***Zeymelis*** 1807 (NO : 1) = **Žeimelis* Veliuonà ir kt.

Kai nelietuviškame istorijos dokumente oikonimas užrašytas su galūne *-is*, formaliai sutampa liet. vienaskaitos vardininko pirmosios linksniuotės galūnė *-is* ir lot. pirmosios ir antrosios linksniuočių ablativus pluralis galūnė *-is*, plg. aplotynintas lytis su *-is* (ablativus pluralis): *de* ſodaliszkis 1679 (Lnkv KĮ : 14[a]),

plg. dab. *Sodẽliškiai*; *de Degiaſis* 1678 (Lnkv JĮ : 21[a]), plg. dab. *Degẽsiai*; *de Girpetriſ* 1702 (Jnšk KĮ : 32[a]), plg. dab. *Gìrpetriai*; *de Kaułaakis* 1690 (Mlt KĮ I : 37[b]), plg. **Kaulaakiai,* dab. *Káulakiai*; *de Nebuveliſ* 1702 (Jnšk KĮ : 32[b]), liet. būtų **Nebuvėliai*; *de Rymucis* 1691 (Mlt KĮ I : 39[a]), plg. dab. *Rimùčiai*; *de ſabaniſ* 1702 (Jnšk KĮ : 32[a]), plg. dab. *Sabóniai*; *de Vliczelis* 1689 (Mlt KĮ I : 34[b]), plg. dab. **ūlyčẽlės,* dab. *Ūlyčẽlė* ir kt. Manytina, kad užrašymo metu šie oikonimai buvo (ar galėjo būti) daugiskaitiniai. Tuose Joniškẽlio ir Linkuvõs bažnyčių knygų puslapiuose, iš kurių čia pateikti pavyzdžiai, visos (ar beveik visos) oikonimų lytys lotyninamos, pridedant ablativus pluralis galūnę *-is*. Tokių lotyninimo atvejų daugėliau pasitaiko Daūgailių, Dotnuvõs, Vidẽniškių ir kt. knygose. Kai kuriose knygose, pavyzdžiui, Molẽtų KĮ (1682–1692 m.), tokių atvejų tėra vienas kitas. Dažnai iš pačios lyties aišku, jog čia aplotynintas ablativus pluralis.

Tačiau ne visai aišku, kokia lytis, lietuviška ar aplotyninta, atvejais *de Janiſzkeliſ* 1702 (Jnšk KĮ : 31[a]), plg. dab. *Joniškẽlis*; *Antkalnis* 1706 (Dt KĮ : 99[b]), plg. dab. *Añtkalnis*. Manyti, jog tai lietuviška lytis, neleistų kitų oikonimų lyčių rašyba tuose pačiuose šaltinių lapuose: jos ten rašomos tik su lotyniška ablativus pluralis galūne *-is*. Kituose lapuose kalbamieji oikonimai rašomi kitaip: *Joniškẽlis* rašomas *de Janiſzkiei* 1701 (Jnšk KĮ : 27[b]), t.y. be galūnės, *Añtkalnis* – įvairiai: *de Antkalnia* ~1702 (Dt KĮ : 296[b]), *De antkole* 1728 (Dt KĮ : 110[a]) ir pan.

Duomenys iš kitų istorijos dokumentų rodo, jog kalbamųjų oikonimų XVII–XIX a. buvo vartotos daugiskaitinės lytys: *de **Janiskieÿ*** 1672 (Klov KĮ III : 60[b]), ***Janiszkelių** arba **Janiszkių** porakvije. Poneveże pav.*; ***Janiszkei***[60] *(Johaniszkiele)*; ***Joniszkelei** bożnicze mur[inė] mel[nyčia] vond[ens] Możupe* 1854 (arba vėliau, XIX a. II pus.) (ED : 105). Tad su *-is* (*de Janiſzkeliſ*) yra užrašyta lot. ablativus pluralis lytis.

Lyties *Antkalnis* atveju kiek daugiau abejonių: neaišku, ar šio oikonimo vienaskaitą galėtų liudyti lytis *de Antkalnia* (tarm. **Antkal'n'a* vns. kilm. „Antkalnio"). Mat esama atvejų (tiesa, jų gana nedaug), kai tokiu būdu slavinami oikonimai: *de villa Narwidzia* 1775 (Dgl KĮ III : 53[a]), plg. *Narvỹdžiai*, *de Gornia* 1771 (Dgl KĮ III : 43[a]), plg. *Garniaĩ*, *de Darźinia* 1770 (Dgl KĮ III : 37[b]), plg. *Daržìniai* ir kt. – visais šiais atvejais slavinama daugiskaitos vardininko galūnė *-iai*. Sunku nustatyti, ar lytis *de Antkalnia* – toks slavinimo atvejis, ar čia vienaskaitos kilmininkas, kurio galūnė užrašyta *-ia*, dar žr. p. 168–172. Lytis ***Antkalnei*** 1854 (ED : 95), **Antkalniai* Dotnuvà rodo, jog XIX a. viduryje būta ir daugiskaitinės šio oikonimo lyties.

---

[60] Taisyta į *Janiszkeliai*.

Dėl duomenų stokos taip pat neįmanoma patikimai rekonstruoti vienaskaitos vardininko galūnę šiais atvejais: *W Zaſcianku ...* ***dugnis*** / *Miasteczko Przerłaie* 1719 (Inw Dg : 41[a]) = **Dugnis, *Dugnys* (?) Perlojà Vrn; ***Graužupis*** 1898 (Anonim : 53) = **Graužupis, *Graužupys* (?) Valkiniñkai Vrn; ***Kiaulupis*** / *P. WIŁKOWISCENCIS* 1744 (Syn : 107) = **Kiaulupis, *Kiaulupys* (?) Vilkavìškis; ***Powyžis*** 1854 (ED : 36) = **Pavyžis, *Pavyžys* (?) Ùžventis ir kt.

Barczys / *P. DUBINCENSIS* 1744 (Syn : 48) = **Barčys* Dubingiaĩ Mlt; ***Digris*** 1807 (NO : 2a) = **Digrys* Veiveriaĩ; *Zascianek nazwany* ***Eglesys*** / *MIASTECZKO POPIELANŸ* 1662 (ŽV Inv : 232) = **Eglesys,* dab. *Eglesiaĩ* Papìlė Akm; ***Gilis*** 1807 (NO : 2a) = **Gylys* Rokaĩ Kn; ***Jáckágális*** / *P. ROGOVIENSIS* 1744 (Syn : 72) = *Jackagalỹs* Juostiniñkai An; *de* ***Kiemieszis*** 1741 (Lkm JĮ II : 3[a]) = *Kemėšỹs* Saldùtiškis Ut; ***Koris*** 1807 (NO : 2) = **Korys* Liepalótai (Lukšiaĩ Šk); ***Łowis*** 1898 (Anonim : 43) = **Lovys* Varėnà; ***Pamerkis*** 1898 (Anonim : 53) = **Pamerkys,* dab. *Pamerkiaĩ* Valkiniñkai Vrn; ***Panieweżis*** 1887 (SG VIII : 771) = *Panevėžỹs* mst.; *in loco* ***Pagilbis*** 1779 (Ktk MĮ N : 176[b]) = *Pagilbỹs* Saldùtiškis Ut; ***Poderies*** 1807 (NO : 2a) = **Poderys* Veiveriaĩ; ***Tumágális*** / *P. ROGOVIENSIS* 1744 (Syn : 72) = *Tumagalỹs* Mìežiškiai Pn;

ſzieymatis 1741 (Lkm JĮ II : 3[b]) = *Šeimatìs* Taurágnai Ut.

Dumczus / *P. WIŁKOWISCENSIS* 1744 (Syn : 107) = **Dumčus,* dab. *Dumčaĩ* Pìlviškiai Vlkv; ***Gojus*** 1898 (Anonim : 44) = **Gojus* Jiẽznas Prn; ***Karalus*** 1807 (NO : 2a) = **Karalius* Veiveriaĩ; *de* ***Meſkaſadzius*** 1617 (Mrk KĮ : 105[b]) = tarm. **M'ėškasədz'us,* dab. Mẽškasalis Ãlovė Al; ***Nabagus*** 1807 (NO : 2) = **Nabagius* Liepalótai (Lukšiaĩ Šk); ***Naudzus*** 1807 (NO : 2a) = tarm. **Naudžus* Veiveriaĩ; ***Szalszus*** 1807 (NO : 2a) = **Šalč(i)us* Veiveriaĩ; ***Szullus*** 1807 (NO : 2) = **Šulius* Meištaĩ (Būblėliai Šk); *de* ***Tumasodzius*** 1668 (Rgv KĮ : 3[a]) = **Tumasodžius,* dab. *Tumagalỹs* Mìežiškiai Pn; *miasteczko Twerecz czyli* ***Twereczius*** 1898 (Anonim : 68) = *Tverẽčius* Tverẽčius Ign ir kt.

V i e n a s k a i t o s k i l m i n i n k a s

Nedaug pastebėta vienaskaitos kilmininko vartojimo atvejų. Dalis jų dėl sutampančių galūnių nėra visai aiškūs, nes oikonimai yra nelietuviškame tekste.

Vienaskaitos kilmininko lytys

Pagi ***Mateykos*** 1604 (Jnš KĮ : 51[a]) = **Mateikos* (vns. vard. **Mateika*) Jõniškis; *De* ***Nowiosodos*** 1669 (Rgv JĮ I : 108[a]) = **Naujasodos*, plg. dab. *Naujãsodė* Ramýgala Pn; *isz ul.* ***Palakiesos*** 1905 (Int ZK : 40[a]) = tarm. **Pala.k'esos,* dab. *Pãluokesa* Luokesà Mlt; *isź* ***Werdenos*** 1722 (Fenzlau : 143) **iš Verdenos,* dab. *Vérdainė* Jonáičiai Šlu ir kt.

Pagi ***Mateykas*** 1604 (Jnš KĮ : 55[a]) = tarm. **Mat'eikas* (vns. vard. **Mateika*) Jõniškis ir kt.

ex ***kuteno*** *pago* 1613 (Mrk KĮ : 79[a]) = **Kutėno* (vns. vard. **Kutėnas*), plg. dab. *Kùtiškės* Ãlovė Al; *de* ***Stalgo*** 1638 (Pln KĮ : 128[a]), *de pago* ***Stalgo*** 1639 (Pln KĮ : 134[a]) = **Stalgo,* dab. *Stal̃gas* (vns. vard.) Stalgė́nai Pln; *de* ***Sandworo*** 1638 (Pln KĮ : 127[b]) = tarm. **Sandvoro,* dab. *Séndvaris* Séndvaris Klp; *Pagi* ***Zalensko*** 1604 (Jnš KĮ : 51[a]) = tarm. **Žal'ensko,* bk. **Žalinsko,* (vns. vard. **Žalinskas*) Jõniškis ir kt.

parap. ***Łabanora*** 1900 (Int ZK : 32[a]) = tarm. **Labanora., Labanóras* Švnč; *de* ***Łamiesta*** 1747 (Lkm KĮ II : 26[a]) = tarm. **Lam'ėsta., Lamė́stas* Saldùtiškis Ut; *ex* ***ſtalga*** 1628 (Pln KĮ : 44[b]), *ex* ***Stalga*** 1639 (Pln KĮ : 136[b]) = tarm. **Stalga, Stal̃gas* Stalgė́nai Pln ir kt.

Miasteczko ***Perłojes*** *czyli Przełaie* 1898 (Anonim : 43) = tarm. **Perlojas,* bk. **Perlojos, Perlojà* Nedìngė Vrn; *De Villa dicta* ***Petnićies*** *Paraphia ſzaukianensi* 1670 (Krž KĮ : 200[a]) = tarm. **P'ėt'n'ī č'es,* bk. **Pėtnyčios* Šáukėnai Klm ir kt.

isz ***Kertojos*** 1901 (Int ZK : 35[a]) = **Kertuojos, Kertuojà* Iñturkė Mlt; *de* ***Wilkosodos*** 1638 (Pln JĮ : 206[a]) = **Vilko sodos* Plùngė.

de Villa ***Berzies*** 1711 (Dt KĮ : 145[b]) = **Beržės* (vns. kilm.), Dotnuvà Kdn; *isz* ***Jukniszkies*** 1901 (Int ZK : 34[a]) = **Jukniškės,* dab. *Jùkniškiai* Jõniškis Mlt; *iš* ***Mikolojškies*** 1906 (Int ZK : 42[b]) = **Mikalojiškės,* dab. *Mikalõjiškis* Jõniškis Mlt; *iš* ***Pabradies*** *Korkažyškių parap.* 1908 (Int ZK : 46[b]) = **Pabradės, Pabradẽ* Švnč; *isz* ***Rateliszkies*** 1901 (Int ZK : 34[a]) = **Rateliškės* (vns. kilm.), Inturkė Mlt; *isz* ***Rudinies*** *wienasedzio* 1901 (Int ZK : 35[a]) = **Rūdynės* (vns. kilm.), Iñturkė Mlt; *de* ***ſenobies*** 1774 (Blnk KĮ II : 9[a]) = tarm. **S'enob'e.s* (vns. kilm.), Bálninkai Mlt; *isz* ***Surguszkies*** 1901 (Int ZK : 34[a]) = **Surguškės, Sur̃guškė* Iñturkė Mlt; *de Villa* ***ſzlapiosios Berzies*** 1711 (Dt KĮ : 146[a]) = **Šlapiosios Beržės,* dab. *Šlapãberžė* Kdn; *lowczus* ***Wilkamirgies*** 1675 (Jablonskis 1937: 148) = **Vilkamirgės* ar **Vilkamergės,* dab. Ukmergẽ mst. ir kt.

de ***Antalietes*** 1694 (Dgl KĮ II : 79[a]) = **Antãlieptės,* Antãlieptė Zr; *isz* ***Kirnejles*** *maletu parapios* 1902 (Int ZK : 35[b]) = **Kirneilės, Kirneĩlė* Luokesà Mlt; *iš* ***Pagojes*** 1905 (Int ZK : 41[b]) = **Pagojės, Pagojẽ* Iñturkė Mlt.

Neaišku, kokia lietuviška oikonimo lytis atvejais *de* ***ławciszkies*** 1742 (Lkm KĮ II : 10[a]) = **Laučiškės* Liñkmenys Ign; *de* ***ſzikuntiſzkies*** 1741 (Lkm KĮ II : 7[a]) = **Šikuntiškės* Liñkmenys Ign; *de* ***ſzudiszkies*** 1740 (Lkm KĮ II : 3[a]) = **Šūdiškės* Liñkmenys Ign; *de* ***Weydiſzkies*** 1741 (Lkm JĮ II : 3[b]) = **Veidiškės* arba **Vaidiškės* Liñkmenys Ign ir kt. Mat šiame regione esama daug vienaskaitinių oikonimų (*-iškė*). Iš užrašymo lotyniškame tekste galime spėti, jog čia vienaskaitos kilmininkas. Tačiau daugiskaitos vardininkas yra atveju *de* ***Kukutiszkies*** 1740 (Lkm KĮ I : 110[a]) = tarm. **Kukut'iš'k'e.s,* dab. *Kùktiškės* Ut. Tai liudija ir kiti šio oikonimo užrašymai istorijos dokumentuose. Tais atvejais, kai oikoni-

mas nepasiekė mūsų dienų ir kai nėra jokios kitos medžiagos, liudijančios autentišką jo lytį, vienaskaitinę ar daugiskaitinę, neįmanoma nustatyti, kokia lytis yra užrašyta nelietuviškame tekste: gali būti ir vienaskaitos kilmininkas, ir daugiskaitos vardininkas – šių linksnių lytys sutampa.

Ant Escherelle[61] 1539 (Pėteraitis : 92) = tarm. **Ant Ežerėlia,* bk. **Ant Ežerėlio* ‖ *Bumbulai* Gumbìnė, Nybudžiaĩ; *porakvije.* ***Poneveźe*** *pav.* 1854 (arba vėliau, XIX a. II pus.) (ED : 105) = tarm. **Pon'ev'ež'e,* Panevėžỹs; *ex pago* ***skroble*** 1630 (Pln KĮ : 59[a]) = tarm. **Skrob'l'e, Skróblis* Bubė́nai Pln; *isz wienasied.* ***Szławinagale*** 1901 (Int ZK : 35[a]) = tarm. **Šlav'i.nagal'a.* Arniónys Mlt ir kt.

de ***Antepuncio*** 1682 (Mlt JĮ II : 1[b]) = **Antapunčio,* dab. *Antãpuntė* Luokesà Mlt; *isz* ***Czistabario*** *Dubingiu parapios* 1901 (Int ZK : 35[a]) = **Čistabario, *Čistabaris* Dubingiaĩ Mlt; *isz* ***Meszkalidimio*** 1900 (Int ZK : 32[a]) = **Meškalydimio, Mẽškalydimis* Jõniškis Mlt; *de* ***Nouiofodzio*** (Pln KĮ : 103[b]) = **Naujosodžio,* dab. *Naũsodis* Naũsodis Pln; *isz* ***Palakajo*** 1903 (Int ZK : 38[a]) = **Palakajo, Palakajỹs* Labanóras Švnč; *ex* ***Pagilbiszko*** 1748 (Ktk MĮ N : 156[b]) = **Pagilbiškio,* dab. *Pagilbỹs* Saldùtiškis Ut; *isz ul.* ***Poundenio*** *Joniszkio parap.* 1906 (Int ZK : 42[a]) = tarm. **Paun'd'en'o,* dab. *Pavándenė* Arniónys Mlt; *isz* ***Szławinagalo***[62] 1900 (Int ZK : 33[a]), *iš* ***Šlavinagalio*** 1907 (Int ZK : 44[a]) = **Šlavinagalio,* dab. *Šlavinà* Arniónys Mlt; *de* ***Tumasodźio*** 1673 (Rgv KĮ I : 29[b]) = **Tumasodžio,* dab. *Tumagalỹs* Mìežiškiai Pn; *isz* ***Wilkorejsczio*** 1900 (Int ZK : 32[b]) = **Vilkaraisčio* Iñturkė Mlt ir kt.

de ***Genia kalnia*** 1751 (Lkm KĮ II : 38[a]) = **G'en'akal'n'a., Gẽniakalnis* Saldùtiškis Ut; *de* ***Jackasodźia*** 1672 (Rgv JĮ I : 111[b]) = tarm. **Jackasodž'a,* dab. *Jackagalỹs* Juostiniñkai An; *de* ***Miestela*** 1776 (Aln KĮ XVIII : 48[a]) = tarm. **M'e.s't'el'a., Miestẽlis* (Alantõs miestelio dalis) Mlt; *de* ***Nauiasodzia*** 1670 (Rgv KĮ I : 17[b]) = tarm. **Naujasodž'a,* plg. *Naujãsodė* Ramýgala Pn; *de* ***Pagilbia*** 1748 (Ktk MĮ N : 155[b]) = tarm.**Pag'il'b'a.,* dab. *Pagilbỹs* Saldùtiškis Ut; *de* ***Raudonupia*** ir *de* ***Raudon upia*** 1799 (Int JĮ I : 48[a]) = tarm. **Raudonup'a., de Villa* ***Raudanupia*** 1827 (Int JĮ I : 131[b]) = tarm. **Raudanup'a., *Raudonupis* Iñturkė Mlt; *de* ***Tumasodźia*** 1673 (Rgv KĮ I : 31[b]) = **Tumasodž'a,* dab. *Tumagalỹs,* Mìežiškiai Pn; *de* ***Wienasiedzia*** 1787 (Ktk MĮ N : 187[a]) = **V'e.nas'ėdž'a., *Vienasėdis* Kùktiškės Ut; *de* ***Werekalnia*** 1699 (Jnšk KĮ : 8[a]), *de* ***Wierekalnia*** 1701 (Jnšk KĮ : 21[a]) = tarm. **V'er'ekal'n'a* Joniškẽlis Ps; *isz wienafedžio* ***Zwirbliszkia*** 1900 (Int ZK : 32[a]) = tarm. **Ž'v'ir'b'l'iš'k'a.,* dab. *Žvìrbliškės* Iñturkė Mlt ir kt.

Esama nemažai atvejų, kai oikonimų lytys nelietuviškuose istorijos dokumentuose rašomos *-(i)a, -(i)ą, -(i)ą*. Tokiais atvejais ne visada įmanoma nusta-

---

[61] Dėl šio oikonimo dar žr. p. 178.

[62] *Szławinagalo* skaitytinas **Šlavinagalio*. Mat čia sekta lenkų rašyba, ir raidė *l* žymi minkštąjį *l'*.

tyti, ar oikonimo lytis yra lietuviška, ar tai būtent vienaskaitos kilmininkas. Ypač daug tokių atvejų pastebėta Jōniškio KĮ (1599–1621 m.). Ne visai aišku, kaip traktuoti atvejus, kai oikonimas pateikiamas su kalbamąja galūne greta objektą įvardijančio nomenklatūrinio žodžio, kuris lotyniškai arba lenkiškai rašomas vienaskaitos kilmininko linksniu.[63]

---

[63] *Pagi Bałkaicia* 1600 (Jnš KĮ : 11[b]); *Woita Balciuna Ś: Baruną* 1609 (Jnš KĮ : 109[b]); *Woÿta Jurgiela Ś: Beinoraicią* 1610 (Jnš KĮ : 120[b]); *Woita Kotlarza Ś: Beinora* 1611 (Jnš KĮ : 128[b]); *W: Biwoinia Ś: Biwainią* 1609 (Jnš KĮ : 114[a]); *Woita Budraicia Ś: Budraicią* 1609 (Jnš KĮ : 110[a]); *Woyta Dwila Ś: Buiwidzią* 1609 (Jnš KĮ : 111[a]); *Woÿta Kirni Ś: Burniskią* 1609 (Jnš KĮ : 113[b]); *Woita Biwoinia S Butwilą* 1609 (Jnš KĮ : 109[b]); *Śioła Butwilą* 1610 (Jnš KĮ : 118[a]); *Woita Kirnÿ Ś: Dargią* 1610 (Jnš KĮ : 122[a]); *W: Łukoszaiſia Ś: Dargaicią* 1612 (Jnš KĮ : 137[b]); *Woita Kotlarza Ś: Daukſzÿskią* 1611 (Jnš KĮ : 130[a]); *Woÿta Dwila S: Draseikią* 1612 (Jnš KĮ : 140[b]); *Woÿta Dwila Ś: Dranſieikią* 1611 (Jnš KĮ : 134[a]); *W: Dwila Ś: Dranſeikią* 1612 (Jnš KĮ : 143[a]); *Pagi Dziugią* 1601 (Jnš KĮ : 19[b]); *Woita Jurgiela Ś: Dziugią* 1610 (Jnš KĮ : 120[a]); *Aduo: Dwiłuycia Pagi Dwełą* 1605 (Jnš KĮ : 71[a]); *Woita Dwiła Ś: Dwełaiczią* 1611 (Jnš KĮ : 130[b]); *Woÿta Budraicia Ś: Eleknaiczią* 1612 (Jnš KĮ : 141[a]); *Woita kirni Ś: Giedwainią* 1609 (Jnš KĮ : 109[a]); *Woÿta Bałcziewicza ... Ś: Giminena* 1611 (Jnš KĮ : 131[a]); *Woÿta Balciewicza Ś: Girminia* 1611 (Jnš KĮ : 132[a]); *Aduocat Mantiurgaicia ... Pagi Jatenią* 1600 (Jnš KĮ : 11[a]); *Pagi Jaunią* 1600 (Jnš KĮ : 13[a]); *Śioła Jauneikią* 1607 (Jnš KĮ : 90[a]); *villæ Jwoszkia* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]); *Woyta Kirni Ś: Jwoskią* 1609 (Jnš KĮ : 112[a]); *Pagi Juodzią* 1601 (Jnš KĮ : 19[b]); *Ad. Szapnagis ... Pagi Kiepałą* 1600 (Jnš KĮ : 9[b]); *Pagi Kiepalą* 1604 (Jnš KĮ : 49[b]); *Pagi Kipią* 1601 (Jnš KĮ : 18[b]); *Pagi Krixtanaycia* 1604 (Jnš KĮ : 50[b]); *Pagi Kipscią* 1604 (Jnš KĮ : 48[b]); *Poddanÿch X Plebana Ś: kuisaicią* 1610 (Jnš KĮ : 115[b]); *Woÿta Lukoſzaicia Ś: Łaumakią* 1612 (Jnš KĮ : 139[b]); *Woita Paupera Ś: Lepsiuną* 1609 (Jnš KĮ : 109[b]); *Woÿta Jurgiela Ś: Linkaiczią* 1609 (Jnš KĮ : 109[a]); *Woita Kirnÿ S: Lidekią* 1610 (Jnš KĮ : 116[b]); *Woÿta Kyrnÿ Śioła Lydakią* 1612 (Jnš KĮ : 140[b]); *Woyta Łukoſzaicza ſioło Łukoſzaicia* 1613 (Jnš KĮ : 153[b]); *Woita Sebestiana Ś: Mekią* 1610 (Jnš KĮ : 122[b]); *Woÿta Balciuna Ś: Melnią* 1610 (Jnš KĮ : 122[a]); *Woita Biwoinia Ś: Miełaicią* 1609 (Jnš KĮ : 114[b]); *Woita Augustina Ś: Melwidzią* 1611 (Jnš KĮ : 125[b]); *Woita Ʒutaicia Ś: Normanczią* 1610 (Jnš KĮ : 123[b]); *Woita Ʒucia S: Normancia* 1612 (Jnš KĮ : 139[a]); *Woÿta Biwoinia Ś: Noruną* 1609 (Jnš KĮ : 112[a]); *Woita Kirnÿ Ś: Nuraiczią* 1611 (Jnš KĮ : 124[b]); *Pagi Pełodzią* 1600 (Jnš KĮ : 11[b]); *Woyta Melwidzia Ś: Pociuną* 1609 (Jnš KĮ : 112[a]); *Woita Balciuna Ś: Poszupią* 1609 (Jnš KĮ : 113[a]); *Woita kirni Ś: Puplasą* 1611 (Jnš KĮ : 131[a]); *Śioła Puraicią* 1610 (Jnš KĮ : 121[b]); *Woita Jurgiela Ś: Rubezniką* 1610 (Jnš KĮ : 121[b]); *Woita Jurgiela Ś: Rudiskią* 1609 (Jnš KĮ : 113[b]); *Woÿta Jurgiela Ś: Rudiskia* 1609 (Jnš KĮ : 108[b]); *Aduoc: Szapnag. Pagi Rimdzią* 1601 (Jnš KĮ : 20[a]); *W. Kÿrnÿ Ś: Rimlaukia* 1612 (Jnš KĮ : 138[b]); *Woÿta Beinoraicia Ś: Rimsią* 1611 (Jnš KĮ : 127[b]); *Woita Benoraicia S: Rubezią* 1609 (Jnš KĮ : 109[b]); *Pagi Sargą* 1601 (Jnš KĮ : 21[b]); *Pagi Selmekią* 1600 (Jnš KĮ : 11[b]); *Pag: Silmekią* 1600 (Jnš KĮ : 15[a]); *Pagi. ſkilwionią* 1600 (Jnš KĮ : 17[a]); *Pagi Skribakią* 1601 (Jnš KĮ : 24[b]); *Woÿta Bałciuna Śioła skribakią* 1610 (Jnš KĮ : 121[a]); *Ś: skirwainią* 1612 (Jnš KĮ : 137[b]); *woita Biwoinia S: słapakią* 1611 (Jnš KĮ : 134[a]); *Ś: sliekią* 1611 (Jnš KĮ : 132[b]); *W: Biwoinia Ś: smilgią* 1612 (Jnš KĮ : 143[b]); *Woita Dwila Ś: spirakią* 1611 (Jnš KĮ : 128[b]); *Woita Jurgiela Ś: Staniulą* 1611 (Jnš KĮ : 125[b]); *Woÿta Sebestiana S: stirpeikią* 1612 (Jnš KĮ : 141[b]); *Pagi Sutkuną* 1600 (Jnš KĮ : 7[a]); *Woyta Kotlarza Ś: sutkuną* 1609 (Jnš KĮ : 110[a]); *Woyta Augustina Ś: swirplią* 1610 (Jnš KĮ : 123[b]); *Woÿta Sebeſtiana Śioła Szilmikią* 1611 (Jnš KĮ : 129[a]); *Aduo: Szapnag. Pagi Szłapakią* 1601 (Jnš KĮ : 24[b]); *W: Biwoinia S: Słapakią* 1611 (Jnš KĮ : 134[a]); *Ś: słuostikią* 1612 (Jnš KĮ : 135[a]); *Woita Dwila Ś: sluoſtikią* 1600 (Jnš KĮ : 143[a]); *Woÿta Paupera Ś: Taurakią* 1610 (Jnš KĮ : 123[b]); *Woÿta Melwidzia*

Kadangi įvairuoja žodžio galo užrašymas, ne visai aišku, kaip reikia skaityti žodžio galą tais atvejais, kai paskutinė raidė *-ą* arba *-ą*. Jei tos raidės atspindi liet. tarminį [a(.)], tada galimos liet. vienaskaitos kilmininko lytys. Aiškinantis oikonimų įvairių linksnių lietuviškas lytis reikia atsižvelgti ir į antroponimų analogiškas lietuviškas lytis, į jų rašybą tame pačiame šaltinyje.

Joniškio KĮ yra trys neabejotinai aiškūs atvejai, kai oikonimo lytis, parašyta su *-a*, laikytina lietuviška, kadangi tame pačiame įraše sutampa antroponimo ir oikonimo vienaskaitos kilmininkų lytys[64]:

Aduocat: Balciuna Filius. Balcius Bałtuszkaitis Pat: Matulis Wiluns cum Eluła Bariuna Pagi ***bariuna*** 1600 (Jnš KĮ : 13[b]).

Eadem die villæ ***Jwoszkia*** *Aduocat: Staſiula Benuraicia Marta Gryciaus vzwalinaicia et Gendrutę filia leuata est de fonte per Compatres Mikaloium* 3[b]/4[a] *Rymkunum et Kaſziułam Mikałoiaus Jwoszkia filiam ambos de eadem vt puer.* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]/4[a]).

Šiuose įrašuose oikonimų ir antroponimų lytys identiškos: *cum Eluła Bariuna Pagi* ***bariuna*** – t.y. „su Eliule Bariūno (tarm. **El'ula Bar'u·na*) (iš) kaimo Bariūno (tarm. **Bar'u·na*)“, *villæ* ***Jwoszkia*** ... *Kaſziułam Mikałoiaus Jwoszkia* ... – „t.y. kaimo Ivoškio (tarm. **Ivoš'k'a*) ... Mikalojaus Ivoškio (tarm. **Ivoš'k'a*)“. Kad čia galėtų būti liet. vienaskaitos kilmininkas rodo tokios antroponimų lytys: *Aduocat: Balciuna, Aduocat: Staſiula Benuraicia, Marta Gryciaus vzwalinaicia*.

Dar vienu atveju taip pat turime neabejotiną vienaskaitos kilmininko lytį:

Eadem ***Wiłuicia Mikucia*** *villæ Aduocat: Dwiłuycia Jurgia leuauerunt de fonte Auguſtinum Jonela Bartoszaÿcia et Agnieszkas filium Grycus Buczkaytis Balcius Norwidaitis nec non Zaputa filia Jonela Zaſsajcia omnes de eadem vt puer.* 1599 (Jnš KĮ : 4[b]).

Atveju ***Wiłuicia Mikucia*** *villæ *Viluičio mikučio* (tarm. **V'iluič'a M'ikuč'a*) yra asmenvardžio (dvinario įvardijimo) kilmininkas. Čia veikiau ne tikras oikonimas, o asmenvardis, dar nevirtęs oikonimu. Šis atvejis rodo pačią įvardijimo (onimizacijos) pradžią. Antra vertus, gali būti, kad tas kaimas turėjo vardą (panašų ar kitokį), tačiau įraše buvo įvardytas asmens vardu. *Pagi* ***bariuna***, *vil-*

Ś: Titaicią 1609 (Jnš KĮ : 111[b]); *Woyta Jurgiela Ś: Trumpaicią* 1609 (Jnš KĮ : 115[a]); *Woita Biwoinia Ś: Tubiuną* 1609 (Jnš KĮ : 112[b]); *Aduo. Balciuna ... pagi ufztupią* 1600 (Jnš KĮ : 14[b]); *Aduo: Budrayc. ... Pagi Waydminią* 1600 (Jnš KĮ : 17[a]); *Woÿta Dwila Ś: Waidminią* 1609 (Jnš KĮ : 111[b]); *Pagi Vaguna* 1604 (Jnš KĮ : 54[b]); *Woÿta Balciuna S Waifznorą* 1610 (Jnš KĮ : 121[b]); *Woÿta Kirnÿ Śioła Wanagą* 1609 (Jnš KĮ : 113[a]); *Ad Jurdas ... Pagi Wiknorą* 1600 (Jnš KĮ : 8[a]); *W: Benoraicia Ś: Wetnorą* 1612 (Jnš KĮ : 140[b]); *Woÿta Jurgiela Ś werbuszaicią* 1612 (Jnš KĮ : 143[b]); *Woita Ambroſa Ś: Zadwainią* 1609 (Jnš KĮ : 111[a]); *Woÿtata* (klaida, turi būti *Woÿta*) *Biwoinia Ś: Zelcią* 1611 (Jnš KĮ : 126[a]); *Woÿta Śebestiana Ś: Zmirklą* 1609 (Jnš KĮ : 111[b]) ir daugelis kitų.

[64] Pavyzdžiuose pabrauktos lietuviškos antroponimų vienaskaitos kilmininko lytys.

læ ***Jwoszkia***, asmenvardinės kilmės oikonimai, taip pat rodo, kad šių konkrečių vietų vardai neseni, nes vienaskaitiniai. Bet šiais atvejais kilmininko lytimi užrašytą vardą jau galima laikyti tikru oikonimu, plg. daugiau vyriškosios giminės vienaskaitinių oikonimų (žr. p. 161, 163-164, 166).

Atrodo, kad oikonimų lietuviškos vienaskaitos kilmininko lytys tikrai galėtų būti tais atvejais, kai dėl lietuvių kalbos sukeičiama žodžių tvarka toje frazėje (kaip jau aptartame ***Wiłuicia Mikucia*** *villæ* atveju), kur yra oikonimas, pvz.: *de* ***Gitena*** *Villa* 1679 (Rgv KĮ I : 46[b]) = tarm. **G'it'ėna* (vns. kilm.), plg. *Gitėnai* Míežiškiai, Pn; *ex* ***kuteno*** *pago* 1613 (Mrk KĮ : 79[a]) = **Kutėno* (vns. kilm.), dab. *Kùtiškės* Ālovė Al ir pan. Toks lietuviškas vienaskaitos kilmininkas galimas dėl lietuviškos žodžių tvarkos. Dar plg. atvejį ***Walunu*** *villæ* 1599 (Jnš KĮ : 4[a]) = **Valiūnų kaimo*, *Valiūnai* Buivỹdžiai, Pociūnai Jnš.

Kad Joniškio KĮ ne vienu atveju galimas lietuviškas oikonimo vienaskaitos kilmininkas, rodo šiuo linksniu užrašytos antroponimų analogiškos lytys. Tad tokios oikonimų lytys, kaip *Pagi* Kipsćią 1600 (Jnš KĮ : 8[b]), *Pagi* Sargą 1601 (Jnš KĮ : 21[b]), *Pagi* Szłapakią 1601 (Jnš KĮ : 24[b]), *Pagi* Skribakią. 1601 (Jnš KĮ : 24[b]) ir daugelis kitų, ypač tos, kurios yra lotyniškuose įrašuose, gal ir galėtų būti laikytinos lietuviškomis, nes jų lietuviškumą tarsi paremtų kiti kalbamojo šaltinio duomenys. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad vienaskaitos kilmininko lytimis užrašytų antroponimų galūnėse beveik visais atvejais (išimtys retos) rašoma raidė *-a* (Jurgaicia, Jwoszkia, Szetona, Staniula Kuisaicia, Jonula Petroszaicia, Jona Barthuszaycia ir t.t.) ir retos kitos raidės (*-ą, -ę, -ǫ*). Iš Jōniškio KĮ straipsnio autorius nėra išsirašęs visų antroponimų, todėl sunku pasakyti, kiek iš viso yra antroponimų atvejų, kai vienaskaitos kilmininko lytyse rašoma *-ą, ę, ǫ* ar pan. Pastebėtais atvejais rašoma Gedzią, Matełę (= tarm. **G'edž'a*, **Mat'el'a*):

Aduo: Stafiula Pagi Gafciunu Fil. Anna Stephani Mixaytis Pat: Thomas Mikałoiuns cum Baniuła Gedzią 1601 (Jnš KĮ : 20[b]).

Aduo: Beynoraitis. Pagi Eiktaycia. Fil: Magdalena Matełę *Kuxaitis Pat: Laurentius Stanaytis cum Jedwiga Jonufzaÿtis* 1601 (Jnš KĮ : 20[a]).

Tai rodo, kad nosinės raidės ir raidės su brūkšneliu galėjo žymėti ilguosius balsius. Tačiau vienaskaitos kilmininko linksnyje antroponimai beveik visais atvejais žymimi raide su *-a*, o oikonimai, kurių linksnis galėtų būti tas pats, – dažniausiai su *-ą*, daug rečiau su *-ǫ* arba *-a* (žr. 63 išnašoje pateiktus pavyzdžius). Tad ne visai aišku, ar galima manyti, jog tos nevienodai rašomos raidės žodžio gale atspindi tą patį garsą (ar garsus), plg. ar atvejais *Pagi* Kipsćią 1600 (Jnš KĮ : 8[b]), *Pagi* Sargą 1601 (Jnš KĮ : 21[b]), *Pagi* Szłapakią 1601 (Jnš KĮ : 24[b]) *-ą, -ǫ* skaitytina taip pat, kaip *-a* atvejais Jurgaicia, Jwoszkia, Szetona ir t.t. Atkreiptinas dėmesys, kad ir Plùngės KĮ, JĮ (1615–1660 m.) pasitaiko su raide *-ą* parašytų oikonimų, pavyzdžiui, *ex* Kapstatą 1628 (Pln KĮ : 51[a]), bet ne visai aiš-

ku, kaip interpretuoti *-ą*. Kai kurie pavyzdžiai rodo, kad panašiais atvejais raidės *-ą, -ą* galėjo žymėti liet. [-a], pavyzdžiui, *de* ***Wiłkąſodos*** 1639 (Pln KĮ : 135[b]) = tarm. **V'ilka sodos*. Atrodo, kad formaliai ir oikonimai, ir antroponimai Joniškio KĮ, žodžio gale užrašomi su *-ą, -ę, -ą, ę*, galėtų būti vienaskaitos kilmininko linksnio, bet ne visais atvejais. Kai panašios lytys vartojamos su lenkiškais nomenklatūriniais žodžiais, pavyzdžiui, su žodžiu *sioło,* vargu, ar jas galima laikyti lietuviškomis: *Ś: Miełaicią* 1609 (Jnš KĮ : 114[b]), *Ś: staniulą* 1610 (Jnš KĮ : 115[a]), *Śioła Jakiskią* 1612 (Jnš KĮ : 135[a]) ir kt. Tad oikonimų lytys Joniškio KĮ, žodžio gale užrašomos su *-ą, -ę, -ą, ę,* nėra visai aiškios ir ateityje tyrinėtinos.

Formaliai niekuo nesiskiriančios nuo tokių lyčių, kaip *Pagi Bałkaicia,* daugelio kitų bažnyčių įrašų knygų lytys, besibaigiančios *-(i)a* (išskyrus aptartus atvejus, kai lotyniškoje frazėje lietuviška žodžių tvarka), nelaikytinos lietuviškomis, nes tų šaltinių medžiaga neparemia lietuviškumo. Atvejais *de Kałnaberza* 1724 (Dt KĮ : 199[b]), *de Maciana* 1724 (Dt KĮ : 200[a]), *de Darźinia* 1770 (Dgl KĮ III : 37[b]), *de Gornia* 1771 (Dgl KĮ III : 43[a]), *de villa Narwidzia* 1775 (Dgl KĮ III : 53[a]), *de villa Szyrwidzia* 1775 (Dgl KĮ III : 54[b]), *de Pumpucia* 1770 (Vdn KĮ II : 16[a]), *de Sauginia* 1771 (Vdn KĮ II : 17[b]), *de Villa Kaironia* 1771 (Vdn KĮ II : 18[a]) *Szlawanta* 1807 (NO : 2a) Ìngavangis, *Obszruta* 1807 (NO : 2a) Ìngavangis ir kt. įvairios lietuviškos oikonimų galūnės yra slavinamos.

de ***Miliaus*** 1684 (Mlt KĮ I : 9[a]) = **Miliaus*, dab. *Mìliai* Mindūnai Mlt.

Vienaskaitos vietininkas

Lietuvos nelietuviškuose šaltiniuose vienaskaitos vietininkas pastebėtas tik vieną kartą: ***Wilniuja*** 1893 (SG XIII : 492) = **Vilniuje*, Vìlnius. Kaip jau aptarta, ši lytis atsirado dėl to, jog nelietuviai leidinio rengėjai nežinojo, kokia šio oikonimo vardininko lytis.

Katýčių bažnyčios knygoje esama ir vienaskaitos vietininko linksniu rašytų oikonimų. XX a. pr. kalbamieji oikonimai buvo daugiskaitiniai. Galima spėti, kad, matyt, buvo tarm. dgs. vard. **M'eišlauk'e* „Meĩšlaukiai", kuris kitos tarmės atstovo arba nelietuvio raštininko (kunigo) galėjo būti suvoktas kaip mot. g. vienaskaitos vardininkas **Meišlaukė*. Todėl, matyt, galėjo atsirasti tokios dirbtinės lytys, kaip **Meišlaukėje *Uostiškėje, *Šilgalėje* (vns. viet.): ***Meißzlaukėje*** 1669 (Fenzlau : 122), plg. dab. *Meĩšlaukiai*, Usėnai Šlu, ***Ůstiſskeje*** 1669 (Fenzlau : 122), plg. *Uostiškiai,* Katýčiai Šlu, ***Szilgalleje*** 1669 (Fenzlau : 122), plg. dab. *Šilgaliaĩ*, Pagėgiai, Rukaĩ, Stõniškiai ir kt. Sunku patikėti, kad XVII a. tie oikonimai būtų buvę tik vienaskaitiniai, o XX a. jau tik daugiskaitiniai.

Daugiskaitos vardininkas

Daugiskaitos vardininko lyčių daug esama Mažojoje Lietuvoje (tai lemia šaltinių pobūdis – ne bažnyčių knygos), žemėlapiuose, sąrašuose bei žinynuose; kiek gausiau jų esama Bálninkų, Klóvainių, Liñkmenų, Linkuvõs, Salantų, Utenõs, Vidẽniškių bažnyčių knygose.

Daugiskaitos vardininko lytys

de ***Akriemiey*** 1739 (Lkm KĮ I : 106[b]) = *Akriẽmiai* Kazìtiškis Ign; ***Alsintiszkey*** 1807 (NO : 1) = **Alsintiškiai* Serẽdžius; ***Andruschey*** 1590 (Pėteraitis : 51) = *Andrušiai* ‖ *Endrušai* Dárkiemis, Žabynaĩ; *de* ***Antamakeÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[b]) = *Antãmakiai* Bálninkai Mlt; ***Asmuczey*** 1807 (NO : 2) = **Asmučiai* Šakiaĩ; *de loco* ***Aźuſiley*** 1754 (Blnk KĮ II : 17[a]), *de loco* ***azuszyley*** 1754 (Blnk KĮ II : 15[a]) = *Ažùšiliai* Vidẽniškiai Mlt; *de* ***Azutrakiey*** 1743 (Lkm KĮ II : 14[b]) = **Ažutrakiai* Liñkmenys Ign; *de* ***Bernatiſzkiey*** 1743 (Lkm KĮ II : 16[a]) = tarm. **B'erna.t'iš'-k'ai*, dab. *Bernótiškis* Taurãgnai Ut; ***Bredzey*** 1807 (NO : 2) = *Briedžiaĩ* Šakiaĩ; ***Buley*** 1807 (NO : 2) = **Buliai* Liepalótai (Lukšiaĩ Šk); ***Buszkepeley*** 1807 (NO : 2) = **Buškelpeliai* Šakiaĩ; *de* ***Dayniey*** 1743 (Lkm KĮ II : 14[a]) = *Dainiaĩ* Zùikos Ign; *de* ***Dienawagiay*** 1777 (Vdn KĮ II : 67[b]) = *Dienavagiaĩ* Giedraĩčiai, Žalvariaĩ Mlt; ***Daney*** 1807 (NO : 1) = **Daniai* Serẽdžius; ***Zulkyney*** 1584 (Pėteraitis : 95) = *Čiulkiniai* Gumbìnė, Nybudžiaĩ, Gerviškė́nai; *de Vila* ***Daubariſzkiey*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[a]), *de Vila* ***Dawbariſzkieÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[a]) = **Daubariškiai* Vidẽniškiai Mlt; *de* ***Daugieliszkiey*** 1740 (Lkm JĮ II : 1[b]) = **Daugėliškiai*, dab. *Daugėlìškis* Ign; ***Degelgirey*** 1584 (Pėteraitis : 100) = **Degelgiriai*, vėliau *Deglagiriaĩ* ‖ *Raubai* Dárkiemis, Balė́tai; ***Dirsey*** 1807 (NO : 2) = *Dirsiaĩ* Liepalótai (dab. Lukšiaĩ Šk); *de* ***Gayweniey*** 1742 (Lkm KĮ II : 12[a]) = *Gaivẽniai* Saldùtiškis Ut; ***Graszgirey*** 1584 (Pėteraitis : 142) = **Gražgiriai* (?), vėliau *Grisgiriai* Dárkiemis, Žabynaĩ; *de Vila* ***Grodzieÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[b]) = *Grúodžiai* Paąžuõliai Mlt; ***Kalwey*** 1807 (NO : 1) = *Kálviai* Veliuonà Jrb; ***Kalwey*** 1807 (NO : 2a) = *Kálviai* Veiveriaĩ (dab. Ašmintà Prn); ***Klewiney*** 1807 (NO : 2) = *Kleviniaĩ* Liepalótai (dab. Lukšiaĩ Šk); ***Kreiwey*** 1807 (NO : 1) = *Kreiviaĩ* Liepalótai (dab. Kriũkai Šk); ***Kruckey*** 1584 (Pėteraitis : 201) = *Krukiai* Dárkiemis, Kliši̇aĩ; ***Kubiley*** 1584 (Pėteraitis : 201) = *Kubilẽliai* ‖ *Juodeliai* Galdãpė; ***Kujey*** 1807 (NO : 2) = *Kūjaĩ* Meištaĩ (dab. Kazlų Rūdà Mrj); *ex uilla* ***Kuleÿ*** 1639 (Slnt KĮ : 60[a]), *de* ***kuleÿ*** 1639 (Slnt KĮ : 64[a]) = *Kuliaĩ* Kuliaĩ Pln; ***Kumpupey*** 1807 (NO : 2) = *Kuñpupiai* Šakiaĩ; *Pagi* ***Mickey*** 1597 (Pėteraitis : 246) = *Mikiai* ‖ *Mekai* Stãlupėnai, Bìldviečiai; *de loco* ***Miley*** 1733 (Aln KĮ IV : 1[a]) = *Mìliai* Mindū́nai Mlt; *de* ***Nameykszcey*** 1765 (Ut JĮ I : 44[a]) = **Nameikščiai*, dab. *Nemeĩkščiai* Mockė́nai Ut; *de* ***Naszłeikiey*** 1784 (Dgl KĮ III : 86[a]) = tarm. **Našlaik'ai*, dab.

Našlõniškis Spitrėnai Ut; ***Ratkemey*** 1584 (Pėteraitis : 322) = **Radkiemiai, Radokiemiai* Dárkiemis, Žabynaĩ, Balupėnai; ***Ratadeilej*** 1539 (Pėteraitis : 321) = **Ratadailiai* Pìlkalnis, Kusaĩ; *de* ***ſeliszkiey*** 1741 (Lkm KĮ II : 4[a]) = **Sėliškiai, Séliškės* Saldùtiškis Ut; *ex uilla* ***ſeleney*** *dicta* 1639 (Slnt KĮ : 60[b]) = *Sėlėniai* Šateĩkiai Pln; *ex* ***ſriebalėy***[65] 1643 (Pln KĮ : 161[b]) = **Srėbaliai* Plùngė; ***Schepetzei*** 1584 (Pėteraitis : 384) = *Šepečiai* Įsrutìs, Dìdlaukiai, Žvirbliai; ***Szaulei*** XIX a. II pus. (ED : 40) = *Šiauliaĩ* mst. Šl; *de villa* ***ſzyłaykey*** 1776 (Dgl KĮ III : 61[b]) = tarm. **Š'ilaik'ai,* dab. *Šileĩkiškės* Magùčiai Zr; ***Szylgaley*** 1807 (NO : 2) = *Šilgaliaĩ* Šakiaĩ; *de villa* ***Śioźiniey*** 1782 (Dgl KĮ III : 84[b]) = *Šióžiniai* Daũgailiai Ut; ***Schuppinej*** 1557, ***Schuppeney***, metai nenurodyti, (Pėteraitis : 397) = *Šupiniaĩ* ‖ *Šiupiniaĩ* Ragaĩnė, Kraũpiškas, Girėnai; *de Villa* ***Tareyley*** 1737 (Aln KĮ IV : 11[a]) = *Taraĩliai* Sugiñčiai Mlt; ***Teipeney*** 1807 (NO : 2a) = **Taipėnai, *Teipėnai* (?) Ūdrijà Al; ***Telszei*** 1854 (ED : 2) = *Telšiaĩ* mst. Tl; *de villa* ***uziemiszkiey*** 1741 (Dgl KĮ III : 88[b]), *de villa* ***Uziemiſzkiey*** 1785 (Dgl KĮ III : 88[b]) = **ūžėmiškiai* (?), dab. *Ūžėniškės* Baibiaĩ Zr; ***Ussescherey*** 1590 (Pėteraitis : 423) = *Užežeriai* Galdãpė, Dũbininkai, Ežergaliai; *de* ***Warkaley*** 1689 (Vdn KĮ III : 39[a]) = **Varkaliai* Vidėniškai Mlt; ***Warneteckey*** 1591 (Pėteraitis : 218) = **Varnatekiai,* vėliau *Laukiai* ‖ *Vainotaĩ* Stãlupėnai, Bìldviečiai; *de* ***Wiełeykiey*** 1689 (Ant KĮ : 16[b]) = *Veleĩkiai* Antãlieptė Zr; *de* ***Wijeykiey*** 1760 (Ut JĮ I : 36[b]) = *Vijeĩkiai* Mockėnai Ut; *de* ***Wyſkintay*** 1643 (Pln KĮ : 161[b]) = **Viskintai* Plùngė ir kt.

ex uilla ***Bajdotaj*** 1639 (Slnt KĮ : 60[b]) = *Baĩdotai* Notėnai Skd; *de* ***Garbunay*** 1740 (Lkm JĮ II : 2[a]) = *Garbũnai* Zùikos Ign; ***Goczukay*** 1807 (NO : 2) = **Goč(i)ukai* Šakiaĩ; ***Jessai*** 1590 (Pėteraitis : 154) = *Jasai* Įsrutìs; ***Krikschtenay*** 1577 (Pėteraitis : 199) = *Krikštėnai* Dárkiemis, Žabynaĩ; ***Kurszenai*** 1854 (ED : 32) = *Kuršėnai* mst.; *de* ***Mielnikay*** 1761 (Ktk KĮ N : 49[a]) = žmonių kalboje *Melnikaĩ,* of. *Melninkaĩ* Sugiñčiai Mlt; *de villa ...* ***mamenay*** 1769 (Ut JĮ : 50[a]) = tarm. **Ma.m'ėnai,* dab. *Momėnai* Kùktiškės Ut; *de Loco* ***Motenay*** 1709 (Dt KĮ : 141[b]) = **Motėnai* Dotnuvà Kdn; *de* ***Pikczunaÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[b]) = *Pikčiũnai* Vidėniškiai Mlt; *de* ***Pikcunay*** 1776 (Dgl KĮ III : 61[b]) = *Pikčiũnai* Daũgailiai Ut; *de villa* ***Radziunay*** 1782 (Dgl KĮ III : 84[b]) = *Radžiũnai* Spitrėnai Ut; ***Rokay*** 1807 (NO : 2a) = *Rokaĩ* Kn; ***Sodenay*** 1584 (Pėteraitis : 363) = **Sodėnai,* vėliau *Sodariai* Dárkiemis, Žabynaĩ; *de Villa* ***Spitrenaÿ*** 1707 (Dgl JĮ II : 216[a]) = *Spitrėnai* Spitrėnai Ut; ***ſtraupay*** 1642 (Pln JĮ : 222[a]) = **Straupai* Plùngė; ***Twerai*** *porokvije* 1854 (ED : 5) = *Tvėrai* Pln; *de* ***Wyſkintay*** 1638 (Pln KĮ : 161[b]) = **Viskintai* Plùngė; *de villa* ***Wytkienay*** 1769 (Ut JĮ : 50[a]) = **Vitkėnai,* plg. dab. *Vitkũnai* Pakalniaĩ Ut; *de Vila* ***Zwinenaÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[b]) = *Žvynėnai* Žėlva Ukm; *de* ***Zlybinay*** 1642 (Pln JĮ : 221[b]) = *Žlibinaĩ* Žlibinaĩ Pln ir kt.

---

[65] Taškas ant raidės *ė* gali būti atsitiktinė rašalo dėmelė.

Atvejai, kai daugiskaitos vardininko galūnė [-ai] žymima raidėmis *-(i)ei*: ***Ackmeninei*** 1564 (Pėteraitis : 47) = *Akmenýnai* ‖ *Akmenynė* Stãlupėnai, Pìlupėnai; ***Meystey*** 1807 (NO : 2) = *Meištaĩ* Meištaĩ (dab. Būblėliai Šk); ***Mielkintey*** 1584 (Pėteraitis : 53, 250) = *Mielkintai* ‖ *Antrudupėnai* Stãlupėnai, Enciūnai; ***Starkey*** 1807 (NO : 2) = *Starkaĩ* Šakiaĩ (dab. Sintautaĩ Šk); *de Villa* ***Wanagiey*** 1734 (Aln KĮ IV : 3[a]) = **Vanagai* Kurkliaĩ An; ***Witkey*** 1584 (Pėteraitis : 444) = **Vitkai* (?), *Vidkampiai* Stãlupėnai, Katniavà, Jenkutkampiai, Tučiai ir kt.

Žemaitijos šaltiniuose – bažnyčių ir pavietų teismų knygose – esama nemažai atvejų, kai užrašytos daugiskaitos vardininko žemaitiškos lytys:

de ***Brukale*** 1658 (Krž KĮ : 28[a]) = tarm. **Brukal'e, Brukãliai* Krãžiai Klm; *de* ***Dylpſze*** 1616 (Pln KĮ : 2[a]), *ex* ***Dilpſze*** 1629 (Pln KĮ : 56[b]) = tarm. **D'il'p'š'e, Dilbšiaĩ* Paukštakiaĩ Pln; *de* ***Giedminale*** 1671 (Krž KĮ : 214[a]) = tarm. **G'ed'm'inal'e*, dab. *Gedmìniai* Krãžiai Klm; ***Kancуde*** 1585 (Spruogis : 127) = tarm. **Kapsu'd'e, Kapsūdžiaĩ* Gandiñgos vls. (dab. Žlibinaĩ Pln); *de* ***Kaupale*** 1657 (Krž KĮ : 6[a]) = tarm. **Kaupal'e*, dab. *Kaupaĩ* Krãžiai Klm; *de* ***Kumzayte*** 1636 (Pln KĮ : 104[a]), *ex* ***Komʒaite*** 1629 (Pln KĮ : 56[b]) = tarm. **Komžait'e, Kumžáičiai* Kuliaĩ Pln; *de* ***kule*** 1632 (Pln KĮ : 75[a]) = tarm. **Kul'e, Kuliaĩ* Kuliaĩ Pln; *ex* ***Lipgire*** 1629 (Pln KĮ : 55[a]) = tarm. **L'ïp'g'ir'e*, *de* ***liepgiere*** 1633 (Pln KĮ : 87[a]) = tarm. **L'ep'g'er'e, Líepgiriai* Šateĩkiai Pln; *de* ***liplaukale*** 1636 (Pln KĮ : 105[a]) = tarm. **L'iplaukal'e*, bk. **Lieplaukaliai* Plùngė; *de* ***moncze*** 1618 (Pln KĮ : 5[b]) = tarm. **Mon'č'e, Mančiaĩ* Grũšlaukė Krtn; *de* ***Mażunale*** 1659 (Krž KĮ : 48[b]) = tarm. **Mažunal'e*, dab. *Mažūnai* Keĩmė Klm; *de* ***Narwayſze*** 1616 (Pln KĮ : 1[b]), *ex* ***Norwaiſze*** 1628 (Pln KĮ : 44[b]), *de* ***Norwaysze*** 1636 (Pln KĮ : 104[b]) = tarm. **Narvaiš'e, *Norvaiš'e, Narvaĩšiai* Šateĩkiai Pln; ***Пельдайте*** 1590 (Spruogis : 226) = tarm. **P'eldait'e* Gandiñgos vls., plg. *Peldžiaĩ* Kiaunoriaĩ Klm; *de Pago* ***Rapsajte*** 1633 (Pln KĮ : 84[a]) = tarm. **Rapšait'e, Rapšáičiai* Stalgėnai Pln; *de* ***Rezgale*** 1658 (Krž KĮ : 23[b]) = tarm. **R'iezgal'e, Rėzgãliai* Krãžiai Klm; ***Сирайте*** 1589 (Spruogis : 290) = tarm. **S'irait'e, Siráičiai* Kiaunoriaĩ Klm arba Gadūnāvas Tl; *de* ***ſrebale*** 1616 (Pln KĮ : 2[b]), *de pago* ***Srebale*** 1632 (Pln KĮ : 78[b]) = tarm. **S'r'iebal'e* Plùngė; *ex* ***Stanele*** 1629 (Pln KĮ : 57[b]) = tarm. **Stan'el'e, Stanēliai* Pln; ***Стирбайте*** 1598 (Spruogis : 300) = tarm. ** s't'irbait'e, de* ***Stirbate*** 1636 (Pln KĮ : 105[a]) = tarm. **S't'irbat'e, Stirbáičiai* Plãteliai Pln; *de* ***Tabale*** 1660 (Krž KĮ : 71[b]) = tarm. **Tabal'e, Tabaliaĩ* Pãkražantis Klm; ***Варнайте*** 1590 (Spruogis : 36) = tarm. **Varnait'e, Varnáičiai* Žarėnų vls. (dab. Mėdingėnai Pln); ***Жадейкайте*** 1595 (Spruogis : 112) = tarm. **Žad'eikait'e*, dab. *Žadeĩkiai* Pãdievytis Šll; *de* ***Żebre*** 1664 (Krž KĮ : 117[a]) = tarm. **Ž'ėb'r'e, Žėbriaĩ* Keĩmė Klm ir kt.

de ***Kumzaycia*** 1636 (Pln KĮ : 104[b]) = tarm. **Kumžaič'a, Kumžáičiai* Kuliaĩ Pln; *de* ***Rapszaycia*** 1636 (Pln KĮ : 105[a]) = tarm. **Rapšaič'a, Rapšáičiai* Stalgėnai Pln ir kt.

Diedey 1584 (Pėteraitis : 99) = tarm. **D'ėd'ei, Dėdžiai,* Galdāpė, Tolmìnkiemis; ***Кальниче кальнасъ Ершкетей*** XVI a. pab. (Spruogis : 126) = tarm. **Kal'n'ė č'e kalnas Er'š'k'ėt'ei,* bk. **Kalnyčio kalnas Erškėčiai* vs. Treigiū kaime Šiaūduvos vls. (dab. Laūkuva Šll); *de* ***Kaczeytey*** 1638 (Pln KĮ : 161[b]) = tarm. **Kač'ait'ei, Kačáičiai* Žálgiris Ktrn; *de* ***Kapſudey*** 1638 (Pln KĮ : 163[b]) = tarm. **Kapsud'ei, Kapsudžiaĩ* Žlibinai Pln; *de* ***Klepsztey*** 1638 (Pln KĮ : 162[b]) = tarm. **K'l'ep'š't'ei, Klipščiaĩ* Séndvaris Klp; *de* ***Moſtaytej*** 1638 (Pln KĮ : 162[b]) = tarm. **Mostait'ei, Mostáičiai* Lapiaĩ Klp; *de* ***Pamiedey*** 1634 (Pln KĮ : 102[b]) = tarm. **Pam'ed'ei,* bk. **Pamedžiai Plùngė* ir kt.

Atvejai su daugiskaitos vardininko galūne *-ys*: ***Ejgiełonis*** 1898 (Anonim : 38) = *Eĩgelonys* Butrimónys (dab. Pivašiūnai ir Jurgeliónys Al); ***Wieżonis*** 1898 (Anonim : 35) = *Vėžiónys* Ālovė (dab. Daūgai Al) ir kt.

Moteriškosios giminės daugiskaitos vardininko lyčių šaltiniuose pasitaiko vos viena kita: *de* ***Kukutiszkies*** 1740 (Lkm KĮ I : 110[a]) = tarm. **Kukut'iš'k'e.s, Kùktiškės* Ut; ***Užkarklinies*** 1854 (ED : 36) = **Užkarklynės* Ùžventis Klm; *de* ***Wesalkiszkeß*** 1678 (Lnkv KĮ : 18[a]) = tarm. **V'esal'k'iš'k'es,* dab. *Vesélkiškiai* Linkuvà Pkr ir kt.

Norgieliszkias 1898 (Anonim : 38) = *Norgelìškės* Butrimónys (dab. Punià Al); *de Villa* ***Veſelkiskas*** ~1711 (Lnkv KĮ : 4[b]) = tarm. **V'esel'k'iškas,* dab. *Vesélkiškiai* Linkuvà Pkr ir kt.

Nelietuviškuose istorijos šaltiniuose sunku atskirti daugiskaitos vardininko ir vienaskaitos kilmininko lytis, žr. p. 167–168.

Daugiskaitos kilmininkas

Daugiskaitos kilmininko lytys ištisai rašomos Jõniškio, Molétų knygose (apie 350 skirtingų oikonimų). Jų esama Alantõs, Daūgailių, Klóvainių, Liñkmenų, Linkuvõs, Raguvõs, Utenõs, Vidēniškių ir kt. bažnyčių įrašų knygose. Keletas tokių lyčių rasta ir Naujųjų Rytprūsių žemėlapyje (1808 m.).

Daugiskaitos kilmininko lytys

de ***Antapunciu*** 1692 (Mlt KĮ I : 45[a]) = **Antapunčių* Molétai; *de* ***Eydeciu*** 1682 (Mlt KĮ I : 1[a]) = **Eidiečių,* dab. *Aidiēčiai* Čiulėnai Mlt; *de* ***Eygiału*** 1683 (Mlt JĮ II : 3[a]), *de* ***Eygiełu*** 1687 (Mlt JĮ II : 7[a]) = **Eig'e.lu·,* dab. *Aigėlaĩ* Čiulėnai Mlt; *de* ***Eysietu*** 1689 (Mlt JĮ II : 5[b]) = **Eisetų* Molétai; *de* ***Akmeniu*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]) = **Akmenių, Akmēniai* Čiulėnai Mlt; *de* ***Vndreykieniu*** 1683 (Mlt KĮ I : 5[b]) = tarm. **Un'd'r'eik'ėnu.,* ***Andreykienu*** 1827 (Ktk KĮ VIII : 5[a]) = **Andreikėnų, Andreikėnai* Kùktiškės Ut; *de* ***auxtkałniu*** 1715 (Dt KĮ : 166[a]) = **Aukštkalnių* Dotnuvà Kdn; *de* ***Eyuiłciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 3[b]) = **Eivilčių,* dab. *Aviĩlčiai* Alantà Mlt;

de ***Awizieniu*** 1769 (Ut JĮ I : 50[a]) = **Avižienių, Avižiẽniai* Taurãgnai Ut; *de* ***Azaru*** 1683 (Mlt KĮ I : 4[a]) = tarm. **Ažaru·*, bk. **Ežerų, Ežerai* Molétai; *de* ***Azubelu*** 1684 (Mlt KĮ I : 9[a]) = **Ažubalių, Ažùbaliai* Molétai; *de* ***Balizzkiu*** 1672 (Klov KĮ III : 61[b]) = **Bališkių, Bãliškiai* Rozalìmas Pkr; *de* ***Bolszyszkiu*** 1672 (Klov KĮ III : 88[a]) = **Balsiškių, de* ***Balſu*** 1677 (Lnkv JĮ : 21[a]) = **Balsių,* dab. *Balsiaĩ* Klóvainiai Pkr; *ex* ***Bernataiciu*** 1618 (Pln JĮ : 178[a]) = **Bernataičių* Plùngė; *Pagi* ***Berzenu*** 1600 (Jnš KĮ : 10[a]), *Pagi* ***Berzeniu*** 1604 (Jnš KĮ : 55[a]) = **Beržėnų, Béržėnai* Rùdiškiai Jnš; *de Villa* ***Berzensku*** 1711 (Dt KĮ : 145[a]) = **Beržinskų* Dotnuvà Kdn; ***Czerpoku*** 1807 (NO : 2) = **Čerpokų* Liepalótai (dab. Lukšiaĩ Šk); *de* ***Dauciunu*** 1685 (Mlt KĮ I : 13[b]), ***Dowciunu*** 1684 (Mlt KĮ I : 7[b]), ***Dowczunu*** 1689 (Mlt JĮ II : 10[a]) = **Daučiūnų* Molétai; *Pagi* ***Daugałaiciu*** 1600 (Jnš KĮ : 16[a]) = **Daugalaičių, Daũgalaičiai* Stupuraĩ Jnš; *Pagi* ***Daugielu*** 1603 (Jnš KĮ : 45[b]), *Ś:* ***Daugieliu*** 1610 (Jnš KĮ : 119[b]), *Sioło* ***Daugielu*** 1613 (Jnš KĮ : 155[a]) = **Daugėlių, Daugẽliai* Kužiaĩ Šl arba *Daugėláičiai* Meškùičiai Šl; *iß* ***Degiesiu*** 1676 (Lnkv KĮ : 69[b]) = **Degėsių, Degẽsiai* Gúostagalis Pkr; *Pagi* ***Donilu*** 1600 (Jnš KĮ : 14[b]), *S.* ***Donilu*** 1616 (Jnš KĮ : 192[a]) = **Donylių, Donỹliai* Skaistgirỹs Jnš; *de uilla* ***Dauidu*** ~1711 (Lnkv KĮ : 4[b]) = **Davydų,* dab. *Dovydaĩ* Grūžiaĩ Ps; *Pagi* ***Drabayciu*** 1600 (Jnš KĮ : 17[b]) = **Drabaičių* Jõniškis; *Pagi* ***Drąsutaićiu*** 1600 (Jnš KĮ : 12[a]), *Sioła* ***Drasutaiczіu*** 1613 (Jnš KĮ : 146[a]) = **Drąsutaičių, Drąsutáičiai* Satkūnai Jnš; *Ś.* ***Drasuciu*** 1615 (Jnš KĮ : 172[b]) = **Drąsučių,* plg. *Drąsùčiai* Kuršėnai Šl; *Sioło* ***Draseikiu*** 1613 (Jnš KĮ : 153[b]) = **Drąseikių, Drąseĩkiai* Buivỹdžiai Jnš; *Pagi* ***Gaſciunu*** 1599 (Jnš KĮ : 6[a]) = **Gasčiūnų, Gasčiūnai* Stupuraĩ Jnš; ***Gribu*** 1807 (NO : 1) = **Grybų* Kaũnas; *z* ***grudziu*** 1683 (Vdn KĮ III : 5[b]), *de* ***Grodziu*** 1692 (Mlt KĮ I : 44[b]), *de* ***Grodziu*** 1777 (Vdn KĮ II : 69[b]) = **Gruodžių, Grúodžiai* Paąžuõliai Mlt; ***Janiszkelių*** *arba* ***Janiszkių*** *porakvije* 1854 (arba vėliau, XIX a. II pus.) (ED : 105) = tarm. **Jan'iš'k'ėl'u, *Jan'iš'k'u,* dab. *Joniškẽlis* Ps; *de villa* ***Juszkayciu*** 1599 (Jnš KĮ : 3[a]) = **Juškaičių, Juškáičiai* Juodeĩkiai Jnš; *De* ***komzaÿciu*** 1631 (Pln KĮ : 73[a]) = tarm. **Komžaič'u, Kumžáičiai* Kuliaĩ Pln; *de* ***kulu*** 1637 (Slnt KĮ : 40[a]) = **Kulių, Kuliaĩ* Kuliaĩ Pln; *de* ***Leplawkalu*** 1635 (Pln KĮ : 103[a]) = **Lieplaukalių* Plùngė; *de* ***Łukosławkiu*** 1643 (Pln KĮ : 156[b]) = **Lukoslaukių* Plùngė; *de ...* ***Mazielu*** 1599 (Jnš KĮ : 1[a]) = **Maželių, Mažẽliai* Juodeĩkiai Jnš; *de* ***Mazrimu*** 1636 (Pln KĮ : 105[a]) = **Mažrimų* Plùngė; ***Mitzkowietzu*** 1584 (Pėteraitis : 249) = **Mickoviečių,* plg. *Mickaviečiai* ‖*Žaibai,* Puodžiūnai; *de* ***neſzukućiu*** 1643 (Pln KĮ : 159[a]) = tarm. **N'ešukuč'u, Nešukuõčiai* Paukštakiaĩ Pln; *De* ***petraſaÿćiu*** 1631 (Pln KĮ : 73[a]) = **Petrašaičių* Plùngė; *ex pago* ***puskaraÿciu*** 1631 (Pln KĮ : 73[a]) = **Puškaraičių* Plùngė; *De* ***purwaÿciu*** 1631 (Pln KĮ : 74[a]) = **Purvaičių, Purváičiai* Žlibinaĩ Pln; *ex pago* ***Rapßayciu*** 1631 (Pln KĮ : 68[a]) = **Rapšaičių, Rapšáičiai* Stalgẽnai Pln; *de* ***ßerayciu*** 1631 (Pln KĮ : 71[a]) = **Šeraičių* Plùngė; *de* ***Radziunu*** 1682 (Mlt JĮ II : 2[b]), *ij* ***Radziunu*** 1702 (Dgl JĮ II : 88[a]), *iz* ***Radziunu*** 1702 (Dgl JĮ II : 88[a]) = **Radžiūnų,*

Radžiūnai Spitrėnai Ut; *Sioła* ***Raibiu*** 1614 (Jnš KĮ : 161[a]) = **Raibių* Jōniškis; *de* ***Rakieciu*** 1690 (Ant KĮ : 25[b]) = tarm. **Rak'ečʼu.* Antālieptė Zr; *Pagi* ***Ramoszkiu*** 1601 (Jnš KĮ : 22[a]) = **Ramoškių, Ramōškiai* Skaistgirỹs Jnš; *de pago* ***Repſiajciu*** 1633 (Pln KĮ : 83[b]), *de* ***repſaÿcią*** 1631 (Pln KĮ : 71[a]), *de* ***repſaycią*** 1631 (Pln KĮ : 72[a]) = **Repšaičių,* dab. *Rapšáičiai* Stalgėnai Pln; *de* ***Rekietajćiu*** 1640 (Slnt KĮ : 70[b]) = **Reketaičių,* plg. *Rekėtė* Imbarė Krtn; ***Sabaczschu*** 1540 (Pėteraitis : 341) = tarm. **Saba(i)čių, Sabaičiai* Stālupėnai, Miēlkiemis; *Śioła* ***Salgieikiu*** 1609 (Jnš KĮ : 114[a]) = **Salgeikių* Jōniškis; *de* ***ſakołu*** 1675 (Lnkv JĮ : 100[a]) = **Sakalų, Sakalaĩ* Stačiūnai Pkr; *de* ***ſangawiſkiu*** 1679 (Lnkv JĮ : 12[b]) = **Sangaviškių* Linkuvà Pkr; *iz* ***ſialenu*** 1711 (Dt KĮ : 297[a]) = **Sėlenių* Dotnuvà Kdn; *de* ***Skroblu*** 1634 (Pln KĮ : 102[b]) = **Skroblių,* dab. *Skróblis* Bubėnai Pln; *de* ***Skruzdienu*** 1638 (Pln KĮ : 128[a]) = **Skruzdėnų* Plùngė; *de* ***ſukſtÿſkiu*** 1619 (Pln JĮ : 179[b]) = **Šiukštiškių, de Sandwaro* ***Szukxtixkiu*** 1619 (Pln JĮ : 179[b]) = **sendvario* (tarm. **sandvaro*) *Šiukštiškių* Plùngė; *de* ***Wiezelu*** 1689 (Vdn KĮ III : 39[b]) = **Vėželių, Vėžėliai* Luokesà Mlt; *de* ***Paſzkaniu*** 1682 (Mlt JĮ I : 1[b]) = tarm. **Paška.n'u., de* ***Paſzkoniu*** 1691 (Mlt KĮ I : 42[b]) = **Paškonių, Paškónys* Luokesà Mlt; ***Telszių*** *parakvije* 1854 (ED : 2) = **Telšių,* Telšiaĩ; *de* ***Vliczeliu*** 1689 (Mlt JĮ II : 10[b]), *de* ***Vlicieliu*** 1691 (Mlt KĮ I : 41[a]), *de* ***Vliczelu*** 1685 (Mlt KĮ I : 12[a]) = **Ūlyčėlių, Ūlyčėlė* Žalvariaĩ Mlt; ***Usu*** 1807 (NO : 2) = **Ūsų, Ūsaĩ* Šakiaĩ (dab. Lukšiaĩ Šk); *de* ***Vadokłu*** 1678 (Rgv KĮ I : 119[a]) = **Vadoklių, Vadōkliai* Vadōkliai Pn; *Villæ* ***Waydminiu*** 1599 (Jnš KĮ : 4[a]), *S:* ***Waidminiu*** 1613 (Jnš KĮ : 148[b]) = **Vaidminių, Vaidminiaĩ* Skaistgirỹs Jnš; ***Willuszu*** 1807 (NO : 2) = **Viliūšių* Meištaĩ (dab. *Viliūšiaĩ* Jankaĩ Šk); ***Wirbaszu*** 1807 (NO : 2a) = **Virbaš(i)ų* Kaūnas ir kt.

Daugiskaitos vietininkas

Katýčių bažnyčios knygoje (buv. Klaĩpėdos kraštas) oikonimai rašomi daugiskaitos vietininko linksniu: *Kubs Krauleidys ...* ***Krauleidžůſe*** 1670 (Fenzlau : 124) = **Krauleidžiuose, Krauleidžiaĩ* Katýčiai Šlu; *Agutte Ulloʒaite ...* ***Ulloʒůse*** 1669 Fenzlau : 124) = **Ulozuose, Ulozaĩ* Katýčiai Šlu; *Tumosas Waidʒentaitis ...* ***Waidʒenćůſe*** 1672 (Fenzlau : 124) = **Vaidženčiuose,* dab. *Vaižėnčiai* Katýčiai Šlu ir kt. Lietuvos šaltiniuose daugiskaitos vietininkas pastebėtas tik vieną kartą: *de* ***Rakieciosie*** 1694 (Ant KĮ : 41[b]) = tarm. **Rak'e·č'a(.)s'e* Antālieptė Zr.

Sudėtiniai oikonimai

Atvejai, kai oikonimas rašomas dviem žodžiais: ***Ant Escherelle*** 1539 (Pėteraitis : 92) = **Ant Ežerėlia, *Ant Ežerėlio* ‖ *Bumbulai,* Gumbinė, Nybudžiaĩ; ***Еймрасъ Вингисъ*** 1591 (Spruogis : 110) = **Eitros* (tarm. **Eitras*) *Vingis* dv.

prie Eitros upės Tvėrų vls. Pln; *Parph: Surwilifcensis de Villa* ***Kalnu berze***[66] 1713 (Dt KĮ : 156[a]) = **Kalnų Beržė*, dab. *Kalnãberžė*; *de* ***Kula soda*** 1634 (Slnt KĮ : 13[a]), *de* ***Kule soda*** 1631 (Slnt KĮ : 5[b]), *de* ***Kule ſoda*** 1634 (Slnt KĮ : 15[b]) = **Kulio* (tarm. **Kul'e*) *soda*, *de* ***Kuleſ ſoda*** 1640 (Slnt KĮ : 80[a]) = **Kulės* (tarm. **Kul'es*) *soda* Salantaĩ Krtn; *Zascianek* ***Soda Ganikła*** / *Sioło Twirbuty* / *Woytostwo Zaniemienskie* / *Wołosc Wielonska* 1615 (Inw Vl : 24[b]) = **Sodo Ganykla* Veliuonà; *de* ***Stalga sodos*** 1638 (Pln KĮ : 128[a]) = **Stalgo* (tarm. **Stalga*) *sodos*, dab. *Stalĩgas* Stalgėnai Pln; *de* ***ſiło sodu***[67] 1616 (Pln KĮ : 2[a]) = **Šilo sodų* Plùngė; *ex* ***siło ſodos*** 1625 (Pln KĮ : 35[b]), *ex* ***sÿło sodos*** 1628 (Pln KĮ : 45[a]), *ex* ***ſzÿło sodos*** 1628 (Pln KĮ : 45[a]), *ex* ***silo sodos*** 1628 (Pln KĮ : 47[b]) = **Šilo sodos* Plùngė; *de* ***Szilo ſodos*** 1639 (Pln KĮ : 135[a]), *de* ***Szłapia bierzie*** 1758 (Dt KĮ : 339[a]) = **Šlapia Beržė*, *de Villa* ***ſzlapiosios Berzies*** 1711 (Dt KĮ : 146[a]) = **Šlapiosios Beržės*, dab. *Šlapãberžė* Dotnuvà Kdn; *de* ***Wiłkąſodos*** 1639 (Pln KĮ : 135[b]) = **Vilko* (tarm. **Vilka*) *sodos* Plùngė; *de* ***Wayto vlicies*** 1709 (Ant KĮ II : 104[a]) = **Vaito ūlyčios* (tarm. **u.l'ï č'a.s*) Antãlieptė Zr.

Neretai sudėtinio oikonimo dėmenys rašomi kartu: *de* ***Kulasoda*** 1631 (Slnt KĮ : 4[b]) = **Kulio* (tarm. **Kul'e*) *soda* Salantaĩ Krtn; ***Liepukałnas*** 1854 (ED : 3) = **Liepų Kalnas* Telšiaĩ; *de* ***Preyſąſodoſ*** 1635 (Pln KĮ : 103[a]), *de* ***Prejſoſodos*** 1635 (Pln KĮ : 103[a]) = **Preišo* (tarm. **P'r'eiša*) *sodos* Plùngė; *Michael ſzyłaytÿs de Pago* ***Szjłoſodoſ*** 1636 (Pln KĮ : 103[b]), *de Pago* ***Siłosodos*** 1636 (Pln KĮ : 103[b]) = **Šilo sodos* (vns. kilm.) Plùngė; *De* ***Upeskumpas*** 1810 (Mlt KĮ X : 32[a]) = tarm. **U.p'e.s Kumpas*, bk. **Upės Kampas* Molėtai ir kt.

Atrodo, kad visais atvejais antrąjį sudėtinio oikonimo dėmenį *soda* galime laikyti nomenklatūriniu žodžiu, plg. variantus: *de* ***Stalga sodos*** 1638 (Pln KĮ : 128[a]) = tarm. **Stalga sodos*, bk. **Stalgo sodos* ir *de Pago* ***Stalgas*** 1639 (Pln KĮ : 136[a]) = *Stalĩgas* (vns. vard.) Pln; *ex* ***Stalga*** 1639 (Pln KĮ : 136[b]) = tarm. **Stalga* (vns. kilm.), dab. *Stalĩgas* Stalgėnai Pln. Vienais atvejais nomenklatūrinis žodis, įvardijantis gyvenamąją vietą, rašomas lietuviškai (*sodos*), kitais atvejais – lotyniškai (*Pago*). Esama ir daugiau panašių pavyzdžių, plg. *de* ***ßukßtÿßkiu*** 1619 (Pln JĮ : 179[b]) = **Šiukštiškių* ir *de Sandwaro* ***Szukxtixkiu*** 1619 (Pln JĮ : 179[b]) = **sendvario* (tarm. **sandvaro*) *Šiukštiškių* Plùngė. Panašus atvejis, matyt, ir *de* ***Wayto vlicies*** 1709 (Ant KĮ II : 104[a]) = **Vaito ūlyčios* (tarm. **u.l'ï č'a.s*) Antãlieptė Zr. Tad tokie sudėtiniai vietovardžiai, matyt, nebūtų tikri.

---

[66] Plg. *de* ***kałnaberze*** 1694 (Dt KĮ : 9[b]).
[67] Gali būti ir *soda*.

Kai kurie lietuviškų oikonimų lyčių rašybos ypatumai

Aptarti oikonimų lietuviškų lyčių rašybą nelietuviškuose istorijos dokumentuose – nelengvas dalykas. Mat jos užrašytos įvairių kalbų (lotynų, kanceliarinės slavų, lenkų, vokiečių) tekstuose. Oikonimų lyčių rašyba priklauso nuo kelių faktorių, kuriuos išdėstome pagal svarbą eilės tvarka: a) kokios kalbos tekste jos yra užrašytos, b) kokios tarmės plote užrašytos, c) ar jas rašė lietuvis (lietuvių kalbą mokantis) asmuo, d) ar raštininkas rašė lietuviškai, ar ne, e) kokioje raštinėje (valstybės, bažnyčios ar privačioje) dirbo raštininkas. Tai atskleidžia nemažai dėsningumų, leidžiančių paaiškinti daugelį kalbamųjų lyčių rašybos atvejų.

Bene svarbiausias aptartinas oikonimų lietuviškų lyčių rašybos aspektas – balsių ir dvibalsių rašyba, gerokai įvairuojanti ir besiskirianti nuo dabartinės. Ne vienu atveju ypač problemiškas žodžio galo vokalizmas, nes, kaip jau buvo teigta, galūnė – pati pažeidžiamiausia morfema, ir dėl vienokio ar kitokio jos užrašymo konkreti oikonimo lytis gali būti laikoma ar nelaikoma lietuviška. Balsių ir dvibalsių rašybą ne taip paprasta aptarti ir dėl to, jog susipina įvairių tarmių, rašto kalbos ir svetimų kalbų reiškiniai, įvairios rašybos tradicijos. Tuos dalykus ne visada galima atskirti.

Tuo tarpu priebalsių rašyba nekelia didesnių problemų, nes priebalsiai žymimi panašiai, kaip dabar, ir jų rašybos aptartinas tik vienas kitas atvejis.

Balsių rašybos apžvalga

Trumpasis balsis [a] žymimas raide *a*: ***A-ckmen-a*** 1576 (Pėteraitis : 47) = *Akmenà* ‖ *Akminija* Pakalnė; *de* ***A-poku*** 1706 (Ant KĮ II : 88[b]) = **Apuokų* Antãlieptė Zr; *Na Źaśćian'* ***A-pidemis*** / *Miasteczko Łabonary* / *Woytowstwo Łabonarskie* 1731 (Inw KZ : 101) = *Apýdėmis* Saldùtiškis Ut; *de* ***A-tt-a-d-a-we--nay*** 1696 (Kp KĮ IX : 37[a]) = **Atadavėnai* Kùpiškis; *de* ***A-zub-a-liey*** 1743 (Lkm KĮ II : 14[b]) = **Ažubaliai* Liñkmenys Ign; *de* ***B-a-jorale*** 1638 (Slnt KĮ : 45[a]) = *Bajorãliai* Imbarė Skd; *de* ***Br-a-ſesiu*** 1683 (Mlt KĮ I : 5[b]) = **Bradesių* Molėtai; ***Bud-a-wietis*** 1539 (Pėteraitis : 89) = **Būdavietis,* vėliau *Būdsėdžiai* ‖ *Butsėdžiai* Gumbìnė, Valtarkiemis; *Villæ* ***D-a-gailu*** 1599 (Jnš KĮ : 3[b]) = **Dagailių* Jõniškis; ***Daub-a-rrůſe*** 1672 (Fenzlau : 124), plg. *Daubaraĩ* Pagėgiai Šl; ***Dubi-nik-a-s*** 1898 (Anonim : 42) = tarm. **Dub ìn ĩ kas,* dab. *Dubiniñkas* Merkìnė (dab. Marcinkónys Al); *Sioła* ***g-a-wenaiciu*** 1616 (Jnš KĮ : 194[a]), plg. *Gavėnáičiai* Meškùičiai Jnš; *de* ***Gud-a-kiemis*** 1606 (Mrk KĮ I : 14[a]) = *Gùdakiemis* Merkìnė Vrn; *ex uilla* ***C-a-lauu*** ~1711–1712 (Lnkv KĮ : 7[a]), plg. *Kalevaĩ* Pakrúojis Pkr; *de* ***Kriwas-a-lis*** 1740 (Lkm KĮ I : 110[b]) = *Krivãsalis* Liñkmenys Ign; *Zascianek* ***Kul--nik-a-s*** *... pokoniec rez nad jeziorem Birzulią / Wies KVIAKIE / WŁOSC*

WORNIENSKA 1662 (ŽV Inv : 120) = **Kulnikas* Vařniai Tl; ***Laubensk-a-s*** 1807 (NO : 2a) = **Liaubenskas* Veiveriaĩ; *na Zaśćianku* ***Lep-a-s-a-ła*** / *Wieś Skiełdy* / *WŁOSC SOŁOCKA* 1731 (Inw KZ : 47) = tarm. **Liepasala.*, bk. **Liepasalė* Sãlakas Zr; *Zaścianek* ***Łynk-a-darźys*** 1820 (WDW : 82[b]) = **Linkadaržis* Lavóriškės Viln; *de villa* ***Link-a-w-a*** 1618 (Jnš KĮ : 218[b]) = **Linkava*, dab. Linkuvà Pkr; *de* ***m-a-neyciu*** 1694 (1695 ?) (Dgl JĮ II : 63[a]), plg. *Maneĩčiai* Sudeĩkiai Ut; *de* ***M-a-teliu*** 1689 (Mlt KĮ I : 34[b]), plg. *Matẽliai* Iñturkė Mlt; ***Meſzym-a-s*** / *P. SVINCIANENSIS* 1744 (Syn : 81) = tarm. **M'e.š'i.mas* Švenčiónys; *de* ***N-a-praley*** 1696 (Ant KĮ I : 51[b]) = tarm. **Napral'ai, Naprẽliai* Žùkliškės Zr; ***Nárág-a-s*** / *P. DUBINCENSIS* 1744 (Syn : 48) = tarm. **Na.ragas* Dubingiaĩ Mlt; *de* ***P-a-berze*** 1693 (Ant KĮ I : 37[a]) = *Pabéržė* Daũgailiai Ut; *Zascianek* ***P-a-giris*** / *WIES SKIRPSCIE* / *WŁOSC OLSIADZKA* 1662 (ŽV Inv : 119) = **Pagirys* Alsėdžiai Pln; *na zascianku Szczurys y* ***P-a-kalnis*** / *Wies Rubikaicie* / *Włość Szeszolska* 1731 (Inw KZ : 154) = **Pakalnis* Šešuõliai Ukm; *Na Zascianku* ***P-a-pirtis*** / *Wieś Samawy* / *Włość Jeźioroska* 1731 (Inw KZ : 50) = **Papirtys* Degùčiai Zr; ***P-a-pliney*** 1597 (Pėteraitis : 275) = *Paplyniai* ‖ *Pabaliai* Stãlupėnai; ***P-a-t-a-le*** 1828 (Ktk KĮ VIII : 13[b]) = *Patalẽ* Pakalniaĩ Ut; *de* ***Pikt-a-g-a-liu*** 1670 (Rgv KĮ I : 14[a]) = **Piktagalių*, plg. dab. *Piktagalỹs* Šeimynìškiai An; *de villa* ***R-a-dziunay*** 1782 (Dgl KĮ III : 84[b]) = *Radžiũnai* Spitrėnai Ut; *de villâ* ***Sk-a-raićiu*** 1599 (Jnš KĮ : 1[b]) = **Skaraičių*, dab. *Skariaĩ* Kepãliai Jnš; *S.* ***Skrib-a-kiu*** 1613 (Jnš KĮ : 149[b]), plg. *Skrìbakiai* Bučiũnai Jnš; ***Скроблин-а-съ*** 1597 (Spruogis : 293) = **Skroblynas* k. Medingėnai Pln; *Zascianek* ***soda G-a-nikl-a*** / *Sioło Twirbuty* / *Woitostwo Zaniemienskie* / *Wołosc Wielonska* 1615 (Inw Vl : 24[b]) = **Sodo Ganykla* Veliuonà Jrb; ***Sw-a-růſe*** 1670 (Fenzlau : 124), plg. *Svaraĩ* Katýčiai Šlu; ***Urbán-a-s*** / *P. SVINCIANENSIS* 1744 (Syn : 81) = tarm. **Urbanas* Švenčiónys; *de* ***V-a-dokłu*** 1678 (Rgv JĮ I : 119[a]), plg. *Vadõkliai* Vadõkliai Pn; *de* ***Wien-a-sedziu*** 1777 (Vdn KĮ II : 69[b]), plg. **Vienasėdžių* Vidẽniškiai Mlt; *de* ***Z-a-biczunu*** 1694 (Dgl JĮ II : 61[b]), plg. *Zabičiũnai* Antãlieptė Zr; *de* ***z-a-d-a-wayniu*** 1707 (?) (Dgl KĮ II : 182[b]), plg. *Žadavaĩniai* Daũgailiai Ut; ***Ж-а-дейкайме*** 1595 (Spruogis : 112) = tarm. **Žad'eikait'e, Žadeĩkiai* Pãdievytis Šll ir kt.

Ilgasis kirčiuotas balsis [a] žymimas raide *a*: ***Unt-a-łamiestia*** 1745 (Lkm KĮ II : 22[b]) = tarm. **Untalam'e.s't'e.*, dab. *Antãlamėstė* Saldùtiškis Ut; *de* ***Ant-a-lepte*** 1687 (Ant KĮ I : 9[b]) = *Antãlieptė* Antãlieptė Zr; *de* ***Ant-a-makeÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[b]) = tarm. *Antãmakiai* Bálninkai Mlt; *Zaśćianek* ***Ant-a-rasztas*** / *Wieś Kiakszty* / *Włość Wydzka* 1731 (Inw KZ : 15) = **Antaraštas* Vìdžiai (Baltarusija); *de* ***B-a-lizzkiu*** 1672 (Klov KĮ III : 88[a]), plg. *Bãliškiai* Rozalìmas; *de* ***Bey-n-a-ſzi-lis*** 1802 (Int KĮ : 16[b]) = *Beinãšilis* Iñturkė Mlt; *de* ***Bruk-a-le*** 1658 (Krž KĮ : 28[a]) = tarm. **Brukal'e, Brukãliai* Krãžiai Klm; *Na Zasciankach ...* ***D-a-rymas*** / *Wies Eydećie* / *Włość Malatska* 1731 (Inw KZ : 125) = **Darymas* Molėtai;

de ***kałn-a-berze*** 1694 (Dt KĮ : 9[b]) = *Kalnãberžė* Survìliškis Kdn; *de* ***G-a-takiemis*** 1740 (Lkm KĮ II : 1[b]) = *Gãtakiemis* Saldùtiškis Ut; *de* ***Kriw-a-salis*** 1740 (Lkm KĮ I : 110[b]) = *Krivãsalis* Liñkmenys Ign; *de* ***Maźun-a-le*** 1659 (Krž KĮ : 48[b]) = tarm. **Mažunal'e*, dab. *Mažūnai* Kelmė Klm; ***Nár-á-gas*** / *P. DUBINCENSIS* 1744 (Syn : 48) = tarm. **Na.ragas* Dubingiaĩ Mlt; ***ſz-a-kiu*** 1683 (Mlt KĮ I : 2[a]), plg. *Šãkiai* Skudùtiškis Mlt ir kt.

Lietuvių trumpasis balsis [a] ne vienu atveju žymimas raide *o*: *Ʒascianki* ***Aukszciob-o-lis*** / *Wieś Antabałty* / *Włość Tauroginska* 1731 (Inw KZ : 67) = **Aukščiobalis* Taurãgnai Ut; *de* ***B-o-reykiu*** 1683 (Mlt KĮ I : 4[b]) = **Bareikių, Bareĩkiai* Molétai Mlt, *de* ***k-o-pciunu*** 1677 (Lnkv KĮ : 88[b]) = **Kapčiūnų, Kapčiūnai* Joniškėlis Ps; *w Zascianku* ***P-o-grauzie*** 1829 (Ktk KĮ VIII : 37[a]) = *Pagráužė* Sugiñčiai Mlt; *de Pokolniu* 1739 (Ut KĮ I : 15[a]), *de* ***P-o-kolnĩu*** 1740 (Ut KĮ I : 15[b]) = *Pakalnių* Pakalniaĩ Ut; *de* ***P-o-kryæ*** 1770 (Dgl KĮ III : 41[a]) = *Pakryžė̃* Daũgailiai Ut ir kt.

Dėl garsų, žymimų raidėmis *-ą, -ę* žr. p. 168–172.

Ilgasis (kirčiuotas) balsis [o] žymimas raide *o*: *Ʒascianki* ***Aukszci-o-bolis*** / *Wieś Antabałty* / *Włość Tauroginska* 1731 (Inw KZ : 67) = **Aukščióbalis* Taurãgnai Ut; *de* ***Geł-o-galiu*** 1685 (Vdn KĮ III : 19[b]), plg. dab. *Gėliógaliai* Bálninkai Mlt; ***Gumbr-o-nas*** / *P. ANUSZYSCENSIS* 1744 (Syn : 87) = **Gumbronas* Õnuškis Vrn; *Ʒascianek* ***Pang-o-laukis*** / *WŁOSC MASIADŻKA* 1662 (ŽV Inv : 204) = **Pangolaukis* Mósėdis; *Sioło* ***R-o-cʒkiu*** 1613 (Jnš KĮ : 153[a]) = *Rõčkiai* Juodeĩkiai Jnš; *Pagi* ***R-o-piniku*** 1600 (Jnš KĮ : 7[a]), plg. *Rópininkai* Kepãliai Jnš; *de* ***Sien-o-we*** 1682 (Vdn KĮ III : 3[b]) = **Senovė* Bálninkai Mlt; *Pagi* ***Skilw-io-niu*** 1600 (Jnš KĮ : 12[b]), plg. *Skilvióniai* Saugėlaukis Jnš; ***ſtr-o-pale*** 1631 (Slnt KĮ : 3[b]) = tarm. **Stropale, Stropėliai* Kūlupėnai Krtn; *de* ***Zam-o-ku*** 1683 (Mlt JĮ II : 2[b]), plg. *Zamõkai* Mindūnai Mlt; *ex uilla* ***Zid-o-niu*** ~1711–1712 (Lnkv KĮ : 3[b]), plg. *Židóniai* Joniškėlis Ps ir kt.

Ilgasis (nekirčiuotas) balsis [o] žymimas raide *o*: *de Villa* ***Jack-o-s-o-dżius*** 1671 (Rgv KĮ I : 23[a]) = **Jackasodžius*, *de* ***Jackas-o-dżia*** 1672 (Rgv JĮ I : 111[b]) = tarm. ** Jackasodž'a*, bk. **Jackasodžio, Jackagalỹs* Juostiniñkai An; ***S-o-denay*** 1584 (Pėteraitis : 363) = **Sodėnai,* vėliau *Sodariai* Dárkiemis, Žabynaĩ; *de Isz* ***ſ-o-denu*** 1689 (Vdn KĮ III : 36[b]) = **Sodėnų, Sodénai* Luokesà Mlt; *de* ***Tumas-o-dzius*** 1668 (Rgv KĮ I : 3[a]) = **Tumasodžius,* dab. *Tumagalỹs* Míežiškiai Pn; ***Ull-o-ʒůse*** 1669 (Fenzlau : 124), dab. *Ulozaĩ* Katýčiai Šlu ir kt.

Ilgasis kirčiuotas balsis [o] žymimas raide *a*: *de* ***Jan-a-niu*** 1672 (Klov KĮ III : 61[b]), plg. dab. *Janónys* Laũksodis Pkr; *de* ***J-a-niskieÿ*** 1672 (Klov KĮ III : 60[b]) = tarm. **Ja.n'iš'k'ai* (?), dab. *Joniškėlis* mstl. Ps; *de* ***Wili-a-cziu*** 1777 (Vdn KĮ II : 66[a]), plg. dab. *Vilijõčiai* Luokesà Mlt; *de* ***Zam-a-ku*** 1683 (Mlt KĮ I : 1[b]), plg. dab. *Zamõkai* Mindūnai Mlt ir kt.

Ilgasis kirčiuotas balsis [o] žymimas raide *(i)a* ir to ploto oikonimuose, kur dabar tariamas [a], [å]: ***Až-ia-nis*** 1898 (Anonim : 64) = tarm. **Až'an'i.s, Ožiónys* Naujàsis Daugėlìškis Ign; ***Beci-a-nis*** 1898 (Anonim : 64) = tarm. **B'ec'a-n'i.s* Zùikos Ign; ***Jan-ia-nis*** 1898 (Anonim : 64) = tarm. **Jan'an'i.s, Janiónys* Naujàsis Daugėlìškis Ign ir kt.

Ilgasis nekirčiuotas balsis [o] žymimas raide *a*: *de* ***Bern-a-tiszkiey*** 1743 (Lkm KĮ II : 16[a]) = tarm. **B'erna.t'iš'k'ai,* dab. *Bernótiškis* Liñkmenys Ign; *de* ***D-a--tnawa*** 1706 (Dt KĮ : 96[b]), plg. *Dotnuvà* Kdn; *na zascianku* ***Kierm-a-ſzelis*** / *Wies Krewny / Włość Szeszołska* 1731 (Inw KZ : 153) = tarm. **K'erma.š'ėl'is* Šešuõliai Ukm ir kt.

Balsių [a] ir [o] rašyba lietuvių istoriniuose oikonimuose – gana painus ir sudėtingas dalykas. Tai rodo tokie pavyzdžiai: *Eua D-a-niwienia de* ***D-a-niu*** 1684 (Mlt KĮ I : 8[a]) = **Danių, Eua D-o-nienia de* ***D-o-niu*** 1690 (Mlt KĮ I : 39[b]) = **Donių,* dar plg. *Andreæ D-a-nis de D-a-nie* 1687 (Mlt KĮ I : 21[a]), dab. žmonių kalboje tik *Dõniškiai* VK – tokią šaknį liudija visi lietuviški XX a. šaltiniai, bet of. *Daniškiai* (klaidinga lytis) Sugiñčiai Mlt; *de* ***Ł-e-luciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]), *de* ***L-e-luciu*** 1686 (Mlt KĮ I : 18[a]) = **Lelučių* arba **Lėlučių – de* ***L-e-luiciu*** 1686 (Mlt KĮ I : 18[a]), *de* ***Ł-a-luyciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]) = tarm. (dab.) **La(.)luič'u.*, dar plg. *de* ***Ł-ey-łuciu*** 1688 (Mlt KĮ I : 25[b]), bet dab. of. *L-o--lùičiai* (klaidinga lytis) Sugiñčiai Mlt. Neaišku, kodėl XVII a. rašoma raidė *o* (nekirčiuotoje pozicijoje turėtų būti *a*) atvejais *de* ***m-o-kiliu*** 1682 (Mlt JĮ II : 1[a]), *de* ***M-o-kiliu*** 1690 (Mlt KĮ I : 35[b])[68], tai galėtų rodyti kirčiuotą pirmąjį skiemenį **Mõkylių* (?) – dab. = tarm. *ma.k'i.l'u*, of. *Mokỹliai* Sugiñčiai Mlt; *de* ***mik--a-łojuney*** 1781 (Dgl KĮ III : 83[b]), plg. dab. of. *Mik-o-lojũnai* Daũgailiai Ut; *mestiali* ***Pusz-o-łotia***; *ant turgaus* ***Pusz-o-łotia*** 1653 Upýtės žemės teismas (Jablonskis 1937: 147) = **Pušalote* (vns. viet.) ir plg. *Pùšalotas* Ps ir kt. Iš pateiktų pavyzdžių aišku, kad asmenys, užrašę tuos oikonimus, ne visada sugebėdavo tiksliai atskirti ir užrašyti balsius liet. [ā] ir [o] arba liet. [ă] ir [o].

Dėl netobulos (įvairuojančios) rašybos neįmanoma atskirti balsio [e] nuo [ė], o šiuos nuo dvibalsio [ie].

Balsis [ė] žymimas raidėmis *ie*, kur raidė *i* yra minkštumo ženklas, pavyzdžiui: *de Villa* ***Berz-ie-s*** 1711 (Dt KĮ : 145[b]) = **Beržės*; *de Villa* ***ſzlapiosios Berz--ie-s*** 1711 (Dt KĮ : 146[a]) = **Šlapiosios Beržės*, dab. *Šlapãberžė* Dt Kdn; *de* ***ſenob--ie-s*** 1774 (Blnk KĮ II : 9[a]) = tarm. **S'enob'e.s*; *de* ***Untałksn-ie*** 1740 (Lkm KĮ I : 106[b]) = tarm. **Untalk's'n'e., Añtalksnė* Liñkmenys Ign ir kt. Dėl balsio [ė] rašybos raidėmis *e, ia, ie* dar žr. p. 167–168.

---

[68] Plg. oikonimus, kurių ilgasis balsis [o] nekirčiuotoje pozicijoje uteniškių tarmės plote išvirsta [a]: *de* ***Maletu*** 1691 (Mlt KĮ I : 41[a] = tarm. *Ma.l'ėtu., Molėtai* mst.; ***mamenay*** 1769 (Ut JĮ I : 50[a] = tarm. *Ma.m'ėnai, Momėnai* Kùktiškės Ut ir kt.

Net jei dviraidis *ie* parašytas ten, kur turėtų būti dvibalsis [ie], dar nereiškia, kad ten būtent jis yra, pavyzdžiui: *de* ***Azusieniu*** 1683 (Mlt KĮ I : 3[b]) = tarm. **Ažu.s'e.n'u.* – dviraidis *ie* žymi = tarm. [e.]. Tad nelietuviškai rašytuose šaltiniuose kai kurie oikonimų lietuviškų lyčių fonetiniai dalykai, galima sakyti, neatspindimi.

Oikonimų lietuviškose lytyse visai neskiriami ilgieji balsiai liet. [ī] [ū] ir trumpieji liet. [ĭ], [ŭ]. Raidės *y* ir *i* vartojamos pramaišiui ir vienais atvejais žymi [ī], kitais [ĭ]. Plungės KĮ, JĮ (1615–1660 m.) kartais daugiskaitos kilmininko ilgasis balsis (nosinis) [ū] žymimas raide *ų*, Linkuvos KĮ (1670–1711 m.) yra vienas atvejis, kai kalbamajame linksnyje ilgasis balsis (nosinis) [ū] žymimas raidėmis *on*: *de* ***Vendzindz-ion*** ~1711 (Lnkv KĮ : 7[a]), plg. dab. *Vienžiňdžiai* Grūžiai Ps.

Atkreiptinas dėmesys į faktą, kad Joniškio KĮ (1599–1621 m.) balsiai [u], [ū] (kirčiuotuoje pozicijoje) arba tų pačių oikonimų lytyse, arba antroponimuose ir iš jų kilusiuose oikonimuose kaitaliojasi su dvibalsiu [ui] (kirčiuotoje pozicijoje): *Aduo: Ƶutayc Pagi* ***Gimb-u-ciu*** *... Pat: Augufinus* *Gimb-u-tis* 1599 (Jnš KĮ : 3[a]) – *Villæ* ***Gimb-uy-ciu*** *Aduocationis Ƶutaycia* 1599 (Jnš KĮ : 3[a]), plg. dab. *Gimbūčiai* Skaistgirỹs Jnš; *Pagi* ***K-u-sayćiu*** 1600 (Jnš KĮ : 7[a]) – ***K-ui-saÿciu*** *Kuniga Klebona leuatus eft de fonte Bartolomeus Staniula* *K-ui-saicia* *filius* 1599 (Jnš KĮ : 3[b]) = **Ku(i)saičių,* dab. *Kùisiai, Kuisēliai* Satkūnai Jnš; *de* ***Łel-u-ciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]), *de* ***Lel-u-ciu*** 1686 (Mlt KĮ I : 18[a]) = **Lelučių* (**Lėlučių* ?), dar plg. *de* ***Łeył-u-ciu*** 1688 (Mlt KĮ I : 25[b]) – *de* ***Lel-ui-ciu*** 1686 (Mlt KĮ I : 18[a]), *de* ***Łal-uy-ciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]) = dab. tarm. **La(.)luič'u.*, plg. of. *Lolùičiai* Sugiňčiai Mlt; *Aduo: Beynorayć. Pagi* ***Waÿƶg-u-ciu*** *Fil: Anna Valentini Dudaytis Pat: Joannes* *Waÿƶg-ui-tis* *cum Gendre Vileykuycia* 1601 (Jnš KĮ : 20[b]), dab. *Vaizgùčiai* Gataŭčiai Jnš ir kt.

Dvibalsiai

Dvibalsis [ai] žymimas raidėmis *ai, aj, ay* ir pan.: *de* ***B-aj-dot-aj*** 1639 (Slnt KĮ : 60[b]) = *Baĩdotai* Notėnai Skd; *de* ***Bikun-ay*** 1706 (Dgl KĮ I : 170[a]) = *Bikūnai* Sudeĩkiai Ut; *Villæ* ***Dag-ai-lu*** 1599 (Jnš KĮ : 3[b]) = **Dagailių* Jōniškis; *Pagi* ***Daugał--ai-ciu*** 1600 (Jnš KĮ : 16[a]) = **Daugailaičų, Daugaláičiai* Meškùičiai Šl; *Ś:* ***Dow--aÿ-niu*** 1612 (Jnš KĮ : 144[a]) = **Dovainių* Jōniškis; *Pagi* ***Drąsut-ai-ćiu*** 1601 (Jnš KĮ : 12[a]), *Pagi* ***Drąsut-aj-ciu*** 1601 (Jnš KĮ : 23[a]) = **Drąsutaičių, Drąsutáičiai* Satkūnai Jnš; *Pagi* ***Dwił-ay-ćiu*** 1601 (Jnš KĮ : 21[b]) = **Dvilaičų,* dab. *Dveláičiai* Skaistgirỹs Jnš; ***Endrik-ai-czůse*** 1669 (Fenzlau : 116) = tarm. **Endrikaičiuose, Endrikáičiai* Pagėgiai Šlu; *de* ***G-ay-lufzu*** 1690 (Mlt KĮ I : 37[a]) = **Gailiušių, Gailiùšiai* Mindūnai Mlt; *Na Zaśćiankach ...* ***Karwar-ay-stis*** / *Wies Rymucie* / *Włość Malatska* 1731 (Inw KZ : 120) = **Karvaraistis* Molėtai ir kt.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į faktą, kad Joniškio KĮ (1599–1621 m.) dvibalsis [ai] kaitaliojasi su dvibalsiu [ui] antroponimuose ir iš jų kilusiuose oikonimuose: *Nicolaus* Bauk-ui-tis ... *Pagi* Bałk-ay-cia 1600 (Jnš KĮ : 11[b]), plg. dab. *Bálkaičiai* Saugėlaukis Jnš; *Aduo:* Dwił-uy-ć *Pagi* ***Dwił-ay-ćiu*** 1601 (Jnš KĮ : 21[b]), plg. dab. *Dveláičiai* Skaistgirỹs Jnš; *Patr.' Joannes* Drob-uy-tis ... *Pagi* ***Drab-ay-ciu*** 1600 (Jnš KĮ : 17[b]) = **Drabaičių, *Drobaičių* (?) Jōniškis; *de uillâ* ***Skar-ai-ćiu*** 1599 (Jnš KĮ : 1[b]) – *cum Helena* Skar-ui-ćia *Pagi Skarią* 1600 (Jnš KĮ : 14[a]), plg. dab. *Skariaĩ* Kepãliai Jnš ir kt.

Dvibalsis [ai] žymimas taip pat raidėmis *ei, ey, iey*: *Zascianek* ***Azur-ey-stis*** / *Wieś Łokaie / Włość Malatska* 1731 (Inw KZ : 103) = **Ažuraistis* Molėtai; *de* ***Bumbien-ey*** 1751 (Lkm JĮ II : 11[a]) = **Bumbėnai* Liñkmenys Ign; *de* ***G-ey-dzie-kalnis*** 1786 (Skdt KĮ : 30[b]) = **Gaidžiakalnis* Skudùtiškis Mlt; *de* ***G-ey-dziu*** 1683 (Mlt KĮ I : 2[a]), *de* ***G-iey-dziu*** 1690 (Mlt KĮ I : 37[b]) = **Gaidžių, Gaidžiaĩ* Čiulėnai Mlt; *de* ***G-ey-gału*** 1685 (Mlt KĮ I : 13[a]) = **Gaigalų, Gaigalaĩ* Alantà Mlt; *de* ***G-ey-luſzu*** 1682 (Mlt JĮ II : 1[a]), *de* ***G-iey-luſzu*** 1690 (Mlt KĮ I : 38[a]) = **Gailiušių, Gailiùšiai* Mindūnai Mlt; *de* ***G-ey-zuciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 5[b]), *de* ***G-ey-ziuciu*** 1685 (Mlt KĮ I : 13[b]) = **Gaižučių, *Gaižučiai,* dab. *Padvarñiai* Alantà Mlt ir kt. Toks dvibalsio [ai] rašymas raidėmis *ei* gali atspindėti du dalykus: a) slavinimą, b) tarmines ypatybes (pavyzdžiui, [ai] gali būti tariamas [ei] ir pan.). Atkreiptinas dėmesys į tai kad istoriniuose oikonimuose ir antroponimuose dvibalsis [ai] dažniau žymimas *ey* Alantõs, Antãlieptės, Iñturkės, Kriaunū, Liñkmenų, Molėtų bažnyčių knygose.

Dvibalsis [au]

Dvibalsis [au] žymimas raidėmis *(i)au*: ***Au-kszkykėje*** 1669 (Fenzlau : 122), plg. dab. *Auškỹkiai* Šlu; *de* ***au-xzta Duaris*** 1753 (Upn KĮ II : 8[b]) = **Aukštadvaris,* plg. *Aukštãdvaris* Kulvà Jon; ***Bried-au-ssay*** 1539, ***Bred-au-sej*** 1542 (Pėteraitis : 84) = **Briedausiai,* vėliau *Bredūnai* Stãlupėnai, Pìlupėnai; *de Vila* ***D-au-barifzkiey*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[a]) = **Daubariškiai* Vidėniškiai Mlt; *De Villa* ***D-au-biey*** 1706 (Dgl KĮ I : 170[a]) = **Daubiai* Daũgailiai Ut; *Pagi* ***D-au-gałaiciu*** 1600 (Jnš KĮ : 16[a]) = *Daugaláičiai* Meškùičiai Šl; *de* ***D-au-gieliszkiey*** 1740 (Lkm JĮ II : 1[b]), dab. *Daugėlìškis* Ign; *Pagi* ***Gat-au-ćiu*** 1600 (Jnš KĮ : 16[a]) = **Gataučių, Gataũčiai* Gataũčiai Jnš; *de* ***G-au-reliey*** 1740 (Lkm KĮ I : 107[a]) = *Gaurėliai* Zùikos Ign; *Zascianek* ***Iszł-au-źas*** / *WIES NVGARE / WŁOSC GORDOWSKA* 1662 (ŽV Inv : 150) = **Išlaužas* Paukštakiaĩ Pln; *Pagi* ***J-au-nei-kayciu*** 1601 (Jnš KĮ : 20[b]) = **Jauneikaičiai, Sioła* ***j-au-neikiu*** 1613 (Jnš KĮ : 148[b]) = *Jauneĩkiai* Pociūnai Jnš; *Zascianek* ***J-au-rys*** / *Wies Kiiele / Włość Malatska* 1731 (Inw KZ : 122) = **Jaur-* Molėtai; *Na Zascianku* ***K-iau-klinis*** / *Wieś Szaduykie / Włość Tauroginska* 1731 (Inw KZ : 76) = **Kiauklinis* Taurãgnai Ut; ***K-iau-lupis*** / *P. WIŁKOWISCENSIS* 1744 (Syn : 107) = **Kiaulupis* Vilkavìškis; *Zascianek* ***Ł-au-dupis*** / *Sioło Skiemie / Woitostwo Zasiećkie / Wolosc Boisagols-*

ka 1615 (Inw Vl : 38[b]) = **L(i)audupis* Skémai Rd; *de* ***Ł-au-ksteniey*** 1742 (Lkm JĮ II : 4[b]) = *Laukstẽniai* Kazìtiškis Ign; *Zaśćianek* ***Lepał-au-kis*** / *Wieś Andrzeiuny* / *Włość Jeźioroska* 1731 (Inw KZ : 47) = **Liepalaukis* Zarasaĩ; *de* ***Mil-iau-s*** 1684 (Mlt KĮ I : 9[a]) = **Miliaus* (vns. kilm.), *Mìliai* Mindūnai Mlt; *Gregorij ſkawdajtis ... de* ***Sk-au-dale*** *... Catharina ſk-au-dayte* 1639 (Slnt KĮ : 66[a]) = tarm. **Skaudal'e, Skaudãliai* Imbarẽ Krtn ir kt.

Gana dažnai dvibalsis [au] žymimas raidėmis *(i)aw*: *de* ***Antak-iaw-nia*** 1757 (Lkm JĮ II : 17[a]) = tarm. **Antak'aun'a.*, bk. *Antakiaunis* , plg. *Kiaunelìškis* Liñkmenys Ign; Liñkmenys Ign; *de Vila* ***D-aw-bariſzkiey*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[a]) = **Daubariškiai* Vidẽniškiai Mlt; ***D-aw-ksze*** 1639 (Slnt KĮ : 59[b]), *de* ***D-aw-ksʒe*** 1637 (Slnt KĮ : 35[b]), *de* ***D-aw-kſʒe*** 1640 (Slnt KĮ : 79[b]) = tarm. **Dauk'š'e·, Daukšiaĩ* Skd; *Zascianek* ***Jodał-aw-kis*** / *Wieś Andrzeiuny* / *Włość Jeźioroska* 1731 (Inw KZ : 47) = **Juodalaukis,* plg. *Juodalaũkiai* Kavolìškės Zr; *de* ***Jad-aw-glu*** 1696 (Ant KĮ I : 52[a]) = tarm. **Ja(.)daug'l'ai,* bk. būtų **Juodaugliai,* dab. *Jodaũgiai* Žùkliškės Zr; *de* ***Kr-aw-ieliu*** 1686 (Mlt KĮ I : 17[a]) = **Kraujelių, Kraujẽliai* Mindūnai Mlt; *de* ***Sk-aw-dale*** 1634 (Slnt KĮ : 14[b]), *de* ***sk-aw-dale*** 1637 (Slnt KĮ : 34[a]) = tarm. **Skaudal'e, Skaudãliai* Imbarẽ Krtn; *de* ***ſʒ-aw-kle*** 1636 (Slnt KĮ : 32[b]) = tarm. **Šauk'l'e·, Šaukliaĩ* Mósėdis Skd ir kt.

Dvibalsis [au] po palatalizuoto priebalsio kartais (bet ne visada) žymimas *eu, (i)ew*, pavyzdžiui: *de* ***K-ew-ſzyniu*** 1684 (Mlt KĮ I : 8[a]) = **K(i)aušìnių,* dab. *Kaušìniai* Iñturkė Mlt; *de* ***Kr-eu-ielu*** 1684 (Mlt KĮ I : 8[a]) = **Kraujelių, Kraujẽliai* Mindūnai Mlt; *de* ***Pak-iew-nis*** 1740 (Lkm KĮ II : 3[a]) = *Pakiaunỹs* Liñkmenys Ign ir kt.

Tokia dvibalsio liet. [au] rašyba raidėmis *aw, ew* ir pan., jei išlaikytos oikonimo lyties lietuviškos morfemos, laikytina tik rašybos dalyku ir, matyt, daugeliu atvejų netraktuotina kaip slavinimas. Taip lietuvių dvibalsis [au] yra žymimas ne viename rašytiniame ir spausdintame XVII–XIX a. lietuviškame šaltinyje. Seniausiame Sedõs šnektos lietuviško teksto (1771 m.)[69] rankraštyje dvibalsis [au] nuosekliai rašytas raidėmis *aw*, bet spausdintame variante – visur raidėmis *au*: *Kuniga Jona Domaſzewicz-iau-s Piſzor-iau-s, JEZ-AU Chriſt-au Swenc-iau-ſiami Sakramenti, Tą Szwęc-iau: Sakramenta, noredams T-au wisu ger-iau-s tarn-au-t* ir kt. Tad akivaizdu, jog čia dvibalsio [au] rašymas raidėmis *aw* ar *au* tėra rašybos tradicijos dalykas. Ir kai kuriuose kituose rankraščiuose, pavyzdžiui, K. Jablonskio paskelbtuose XVII a. lietuviškai rašytų priesaikų

---

[69] Plg. *Kuniga Jona Dômaszewić-iaw-s ... Piszor-iaw-s, Jez-aw Christ-aw Swenciausiami Sakramenti, Tą Szwęc-iaw-si Sakramenta, ku ger-iaw-sey T-aw służity, Sp-iaw-dimus* (spjaudymus), *Kunas Brąng-iaw-sis, Jżganitoj-aw, par Szwencz-iaw-si Kuna ir Kr-aw-ij, prasz-aw, o Jez-aw mil-aw-sis, ant To Ałtor-iaw-s Szwenc-iaw-siami Sakramenti, patr-aw-k sirdis musu, ing Karaliste Dang-aw-s* (Subačius 1997).

tekstuose iš Ukmergės ir Upytės pavietų teismų knygų dvibalsis [au] lietuviškuose žodžiuose (bendriniuose ir tikriniuose) dažniausiai žymimas raidėmis *aw*, kartais – *au*: *d-aw-g* (daug) 1624 Upytės žemės teismas; *miestali Puszołota un turg-aw-s, prie s-aw wirwe suryst liepies, teyp d-au-gal* 1653 Upytės žemės teismas; *Asz Iozephas Kazł-aw-skas, ia milistas pana Kasak-aw-ska panas P-aw-sza, mana Tamasz-aw-s kumeły* 1669 Ukmergės kaptūro teismas; *su didzia dr-aw-gia zmoniu, io milista ponas ł-aw-czus* 1675 Ukmergės kaptūro teismas (Jablonskis 1937: 146–148).

Kituose spausdintuose lietuviškuose šaltiniuose – anoniminėje lietuvių kalbos gramatikoje „Universitas Lingvarum Litvaniæ" (1737)[70], atspindinčioje vidurio Lietuvos tarmes, seniausiame žemaičių tarmės paminkle „Ziwate" (1753)[71], A. Strazdo poezijos knygelėje (1818)[72], kuri reprezentuoja rytų aukštaičių Kriaunų šnektą – dvibalsis [au] taip pat žymimas raidėmis *au* ir *aw*. Anoniminė gramatika „Universitas" LDK turėjo nemažą poveikį (Subačius 1998: 40) ir galėjo prisidėti prie lietuvių dvibalsio [au] rašybos raidėmis *aw* tradicijos įtvirtinimo, ypač XVIII–XIX a. pirmoje pusėje.

Dvibalsis [au] taip pat žymimas raidėmis *ow*: *de* ***D-ow-ciunu*** 1684 (Mlt KĮ I : 7[b]) = **Daučiūnai* Molėtai; *de* ***D-ow-iociu*** 1689 (Mlt KĮ I : 10[a]) = **Daujočių, Daujõčiai* Giedraĩčiai Mlt; *de* ***Pł-ow-ciszkiey*** 1740 (Lkm KĮ II : 2[b]) = **Plaučiškiai*, dab. *Plaũčiškės* Saldùtiškis Ut; *isz* ***T-ou-kielu*** 1688 (Ant I : 145[b]) = **iš Taukelių, Taukẽliai* Daũgailiai Ut ir pan.

---

[70] Raidėmis *(i)au* rašoma atvejais *P-àu-kſztis, Kriż-iau-s, Sk-àu-dus, didz-iau-ſias, bràng-iàu-siàs, Au-kſzcz-iau-ſias, D-au-g, d-au-gumas, ſp-àu-dziu, kł-au-ſiu, áu-ginu, kł-au-piu, r-au-ginu, ł-au-żiu, pł-au-dziu, pł-àu-kiu, b-au-biu, d-au-żiu, aù-gu kial-au-dawaw, kial-au-k, kial-au-jas* (keliaująs), *ſk-au-da, ſk-audejo* ir kt.; raidėmis *(i)aw – K-iaw-ſzinis, J-âw-tis, Kriż-iaw, ger-iaw-ſias, Kałba ... brang-iaw-ſia, Sàldz-iaw-ſias, Taw, Saw, d-àw-gio, kł-aw-ſineju, Gir-iaw* (gyriau), *Gir-daw-aw, dź-iaw-gios, ł-aw-kiu, tr-aw-kiu, j-áw-cziu, ſn-aw-dziu, kł-aw-ſiu, Medziodaw-aw, Kial-iaw-ju, kialaudaw-aw, kel-aw-k, kel-aw-janti, r-aw-nu, dz-iaw-nu, mok-aw, mok-iaw, mokidaw-aw, regiej-aw-s* ir kt. (Universitas 1991).

[71] „Ziwate" liet. [au] nuosekliai žymimas raidėmis *(i)aw*: *atſyg-aw-ty, Aw-kść-iaw-ſis, b-iaw-ribe, d-aw-g, d-aw-gibe, d-aw-gumas, g-aw-ty, g-aw-na, k-aw-łas, k-aw-lelus, kł-aw-pies, kr-aw-jes, kr-aw-ies* (vns. vard.), *kr-aw-je* (vns. kilm.), *kr-aw-jeys* (dgs. įn.), *puyk-iaw-ſis, r-aw-donas, r-aw-doty, r-aw-doj-aw, ſ-aw-le, żyn-aw* ir kt. (Girdenis, Girdenienė 1997).

[72] Raidėmis *(i)au* rašoma atvejais *pl-au-kitie* (plaukyti), *nieużj-au-czie* (neužjaučia), *Sz-au-ksiu, au-kszcz-iau-sis, Prigł-au-sk, nupi-au-tas, łab-iau, au-ksa* (aukso), *au-kszcz-iau-sia, pranasz-au-iu, s-au-łełe, p-au-ksztielis, maż-iau-sia* (mažiausio), *Kl-au-sik miełas Artai-au* (klausyk, mielas artojau), *Jez-au-s, Jez-au, cziszcz-iau-s, J-au-tielis, J-au-czias, Au-szra, b-au-bdamas*; ir kt.; raidėmis *aw – par Kunigą UNTANA DRAZD-AW-SKA, j-aw, g-aw-ni* (gauni), *s-aw* (sau), *mat-aw* (matau), *t-aw* (tau), *ugin-aw* (auginau), *brundin-aw* (brandinau), *sirpin-aw* (sirpinau), *n-aw-iu* (tarm. nauju., t.y. naują, vns. gal.), *Niekam szkadas nie dar-aw / Miszkan j-aw-cziu nie war-aw* (Niekam škados nedarau / Miškan jaučių nevarau), *sukłai-aw* (suklojau), *s-aw-łeła, cud-aw-nam, Prasz-aw* (prašau), *ł-aw-kan, i-aw* (jau).

Tokią liet. [au] rašybą oikonimuose (ir antroponimuose) galima paaiškinti ne vien slavinimu. Liet. [au] žymimas raidėmis *(i)ou, ow* šiuose šaltiniuose: gana retai K. Sirvydo „Punktų sakymų" antrojoje dalyje (1644)[73], gana dažnai, bet ne visais atvejais M. Smolskio (Smalsčio) „Uwogose" (1823)[74]. Dvibalsio [au] žymėjimo raidėmis *(i)ou* atvejų pasitaiko ir „Universite" (1737)[75]. Be to, tokių atvejų pasitaiko ir kai kuriuose rankraštiniuose tekstuose (Jablonskis 1937: 148, žr. toliau.

Kai kurie aukštaičių tarmėmis rašę autoriai dvibalsio [au] pirmąjį sandą, esant tvirtagalei priegaidei, kirčiuotoje pozicijoje suvokė kaip [o] ir rašė raide *o*[76]: *Neiʒpaʒin-ou* (neišpažinaū), *nepadar-iou* (nepadariaū), *buw-ou* (buvaū), *tol-ou-s* (toliaūs), *med-ou-s* (medaūs) ir kt. (Śirwids 1929); *sak-ou* (sakaū), *Dung-ou-s* (dangaūs), *atskł-ou-pus* (atsiklaūpus), *źmog-ou* (žmogaū), *d-ou-gumas* (daūgumas), *par s-iou-ru bromu* (siaūrą), *o keyp s-iow-ras ir unksztus ir kelas* (siaūras); *atn-ou-jinou* (atnaūjinau) ir kt. (Uwogos 1823). Plg. *de* ***Pł-ow-ciszkiey*** 1740 (Lkm KĮ II : 2[b]) = **Plaučiškiai*, dab. *Plaūčiškės* Saldùtiškis Ut. Lygiai taip pat kai kurie aukštaičių tarmėmis rašę autoriai nekirčiuotoje pozicijoje suvokė dvibalsio [au] pirmąjį sandą [a], todėl rašė raidę *o*, tarsi čia būtų tvirtagalė priegaidė[77]: *sweyks karal-ou, Iʒrael-ou-s, Jazaus Chryſt-ou-s* ir kt. (Śirwids 1929); *daw-iow kapu asztonaliku, mana Mikałoi-ow-s arkli, daw-iow kapu dvidesimt* 1669 Ukmergės kaptūro teismas ir kt. (Jablonskis 1937: 148); *Viln-ou-s, atnoujin-ou* ir kt. (Uwogos 1823). Plg. *de* ***D-ow-iociu*** 1689 (Mlt KĮ I : 10[a]) =**Daujočių, Daujõčiai* Giedraĩčiai Mlt. Tad manyti, jog tokiais atvejais slavinama, yra netikslinga.

Gausūs pavyzdžiai rodo, jog Lietuvoje bent XVII–XIX a. pradžioje dvibalsis [au] skirtinguose lietuviškuose šaltiniuose buvo žymimas nevienodai. Įvai-

---

[73] *Neiʒpaʒin-ou, nepadar-iou, turei-ou, sweyks karal-ou, daug-iou-s, buw-ou, tol-ou-s, Iʒrael-ou-s, Jazaus Chryſt-ou-s, ir kori med-ou-s* ir kt. (Śirwids 1929).

[74] Plg. *Viln-ou-s, sak-ou, Dung-ou-s, atskł-ou-pus, źmog-ou, d-ou-gumas, par s-iou-ru bromu, o keyp s-iow-ras ir unksztus ir kelas, lab-iou-s, be skeycz-iou-s ira mana griekay, j-ou, diel Dung-ou-s kr-ou-ju sawa prałeja, unt kriź-iou-s, bi-ou-ribes, greicz-iou-s, kas j-ou-czias unt grieku smertelnu, tunk-iou-s, Karal-ou-s, Nutrotij-ou wisa ir sau pati prapuldź-iou unt amźiu, rona j-ou-czias, dź-iou-gias, niesij-ou-cziu, teyp d-ou-gal, musz-iou, dar-iou, atn-ou-jin-ou, g-ou-tumem* ir kt. Tačiau esama daug atvejų, kai [au] rašomas raidėmis *(i)au*: *r-au-da, apr-au-dot, Gier-iau-s, s-au, nesis-au-gam, sunk-iau-sioj, didź-iau-sias, d-au-gina, miel-au-sia, razumn-iau-sias, Ape Szwincz-iau-siu Kamuniju, ł-au-kia, ale tu nie j-au-czias ir nie arklis, s-aule, visu tawa kr-au-ju, małon-iau-sias* ir kt. (Uwogos 1823).

[75] Plg. *kięcz-iow* (kenčiau), *kięſdaw-ow* (kęsdavau) (Universitas 1991).

[76] Į tai straipsnio autoriaus dėmesį atkreipė V. Mažiulis.

[77] Plg. A. Laigonaitės teiginį, „kad nekirčiuoti ilgieji skiemenys bendrinėje lietuvių kalboje tariami iš esmės pagal vieną modelį. Ir nors jie suvokiami kaip tvirtagaliai ..., sakyti, kad jie turi priegaidę, nebūtų tikslu ..." (Laigonaitė 1978: 17).

riai jis žymimas ir toponimuose, ir antroponimuose. Jei istorijos šaltinyje išlaikyta oikonimo lietuviška morfologija, dvibalsio [au] žymėjimas raidėmis *aw, ew, ou, ow* ir pan., matyt, nelaikytinas slavinimu. Tai tam tikra rašybos tradicija, atsiradusi dėl slavų, ypač lenkų, rašybos įtakos.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad analogiškai įvairuoja ir prūsų [au] rašyba bendriniuose žodžiuose ir toponimuose. Ten kalbamasis dvibalsis taip pat žymimas ne tik raidėmis *au*, bet ir *ou, ew* ar pan.: *cr-au-yo* E 160, *kr-aw-ia* III 73_{14}, *kr-æw-iey* II 13_{18}, *kr-aw-ian* III 75_{11} (Mažiulis 1981: 281), *D-au-ben* 1346 ir *D-ou-ben* 1340, *D-aw-gayn* 1405; *Blendel-au-k* 1423, *Bolel-au-cs* 1342, *Gunel--au-ken* 1331 ir *Bogel-aw-ken* 1419, *G-aw-sisl-aw-ks* 1339, *Gunl-aw-ke* 1349; *K--au-caliskis* 1331 ir *K-aw-kowangen* 1314; *K-au-then* 1404, *K-iau-te* ir *K-ew-te, K-eu-the, K-yaw-te* 1258, *Gertep-eaw-ne* 1406; *Cr-au-neynen* 1426 ir *Cr-aw-ne--ynen* 1411/1419, *Cr-aw-nen* 1419 ir pan. (Gerullis 1922).

Dvibalsis [ei]

Dėl dvibalsių [ei] ir [ai] žr. p. 173–175.

Dvibalsis [uo]

Dvibalsis [uo] žymimas raidėmis *uo* atvejais *de* ***Az-uo-zeru*** 1688 (Mlt KĮ I : 23^b), plg. *Ažúožeriai* Iñturkė Mlt; *Ś:* ***D-uo-bedziu*** 1612 (Jnš KĮ : 137^b) , plg. *Duobėdžiai* Saugėlaukis Jnš; *Pagi* ***J-uo-dziu*** 1601 (Jnš KĮ : 18^b), plg. *Júodžiai* Gataūčiai Jnš; *de Villa* ***Kr-uo-peley*** 1706 (Dgl KĮ II : 218^a) = *Kruopėliai* Baibiaĩ Zr; *ex* ***L-uo-ma*** 1673 (Rgv KĮ I : 29^b) = **Luoma* Raguvà; *de* ***Pabał-uo-sze*** 1757 (Lkm KĮ II : 57^b) = **Pabaluošė* Švnč; *Pagi* ***Peł-uo-dziu*** 1600 (Jnš KĮ : 14^b), *Pagi* ***Peł-uo-dziu*** 1605 (Jnš KĮ : 62^b) = *Peluõdžiai* Pašvitinỹs Pkr; *Pagi* ***Szł-uo-stikiu*** 1604 (Jnš KĮ : 52^a), plg. *Šlúostikiai* Buivỹdžiai Jnš ir kt. Jõniškio KĮ, Daũgailių KĮ, JĮ esama nemažai atvejų, kai dvibalsis [uo] žymimas ir apslavintose oikonimų lytyse: *Pagi* D-uo-bedziow 1606 (Jnš KĮ : 74^b), *Sioło* D-uo-bedzie 1614 (Jnš KĮ : 162^a), plg. *Duobėdžiai* Saugėlaukis Jnš; *de* D-uo-bie 1707 (Dgl KĮ II : 179^a), plg. *Duobiaĩ* Daũgailiai Ut; *S.* j-uo-deikiow 1615 (Jnš KĮ : 170^a), plg. *Juodeĩkiai* Juodeĩkiai Jnš; *S.* J-uo-dzią 1611 (Jnš KĮ : 130^a), *S.* j-uo-dziow 1616 (Jnš KĮ : 191^a), plg. *Júodžiai* Gataũčiai Jnš; *de* Kr-uo-pele 1712 (ʃ) (Dgl KĮ II : 205^a), plg. *Kruopėliai* Baibiaĩ Zr; *de* N-uo-degule 1707 (Dgl KĮ II : 180^a), plg. *Nuodėguliai* Sudeĩkiai Ut; *Pagi* P-uo-dziunow 1605 (Jnš KĮ : 73^b); *S.* P-uo--dzjunj 1615 (Jnš KĮ : 173^a), plg. *Puodžiũnai* Bučiũnai Jnš; *Ś.* sl-uo-stikią 1612 (Jnš KĮ : 144^a), plg. *Šlúostikiai* Buivỹdžiai Jnš ir kt. Tuose pačiuose šaltiniuose esama nemažai analogiškų antroponimų pavyzdžių.

Monoftongizuotas (nekirčiuotoje pozicijoje) dvibalsis [uo>a] uteniškių šnektos ploto šaltiniuose žymimas raide a: *de* ***J-a-dawglu*** 1696 (Ant KĮ I : 52^a) = tarm. **Ja(.)daug'l'u.*, bk. būtų **Juodauglių*, dab. *Jodaũgiai* Žùkliškės Zr; *de Villa* ***I-a-deſzkielu*** 1733 (Aln KĮ IV : 1^b) = tarm. **Ja(.)d'iš'k'ė'l'u.*, bk. **Juodiškėlių*, dab. *Júodiškiai* Alantà Mlt.

Analogiški antroponimų atvejai: *Nicolaus* Gr-a-dis *de Dusiaty* 1704 (Ant JĮ I : 160[a]) = tarm. **Gra(.)d'ĩs,* bk. **Gruodys*; *Michàél* K-a-litis[78] ... *de Villa Podkrzyze Parochiæ Dusiat.* 1780 (Dgl KĮ III : 76[b]) = tarm. **Ka(.)l'ĩt'is,* bk. **Kuolytis.*

Dvibalsis [uo], kuris nekirčiuotoje pozicijoje uteniškių šnektos plote dabar monoftongizuotas, dažniausiai žymimas raide *o*: *iz* ***D-o-biu*** 1702 (Dgl KĮ II : 57[b]) = tarm. **Dab'u, Duobiaĩ* Daũgailiai Ut; *de* ***Grab-o-stu*** 1689 (Mlt KĮ I : 34[b]) = tarm. **Grabastu*, plg. *Gabuõstas* (2) ež. (LUEŽ : 51); *de* ***J-o-ciu*** 1683 (Mlt KĮ I : 6[a]) = **Jač'u, Juočiaĩ*; *de* ***J-o-daku*** 1682 (Mlt JĮ II : 44[b]) = **Jadak'u, Juodakiaĩ* Žélva Ukm; *de* ***J-o-daniu*** 1683 (Mlt KĮ I : 3[a]) = tarm. **Ja(.)d'ėnu., Juodėnai* Čiulėnai Mlt; *Zascianek* ***Vz-o-li-nis*** / *Wieś Butkuny* / *WŁOSC SOŁOCKA* 1731 (Inw KZ : 36) = tarm. **U.žal'ini.s* Sãlakas Zr; *de villa* ***N-o-deguley*** 1782 (Dgl KĮ III : 85[a]) = tarm. **Nad'ėgul'ai, Nuodėguliai* Sudeĩkiai Ut; *de* ***Pagrab-o-sciu*** 1692 (Mlt KĮ I : 44[b]) = tarm. **Pagrabaš'č'u., Pãgrabuosčiai* Vidėniškiai Mlt; *de* ***Pauai-o-nis*** 1743 (Ktk KĮ I : 37[a]) = tarm. **Pavajan'i.s,* Pãvajuonis Sugiñčiai Mlt ir kt.; širvintiškių šnektos plote: *Zascianek* ***J-o-dela*** / *Włość Szeszolska* 1731 (Inw KZ : 156) = tarm. **Ja.d'ela* Šešuõliai Ukm; šiauliškių šnektos plote: ***P-o-dʒiunu*** *Aduocationis Papera Laurentium filium Padʒiuna et Elenos* 1599 (Jnš KĮ : 2[b]) = tarm. **Padž'unu, Puodžiũnai* Bučiũnai Jnš; *Pagi* ***ʃł-o-ʃtikiu*** 1603 (Jnš KĮ : 44[a]) – arba raide *e*, t.y. [a] po kietojo [ł]: *villæ* ***Szł-e-stykiu*** 1599 (Jnš KĮ : 2[b]) = tarm. **Šlas't'ik'u,* dab. *Šlúostikiai* Buivýdžiai Jnš.

Dar plg. kauniškių šnektos plote: *de* ***Wel-o-na*** 1699 (Dt KĮ : 35[b]) = *Veliuonà, Prabaszciu* ***Wel-o-nos*** 1823 (Nezabitauskis 1996: 54) = *Veliuonos* Jrb.

Dvibalsis [uo], nemonoftongizuotas kirčiuotoje pozicijoje, žymimas raide *o*, uteniškių tarmės plote: *de* ***Az-o-zeru*** 1683 (Mlt KĮ I : 7[a]) = *Ažúožeriai* Iñturkė Mlt; *de* ***P-o-dziu*** 1769 (Ut JĮ I : 50[a]) = **Puodžių, Puõdžiai* Mockėnai Ut; panevėžiškių šnektos plote *de* ***K-o-lingu*** 1669 (Klov KĮ III : 41[a]) = **Kuolingų, Kuõlingai* Pùšalotas Ps; šiauliškių šnektos plote: *de* ***Pakr-o-ʃte*** 1700 (Dt JĮ : 68[a]) = *Pakrúostė* Survìliškis Kdn ir t.t.

Žemaičių tarmės plote dvibalsis [uo] monoftongizuotas į [u] žymimas raide *u*: *de* ***neszuk-u-ćiu*** 1643 (Pln KĮ : 159[a]) = tarm. **N'ešukuč'u, Nešukuõčiai* Paukštakiaĩ Pln;

Tad ir dvibalsio [uo] žymėjimą raide *o* toli gražu ne visais atvejais galima laikyti tik slavinimu, ypač ten, kur tarminėse oikonimų lytyse atspindėtas mo-

---

[78] Pavardė *Kalýtis* siejama su, matyt, slaviškos kilmės pavarde *Kalità* LPŽ I 879. Tačiau kalbamieji antroponimai gali būti siejami su *kuol-*, plg. *Agata* Kuoloua *de Czyzyki* 1708 (?) (Dgl JĮ I : 202[b]), *Słobodnik Jakub* Kolunas ... *Zaśćianek Birżuny* / *WŁOSC SOŁOCKA* 1731 (Inw KZ : 43). Antroponimas *Kalita* pastebėtas Drūkšių rakto inventoriuje: *Stas Kalita, Krzystoph Kalita, Jan Kalita, Piotr Kalita* – visi iš *Didzi kalitowie* kaimo 1682 (Inw KD : 45[a]).

noftongizuotas dvibalsis [uo]. Be to, esama ne vieno lietuviško šaltinio, kur lietuvių dvibalsis [uo] žymimas raide *o* net ir tose pozicijose, kur tarmėse tariama [uo]. Plg. *kuk-o-i* (kukúoji), , *d-o-du* (dúodu), *P-o-łam* (púolam) ir kt. (Strazdas 1991); *su sousu d-o-nu* (dúona), *uszp-o-ła* (užpúola), *n-o-g wisa nupłeszia ir apn-o-gina* (nuõg, apnúogina), *Kam-o-jas* (kamúojas) ir kt. (Uwogos 1823).

Priebalsių rašyba

Afrikatos

Lotyniško teksto oikonimų lietuviškose formose liet. afrikatos [č], [dž] dažnai žymimos raidėmis *dʒ, c*: *Pagi* ***Bujwi-dʒ-iu*** 1599 (Jnš KĮ : 5[a]) = **Buivydžių, Buivỹdžiai* Buivỹdžiai Jnš; ***Dow-c-iunu*** 1684 (Mlt KĮ I : 7[b]), *de* ***Dau-c-iunu*** 1685 (Mlt KĮ I : 13[b]) **Daučiūnų* Molėtai; *Pagi* ***Dwiłay-c-iu*** 1604 (Jnš KĮ : 53[b]) = **Dvilaičių*, dab. *Dveláičiai* Skaistgirỹs Jnš; *de* ***Jokubay-c-iey*** 1705 (Dt KĮ : 94[a]) = **Jokūbaičių, Jokūbáičiai* Gudžiūnai Kdn; *de* ***maney-c-iu*** 1694 (1695 ?) (Dgl JĮ II : 63[a]) = **Maneičių, Maneĩčiai* Sudeĩkiai Ut ir kt.

Tačiau esama nemažai atvejų, kai liet. afrikatos [č], [dž] žymimos raidėmis *dź, cʒ, cz, ć* ir pan.: *Pagi* ***Dwiłay-ć-iu*** 1601 (Jnš KĮ : 21[b]), *Woyta Dwiłuicia Ś.* ***Dwelai-cʒ-iu*** 1606 (Jnš KĮ : 87[b]), *Woyta Dwilia ... Sioło* ***Dwełai-cʒ-iu*** 1613 (Jnš KĮ : 148[b]) = **Dvelaičių*, dab. *Dveláičiai* Skaistgirỹs Jnš; ***Dow-cz-unu*** 1689 (Mlt JĮ II : 10[a]) = **Daučiūnų* Molėtai; *de* ***Jackaso-dź-ia*** 1672 (Rgv JĮ I : 111[b]) = tarm. **Jackosodž'a.* (vns. kilm.), dab. *Jackagalỹs* Juostiniĩnkai An; *ʒascianek naʒwanÿ* ***Kan-cʒ-upis*** / *Sioło Skiemie / Woitostwo Ʒasiećkie / Wolosc Boisagolska* 1615 (Inv Vl : 38[a]) = **Kančiupis* Skémai Rd; *de* ***Tumaso-dź-io*** 1673 (Rgv KĮ I : 29[b]) **Tumasodžio* (vns. kilm.), *de* ***Tumaso-dź-ia*** 1673 (Rgv KĮ I : 31[a]) = tarm. **Tumasodž'a.* (vns. kilm.), dab. *Tumagalỹs* Miežiškiai Pn ir kt.

Manytina, kad lotyniškuose tekstuose nežymimos (ar nenuosekliai žymimos) afrikatos, nes lotynų kalboje jų nėra. Lenkų kalba rašytuose tekstuose afrikata [č] žymima gana nuosekliai, o [dž] – nenuosekliai. Gana nuosekliai afrikatos [č], [dž] vartojamos Raguvos KĮ (1668–1688 m.).

Lotyniškuose tekstuose liet. žvarbieji priebalsiai [š], [ž] dažnai žymimi raidėmis *ʃ, s, z, ʒ* ir pan.: *de* ***Joway-s-u*** 1671 (Lnkv KĮ : 26[a]) = **Jovaiš(i)ų, Jovaĩšiai* Laũksodis Pkr; *S:* ***s-łapiakiu*** 1607 (Jnš KĮ : 94[b]) = **Šlap(i)akių*, dab. *Šlapakiaĩ* Kepãliai Jnš; *de* ***ʃ-łapeberʒie*** 1695 (Dt KĮ : 12[a]), *de* ***ʃ-łapieberʒie*** 1695 (Dt KĮ : 12[a]) = *Šlapiaberžė* Dotnuvà Kdn; *ij* ***ʃ-iaziniu*** 1703 (Dgl JĮ II : 88[a]) = tarm. **Š'a'ž'in'u., Šiožiniai* Daũgailiai Ut; *ʃioło* ***wikie-ʒ-eriʃ*** 1597 (Ukm PTA 13879 : 228[b]) = **Vikežeris* Dùsetos Zr; *Sioła* ***ʒ-mirklu*** 1616 (Jnš KĮ : 193[b]) = **Žmirklių, Žmirkliaĩ* Rudìškiai Jnš, *de* ***Z-uru*** 1683 (Mlt KĮ I : 3[b]) = **Žiūrų, Žiūraĩ* Luokesà Mlt; *de villa* ***ʒ-uilu*** 1599 (Jnš KĮ : 3[a]), *Woÿta Balciuna Ś:* ***ʒ-uilu*** 1611 (Jnš KĮ : 130[b]) = **Žvilių* Jõniškis; *de Vila* ***Z-winenaÿ*** 1691 (Vdn KĮ III : 50[b]) = *Žvynénai*

Žélva Ukm ir kt. Toks žvarbiųjų priebalsių liet. [š], [ž] nežymėjimas diakritikais, [š] nerašymas dviraidžiu *sz* gali būti atsiradęs dėl lotynų rašybos poveikio, nes lotynų kalboje nėra žvarbiųjų priebalsių.

Liet. žvarbieji priebalsiai [š], [ž] žymimi raidėmis *ſz, sz, ź, z* ir pan.: ***A-ź-ubalis*** 1900 (SG XV/I : 56) = **Ažubalis* Tverėčius Ign; *Pagi* ***ſz-łapakiu*** 1600 (Jnš KĮ : 6[b]), *Pagi* ***Sz-łapakiu*** 1603 (Jnš KĮ : 45[a]) = **Šlapakių, Šlapakiaĩ* Kepāliai Jnš; *ex* ***ſz-lapiaberze*** 1715 (Dt KĮ : 166[a]) = *Šlapiaberžė* Dotnuvà Kdn; ***U-ž-ałksninis*** 1854 (ED : 36) = **Užalksninis* Ùžventis; ***U-ż-usamanis*** 1898 (Anonim : 65) = **Užusamanis* Ceikiniaĩ Ign; *ex pago* ***Ż-eymej*** *dicto* 1639 (Slnt KĮ : 60[b]) = *Žeimiaĩ* Imbarẽ Krtn ir kt.

Manytina, kad tos oikonimų lytys, kuriose nežymimos afrikatos ir žvarbieji priebalsiai, laikytinos lietuviškomis, nes esama ir lietuviškų tekstų, kuriuose jie taip pat nežymimi, plg. *patrawk s-irdis musu, S-wen-c-iausiami* (Subačius 1997) ir t.t.

Liet. priebalsis [k], matyt, dėl lotynų rašybos tradicijos kartais žymimas raide *c*: *ex uilla* ***C-alauu*** ~1711–1712 (Lnkv KĮ : 7[a]) = **Kalevų, Kalevaĩ* Pakrúojis Pkr; ***C-olauckis*** 1556 (Pėteraitis : 195) = **K(u)olaukis* ‖ *Koliškiai* Įsrutìs, Dìdlaukiai; *de* ***C-ubiliu*** 1679 (Rgv KĮ I : 63[a]) = **Kubilių* Raguvà Pn; *Śioła* ***C-utayczіu*** 1606 (Jnš KĮ : 87[b]) = **Kutaičių, Kutáičiai* Stačiūnai Pkr; ***Taur-c-alnis*** 1539 (Pėteraitis : 403) = **Taurkalnis,* vėliau *Taurkalniai* Stālupėnai, Pìlupėnai, Puodžiūnai.

LDK šaltiniuose, sekant lenkų rašyba, liet. priebalsis [l] žymimas raide *ł*, nors ir ne visada, [l'] raide *l*: *Woyta Dwi-l-ia ... Sioło* ***Dwe-ł-aiczіu*** 1613 (Jnš KĮ : 148[b]) = **Dvelaičių,* dab. *Dveláičiai* Skaistgirỹs Jnš; *Pagi* ***ſz-ł-apakiu*** 1600 (Jnš KĮ : 6[b]) = **Šlapakių, Šlapakiaĩ* Kepāliai Jnš; *ex uilla* ***Ca-l-auu*** ~1711–1712 (Lnkv KĮ : 7[a]) =**Kalevų, Kalevaĩ* Pakrúojis Pkr; *de* ***Cubi-l-iu*** 1679 (Rgv KĮ I : 63[a]) =**Kubilių* Raguvà Pn; *de* ***Napra-l-ey*** 1696 (Ant KĮ I : 51[b]) = tarm. **Napral'ai,* bk. *Naprẽliai* Žùkliškės Zr ir kt.

Esama atvejų, kai žodžio gale liet. priebalsis [s] žymimas raidėmis *ſz, sz* ar pan.: ***Antmeschkera-sz*** 1564 (Pėteraitis : 53) = **Antmeškeras,* vėliau *Añtmeškiai* Dárkiemis, Žabynaĩ; *de* ***Apidwariszkie-sz*** 1741 (Lkm KĮ II : 5[a]) = **Apidvariškės* (ſ) Liñkmenys Ign; *de* ***Gieytoniſzkie-sz*** 1740 (Lkm JĮ II : 2[a]) = **Geitoniškės* Liñkmenys Ign. Asmenvardžių, kuriuose liet. [s] taip pat žymimas žodžio gale, esama daug daugiau. Panašių atvejų galima rasti ir lietuviškuose tekstuose: *Ganit karwies* <u>*aszka-sz*</u>*, kiawłes, ir piłkas awiełes* 1818 (Strazdas 1991); *Ignasius Sklaustis* <u>*naszli-sz*</u> *ulicz. Rutienu* 1900 (Int KZ : 32[b]). Manytina, kad atvejais, kai žodžio kamiene yra [š], liet. [s] žymėjimas raidėmis *sz* galėtų būti atsiradęs dėl tam tikros tolimosios asimiliacijos ir dėl to nelaikytinas slavinimu. Tačiau atvejais <u>*Krucki-sz*</u> 1584 (Pėteraitis : 53) = **Krukis, *Krukys* ar vėliau *Krukiai* Dárkiemis, Klišiai; *de* <u>*Gatakiemi-ſz*</u> 1743 (Lkm KĮ II : 13[b]) = *Gātakiemis*

Saldùtiškis Ut ir pan. tokį [s] žymėjimą reikia laikyti vokietinimu (Prūsijoje) arba slavinimu (Lietuvoje), žr. p. 128.

Iš šios fragmentiškos oikonimų rašybos apžvalgos aiškėja, kad sugretinus senųjų lietuviškų raštų žodžių ir oikonimų lietuviškų lyčių rašybą, pastebėta bendrų dėsningumų. Tie dėsningumai leidžia teigti, jog ne vienu atveju tai, kas anksčiau aptariant oikonimus ir ypač antroponimus buvo aiškinama (ar bandoma paaiškinti) slavinimu[79], gali būti traktuojama kaip tam tikra rašybos tradicija, tarminiai dalykai ar dar kitaip.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nelietuviškuose šaltiniuose užrašytų istorinių oikonimų ir antroponimų negalima atsieti nuo senųjų lietuviškų rašto paminklų. Palyginus istorijos šaltinių vardyno ir senųjų raštų duomenis galima konstatuoti, jog istoriniuose šaltiniuose užfiksuoti vardyno faktai – tam tikra mūsų senųjų kalbos paminklų dalis, turinti bendrų rašybos dėsningumų, būdingų ir kitiems seniesiems mūsų raštijos paminklams, tačiau išsiskirianti ir tam tikra specifika.

Istorinių oikonimų lietuviškos lytys (beje, kaip ir gausios antroponimų lietuviškos lytys) dažniausiai užrašytos tokiuose istorijos dokumentuose, kurie buvo skirti tik praktiniams reikalams. Tie dokumentai nebuvo skirti spaudai. Tai viena iš priežasčių, kodėl taip įvairuoja ir oikonimų, ir antroponimų rašyba. Niekas nesirūpino tiksliai užrašyti vardyno faktus, anais laikais tai nebuvo aktualu.[80] Nelabai rūpintasi vienodu tų pačių faktų užrašymu, nes nebuvo nusistovėjusių aiškesnių kriterijų.

Jei palyginsime XVII–XVIII a. negausių lietuviškų rankraščių žodžių rašybą ir oikonimų bei antroponimų užrašymą nelietuviškuose istorijos dokumentuose LDK teritorijoje, pamatysime daugmaž vienodą vaizdą: įvairuoja dvibalsių [au] ir [uo], dvibalsio [ie] ir balsių [e], [ė], kai kada balsių [a] ir [o] ir kt. rašyba.

Turėdami rankraštinį lietuvišką tekstą, kurio lietuviški žodžiai netobulai užrašyti, mes neabejojame, jog jie lietuviški (nesuslavinti), ir bandome nustatyti, kokia yra rašyba, kokie tos rašybos dėsningumai. Lygiai taip pat mes turėtume žiūrėti ir į oikonimų bei antroponimų lietuviškų lyčių įvairuojančią, dažnai netobulą, rašybą ne šių dienų žvilgsniu, o atsižvelgdami į ano meto (t.y. XVI–XVIII a.) suvokimą. Ano meto raštininkai – kunigai, vienuoliai, net dvarų ir teismų pareigūnai – turbūt ne vienu atveju labai tiksliai užrašė ir oikonimų, ir antroponimų lietuviškas lytis, bet tai jie darė, remdamiesi kitų kalbų rašto tra-

---

[79] Plg. Zinkevičius 1977: 98-101; Maciejauskienė 1991: 172-173, 178; Maciejauskienė 1993: 82; Maciejauskienė 1994: 18–22.

[80] Plg.: „... asmenvardžių formos gerokai įvairavo, net pavadinant tą patį žmogų“ (Zinkevičius 1991: 19).

dicijomis, nes dauguma, matyt, niekada nebuvo rašę lietuviškai. Be to, XVI–XVIII, net XIX a. lietuvių rašto paminklų rašyba labai įvairi. Kiek mažesnė rašybos įvairovė senuosiuose spausdintuose lietuviškuose raštuose, kur pastebimos ryškesnės pastangos tvarkyti rašto kalbą. Rankraštiniuose šaltiniuose, ypač nelietuviškuose, kuriuose užrašyta daug vardyno medžiagos, sunku pastebėti vienodesnį lietuvių oikonimų ar antroponimų užrašymą.

Daugelį raštininkų, užrašiusių lietuviškas oikonimų bei antroponimų lytis, galime palyginti su pradinukais mokiniais, kurie vos išmokę rašyti, daro daug klaidų ir vieną kartą tuos pačius žodžius užrašo geriau, kitą – blogiau. Todėl galime kalbėti apie tam tikras agrafijos apraiškas – stoką sugebėjimo tiksliai, adekvačiai užrašyti tam tikrus lietuvių kalbos faktus.

Išvados

Straipsnyje aptariama iki šiol nenagrinėta tema – istorinių oikonimų lietuviškos lytys. Tema svarbi keliais atžvilgiais: pirmą kartą paskelbiamos ir aptariamos seniausios užrašytos oikonimų lietuviškos lytys, tų užrašymų visumą suvokiant kaip sistemą; pirmą kartą pagal užrašymą bandoma apibrėžti, kurios nelietuviškų istorijos šaltinių lytys laikytinos lietuviškomis, parodoma, su kokiais sunkumais tenka susidurti, norint nustatyti kai kurių jų lietuviškumą; atskleidžiamos kai kurios oikonimų ir antroponimų vartojimo ir užrašymo paralelės; pirmą kartą atskleidžiamos istorijos dokumentų oikonimų lietuviškų lyčių ir senųjų lietuviškų žodžių rašybos paralelės ir aptariami pasikartojantys dėsningumai.

Oikonimų lietuviškų lyčių istoriniuose šaltiniuose esama nuo XVI a.: Prūsijoje (nuo 1539 m.), Lietuvoje (paskutiniame XVI a. ketvirtyje), nors, galima spėti, jog jos pradėtos rašyti kiek anksčiau. Atkreiptinas dėmesys, jog šios lytys ir Lietuvos, ir Prūsijos istorijos šaltiniuose pasirodė prieš pirmųjų knygų išleidimą. Tai paremia argumentus, jog dar prieš pirmąsias lietuviškas knygas ir Prūsijoje, ir Lietuvoje būta lietuviškų raštų. Tad ankstyviausi oikonimų ir antroponimų lietuviškų lyčių užrašymo faktai vertintini kaip vieni pirmųjų bandymų kurti savą lietuvišką raštiją.

Pažymėtina, kad nuo XVI a. pradžios Lietuvos istorijos dokumentuose pradedamos gausiau rašyti ir antroponimų lietuviškos lytys. Jų ypač daug atsiranda XVI a. antrosios pusės istorijos šaltiniuose, kai pradedamos rašyti ir oikonimų lietuviškos lytys. Antroponimų ir oikonimų lietuviškų lyčių rašyba ir vartojimas yra neatsiejami dėl daugelio priežasčių ir ypač dėl to, jog nemaža dalis oikonimų yra antroponiminės kilmės. Dėl turimos ribotos Mažosios Lietuvos vardyno medžiagos negalima pateikti išsamesnių išvadų apie to regiono oikonimų ir antroponimų vartojimo ir rašybos santykį.

Galima teigti, kad XVI a. ir Prūsijos, ir Lietuvos istoriniuose dokumentuose įvyko tikras oikonimų lyčių užrašymo perversmas: iš dalies nutrūko tvirtos, maždaug pustrečio šimtmečio turinčios, oikonimų užrašymo tradicijos, susiformavusios vokiečių (Prūsijoje), rytų slavų (Lietuvoje) kalbų pagrindu ir pradėtos rašyti lietuviškos oikonimų ir antroponimų lytys. Viena svarbiausių tokio pasikeitimo priežasčių – lietuvių raštininkų atėjimas į raštines XVI a. Jie palaipsniui atsisakė iki XVI a. susiformavusių, iš esmės svetimų lietuvių kalbos dvasiai, lietuvių oikonimų ir antroponimų rašybos tradicijų pagal vokiečių (Prūsijoje), rytų slavų (Lietuvoje) pavyzdį. Lietuvoje oikonimų lietuviškų lyčių užrašymui turėjo įtakos nuo XVI a. antrosios pusės lotynų kalba pradėtos rašyti bažnyčių metrikų knygos. Didelėje jų dalyje (bet toli gažu ne visose) rašant lietuvių oikonimus atsisakyta rytų slavų tradicijos, o kitos tradicijos (lenkų kalbos pagrindu) dar tik formavosi.

Lietuviškos lytys rodo, kad XVI–XVII a. Didžiojoje ir Mažojoje Lietuvoje dar nebuvo nusistovėjusi lietuvių oikonimų vartojimo tradicija lenkų ir vokiečių kalbomis. Lietuviškų lyčių gausa liudija, kad raštininkams tam tikrais atvejais buvo žinomos tik pačių lietuvių vartojamos lytys. Taigi tose vietose, iš kurių jos buvo užrašytos, kalbėta tik lietuviškai.

Vien XVI a. šaltiniuose užrašytos dviejų šimtų skirtingų oikonimų lietuviškos lytys. Nelietuviškuose XVII–XVIII a. Lietuvos ir Prūsijos šaltiniuose jų rasta apie tūkstantį. Daugiausia istorinių oikonimų lietuviškų lyčių rasta XVI–XVIII a. Lietuvos katalikų bažnyčių metrikų knygose – ten užrašyta daug kaimų vardų lietuviškų lyčių (apie 800). Ypač gausiai jos rašomos Joniškio KĮ (1599–1621 m.), seniausiame išlikusiame Lietuvoje tokios rūšies šaltinyje, Molėtų KĮ, JĮ (1682–1692 m.). Lietuvos dvarų inventoriuose užrašyta daug vienkiemių vardų lietuviškų lyčių (apie 180). Nuo XVIII a. oikonimų lietuviškų lyčių atsiranda ir sąrašuose, nuo XIX a. – ir kituose šaltiniuose (žemėlapiuose, žinynuose, tyrinėjimuose ir pan.). Išsiskiriantis, ankstyviausias dabar žinomas žemėlapis, kuriame gausu lietuviškų lyčių yra Naujųjų Rytprūsių (Užnemunės) žemėlapis (1808 m.). Manytina, kad XVII–XIX a. neperžiūrėtuose nelietuviškuose šaltiniuose gali būti šimtai tokių lyčių.

Oikonimų lietuviškų lyčių rasta lotyniškuose, vokiškuose, lenkiškuose, rusiškuose ir slavų kanceliarine kalba rašytuose tekstuose. Kiekvienos kalbos tekste laikytasi nevienodų rašybos tradicijų, ir ne vienu atveju susidarė keblumų dėl kai kurių oikonimų lyčių lietuviškumo. Pagal pastebėtus užrašymo dėsningumus bandyti nustatyti oikonimų lietuviškų lyčių skyrimo kriterijai. Manytina, kad oikonimų lietuviškos lytys – tai pačių lietuvių vartojamos lytys, tiksliai užrašytos istorijos šaltiniuose, neiškreipiant jų morfologijos, pakankamai gerai atspindint fonetiką. Vienas iš kriterijų – nelaikyti slavinimu, vokietinimu ir pan. tų dalykų, kuriuos galima paiškinti rašybos tradicija arba kurių galima ap-

tikti ir senųjų lietuviškų raštų žodžiuose. Daugeliu atveju nelaikytina slavinimu dvibalsio [au] žymėjimas raidėmis *(i)aw, (i)ow, ew,* kirilica *ав*, dvibalsio [ai] – raidėmis *ei, ey*, dvibalsio [uo] – raide *o,* tam tikrais atvejais ir priebalsio [s] – raidėmis *-sz* žodžio gale ir t.t.

Lietuviškų oikonimų lyčių užfiksuota istorijos šaltiniuose iš kone viso dabartinės Lietuvos ploto, Mažosios Lietuvos (dab. Kaliningrado sritis) ir kai kurių Latvijos, Lenkijos ir Baltarusijos pasienio rajonų, besiribojančių su Lietuva. Straipsniui pateikta ne visa turima medžiaga, o tik būdingiausi pavyzdžiai, apie 300 oikonimų.

Paaiškėjo, kad tiriant senuosius oikonimus ir jų lytis, ypač lietuviškas, labai svarbu atsižvelgti į lingvistinį ir kultūrinį kontekstą. Lingvistinis kontekstas – tai ir visos kitos (apslavintos, apvokietintos, aplotynintos) oikonimų lytys, tai visi antroponimai, visi lietuviški žodžiai, kurių šiek tiek pasitaiko nelietuviškuose šaltiniuose, pagaliau senieji lietuviški raštai. Jam priskirtina kiekvieno oikonimo aplinka (frazė, sakinys, tekstas) ir pati kalba, kuria surašytas dokumentas. Oikonimo negalima išplėšti iš nelietuviško teksto (frazės), jei jis su tuo tekstu susijęs, t.y., užrašytas netiesioginiu linksniu. Tos pačios šaknies oikonimo negalima atskirti ir nuo antroponimo, jei jis yra greta parašytas. Į kalbamąjį kontekstą taip pat įeina ir istorijos šaltinių visuma, iš kurios galima gauti duomenų apie kurio nors vieno konkretaus vietovardžio raidą. Pavyzdžiui, jei keli skirtingi tos pačios vietos ar gretimų vietų šaltiniai fiksuoja tą patį faktą, jis laikytinas patikimu.

Lietuviškos lytys – pati vertingiausia, tačiau ne tokia jau didelė oikonimų medžiagos dalis. Bendrame kontekste lietuviškos oikonimų (taip pat ir antroponimų) lietuviškos lytys yra svarbios kalbos istorijai ir ypač istorinei dialektologijai, nes šaltiniuose užfiksuota medžiaga ir iš Lietuvos regionų, neturinčių ankstyvų senųjų rašto paminklų. Tačiau reikia nepamiršti, kad greta negausių lietuviškų oikonimų vartojamos apslavintos, aplotynintos (LDK) ir apvokietintos (Prūsija) lytys, be kurių taip pat negalima apsieiti vardyno tyrinėjimuose.

Lietuviškos oikonimų ir antroponimų lytys istorijos šaltiniuose, taip pat ten esantys lietuviški žodžiai bei frazės, papildo duomenis apie lietuvių kalbos vartojimą įvairiose Lietuvos vietose.

Gauta 1998 09 22

SUTRUMPINIMAI

Lietuviški

Inv	–	inventorius
JĮ	–	jungtuvių įrašų knyga
KĮ	–	krikšto įrašų knyga

LNM	–	Lietuvos nacionalinis muziejus
LN MMB	–	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
LVIA	–	Lietuvos valstybės istorijos archyvas
MAB	–	Mokslų akademijos biblioteka
N	–	metrikos knygos (krikšto, jungtuvių ar mirimo) nuorašas
RS	–	rankraščių skyrius
SA	–	senieji aktai (LVIA signatūros sutrumpinimas)

a.	–	amžius
bk.	–	bendrinė kalba
dab.	–	dabar, dabartinis
dgs. įn.	–	daugiskaitos įnagininkas
dgs. kilm.	–	daugiskaitos kilmininkas
dr.	–	dirva
dš.	–	dešinysis (intakas)
dv.	–	dvaras
ež.	–	ežeras
int.	–	intakas
k.	–	kaimas
kr.	–	kairysis (intakas)
kt.	–	kitas, kiti
liet.	–	lietuvių, lietuviškas
lot.	–	lotynų, lotyniškas
m.	–	metai
mot. g.	–	moteriškoji giminė
mst.	–	miestas
mstl.	–	miestelis
naszl.	–	našlys
of.	–	oficialus
p.	–	puslapis
pan.	–	panašiai
parap., parf., pa'p. ir pan.	–	parapijos
plg.	–	palygink
plv.	–	palivarkas
pus.	–	pusėje
pv.	–	pieva
tarm.	–	tarminis, tarmės
t.y.	–	tai yra
ulicz.	–	ūlyčios (= kaimo)
vien.	–	vienkiemio
wienasied.	–	vienasėdžio
vls.	–	valsčius
vns. kilm.	–	vienaskaitos kilmininkas
vns. vard.	–	vienaskaitos vardininkas
vns. viet.	–	vienaskaitos vietininkas
žr.	–	žiūrėk

Lenkiški

Inw.	–	(Inwentarz) inventorius
Ś:, Ś, S	–	(Śioła) kaimo
W.	–	(Woyta, Woita) vaito

Lotyniški

Ad:, Adu., Aduo:, Aduocat: ir pan.	–	(Aduocati, Aduocatus, Aduocationis) vaito, vaitystės
An'o	–	(Anno) metų
atq'	–	(atque) taip pat
B., Bap, Bapt:, Bapt', Bapt(us)' ir pan.	–	(Baptisavi, Baptisatus, Baptisata ir pan.) pakrikštijau, pakrikštytas, pakrikštyta
B Virginis	–	(Beatae Virginis) palaimintosios Mergelės
Coniug ir pan.	–	(Legitimorum Coniugum) teisėtų sutuoktinių
Cu'	–	(cum) su
d	–	(die) dieną
10bris	–	(Decembris) gruodžio
d 10'	–	(die decima) dešimtąją dieną
de eade'	–	(eadem) iš ten pat, iš tos pačios vietos
e'	–	(est) yra
Eode' ead'.	–	(eodem), (eadem) tą pačią (dieną)
Fil:	–	(Filius, Filia) sūnus, duktė
gen. sg.	–	(genetivus singularis) – vienaskaitos kilmininkas
Legitimoru'	–	(legitimorum) teisėtų
Leg', LC., Legit		
Legitimoru' Parentu'	–	(Legitimorum Parentum) teisėtų tėvų
L. Th:	–	(Legitimi Thori) teisėtos santuokos
LL., LL:, Leua', Leu', Lau', Lev: ir pan.	–	(Levantes) liudininkai
matrm'	–	(matrimonium) santuoka
n'ne	–	(nomine) vardu
9bris	–	(novembris) lapkričio
P.	–	(Parochiae) parapijos
Pag.	–	(Pagi) kaimo
Parent', Parentu'	–	(Parentum) tėvų
Pat:, Patr:, Patr', Prin, Post Pentec:	–	(post Pentecostem) po Sekminių
p'rente	–	(presente, t.y. praesente) esant, dalyvaujant
Pr'ini, PP., PP: ir pan.	–	(Patrini) krikštatėviai
1ma	–	(prima) pirmoji
q	–	(qui) kuris
q sup Bap	–	(qui super Baptisavi) kuris anksčiau (prieš tai) pakrikštijau
5ta	–	(quinta) penktąją (dieną)
2dus	–	(secundus) antrasis
sup	–	(super) anksčiau
3tia	–	(tertia) trečioji, trečiąją
3bus, trib	–	(tribus) trims

v'o	–	(vero) iš tiesų, taip
vterq'	–	(vterque) ir vienas, ir kitas

ŠALTINIAI IR JŲ SUTRUMPINIMAI

Bažnyčių įrašų knygos

Aln KĮ IV	–	Alantos bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 4 (1733–1740 m.), saugoma Alantos bažnyčios archyve. (Išrašyti ketverių metų oikonimai – iš jų išrinkta reikiama medžiaga).
Aln KĮ XVIII	–	Alantos bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 18 (apie 1760–1780 m.; gerokai apdegusi, išlikęs tik knygos vidurys), saugoma Alantos bažnyčios archyve.
Ant KĮ I, Ant JĮ I, Dgl KĮ I, Dgl JĮ I	–	Antalieptės ir Daugailių bažnyčių (abi buvusios Dusetų parapijos filijos) krikšto ir jungtuvių įrašų kelios knygos, pramaišiui įrištos į vieną knygą (1686–1731 m.), saugomos Daugailių bažnyčios archyve.
Blnk KĮ II, Dgl JĮ II	–	Balninkų bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 2 (1752–1772 m.), saugoma Balninkų bažnyčios archyve.
Blnk KĮ III	–	Balninkų bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 3 (1772–1798 m.), saugoma Balninkų bažnyčios archyve.
Dgl KĮ II, Dgl JĮ II	–	Daugailių bažnyčios krikšto ir jungtuvių įr. kn. Nr. 2, įrišta vienoje knygoje(1693–1714 m.), saugoma Daugailių bažnyčios archyve.
Dgl KĮ III	–	Daugailių bažnyčios kr. ir kn. Nr. 3 (1760–1785 m.), saugoma Daugailių bažnyčios archyve
Dt KĮ	–	Dotnuvos bažnyčios krikšto ir jungtuvių įr. kn. (1693–1764 m.), saugoma Dotnuvos bažnyčios archyve.
Int JĮ I	–	Inturkės bažnyčios jungtuvių įr. kn. Nr. 1 (1771–1827 m.), saugoma Inturkės bažnyčios archyve.
Int KĮ I	–	Inturkės bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 1 (1794–1812 m.), saugoma Inturkės bažnyčios archyve.
Int ZK	–	Inturkės bažnyčios juodraštinė jaunųjų registracijos knyga (1890–1910 m.), saugoma Inturkės bažnyčios archyve.
Jnš KĮ	–	Joniškio bažnyčios krikšto įrašų knyga (1599–1621 m.), LVIA F. 1196 Ap. 1 B. 76.
Jnšk KĮ	–	Joniškėlio bažnyčios krikšto įr. kn. (1699–~1720 m.), VUB RS F. 201–35.
Klov KĮ III	–	Klovainių krikšto ir jungtuvių įr. kn. Nr. 3 (1655–1675 m.), LNM R–474.
Kp KĮ IX	–	Kupiškio kriškto įr. kn. Nr. 9 (1690–1708 m.), MAB RS F. 268–128.
Krž KĮ	–	Kražių bažnyčios krikšto įr. kn. (1657–1672 m.), LVIA F. 1521 Ap. 1 B. 4.
Ktk KĮ I, Ktk JĮ I	–	Kuktiškių bažnyčios krikšto ir jungtuvių įr. kn. Nr. 1 (1739–1744 m.), saugoma Kuktiškių bažnyčios archyve.
Ktk KĮ VIII	–	Kuktiškių bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 8 (1827–1832 m.), saugoma Kuktiškių bažnyčios archyve.
Ktk KĮ N, Ktk MĮ N	–	Kuktiškių bažnyčios krikšto ir mirusiųjų įr. kn. (1699–1796 m.) (nuorašas), LVIA F. 604 AP. 13 B. 36.

Lkm KĮ I, Lkm JĮ I	–	Linkmenų bažnyčios krikšto ir jungtuvių įr. kn. Nr. 1 (1708–1740 m.), saugoma Linkmenų bažnyčios archyve.
Lkm KĮ II, Lkm JĮ II	–	Linkmenų bažnyčios krikšto ir jungtuvių įr. kn. Nr. 2 (1740–1760 m.), saugoma Linkmenų bažnyčios archyve.
Lnkv KĮ, Lnkv JĮ	–	Linkuvos krikšto įr. kn., jungtuvių įr. kn., įrišta vienoje knygoje (1671–1712 m.), saugoma MAB RS F. 42–1.
Mlt KĮ I, Mlt JĮ II	–	Molėtų bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 1 (1682–1692 m.), jungtuvių įr. kn. Nr. 2 knyga, įrišta į vieną knygą, saugoma Molėtų bažnyčios archyve.
Mlt KĮ VII	–	Molėtų bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 7 (1776–1797 m.), saugoma Molėtų bažnyčios archyve.
Mlt KĮ X	–	Molėtų bažnyčios krikšto įr. kn. Nr. 10 (1807–1814 m.), saugoma Molėtų bažnyčios archyve.
Mrk KĮ	–	Merkinės bažnyčios krikšto įr. kn. (1604–1618 m.), LVIA F. 154 Ap. 1 B. 1.
Pln KĮ, Pln JĮ	–	Plungės bažnyčios krikšto įr. kn. (1615–1660 m.) LVIA F. 154 Ap. 1 B. 1.
Rgv KĮ I, Rgv JĮ I	–	Raguvos krikšto ir jungtuvių įr. kn. Nr. 1 (1668–1688 m.), LN MMB F. 125–15.
Skdt KĮ	–	Skudutiškio koplyčios (buv. Molėtų parapija) krikšto įr. kn. (1756–1786 m.), saugoma Kuktiškių bažnyčios archyve.
Slnt KĮ	–	Skilandžių (Salantų) bažnyčios krikšto įr. kn. (1631–1640 m.), LN MMB RS F. 100–407.
Srj KĮ	–	Seirijų bažnyčios krikšto įr. kn. (1679–1724 m.), MABRS F. 136–47.
Upn KĮ II	–	Upninkų bažnyčios krikšto ir jungtuvių įr. kn. Nr. 2 (1749–1774 m.), LN MMB F. 130–2214.
Ut JĮ	–	Utenos jungtuvių įr. kn. (1729–1776 m.), saugoma Utenos bažnyčios archyve.
Vdn KĮ II	–	Videniškių krikšto įr. kn. Nr. 2 (1771–1781 m.), saugoma Videniškių bažnyčios archyve.
Vdn KĮ III	–	Videniškių krikšto įr. kn. Nr. 3 (1682–1692 m.), saugoma Videniškių bažnyčios archyve.

KITI RANKRAŠTINIAI ŠALTINIAI

CB	–	Cathalogus Beneficiorum totius Diæcesis Vilnen' pro ut in antiquis regeſtris reperiuntur fideliter conſcriptus in Anno 1595. (Vilniaus vyskupystės bažnytinių valdų 1595 metų inventorius) MAB RS F. 43–472.
ED	–	Executorium decretum de limitibus dio[cesiae] Telsensis seu Samogitiensis. Latum ab Jll[ust]rissimo et Revendissimo Domino Metropolitano Jgnatio Hołowiński. Vilnæ. 1854. in quarto 74.[81] Šaltinis saugomas LKI Vardyno skyriuje.
Inw Dg	–	Inwentarʒ Staroſtwa Dawgowſkieg[o] Jasnie Wielmoʒnego Im' Pana Konſtantinego Brʒoſtowſkiego Kaſʒtela[na] Mscisławskiego Starosty Daw-

[81] Kituose leidiniuose šis šaltinis taip nurodomas: Hołowiński I. Telšių ir Žemaičių vyskupystės vietovardžių rankraštinis sąrašas, saugomas Lietuvių kalbos institute (Vanagas 1996: 317).

gowskiego Oranſkiego Prзełayskigo[82] Podany Im' Panu Ianowi Staniulewicзowi Roku[83] 9 ms'ca maia 3 dnia. (Daugų seniūnijos 1719 metų inventorius) LN MMB RS F. 130–1748.

Inw KD – Inwęntarз klucza Dryświatskeº do Ekonomij Wstwa Wilenskiego prзez mnie Stephana Hryniewicza Zrewidowany w Roku 1682. (Drūkšių rakto 1683 metų inventorius) VUB RS F. 4–1789.

Inw KZ – INWENTARZE Kluczow Zawileyśkich do Biskupstwa Wileńskiego należących ... 1731. (Vilniaus vyskupystės Užnerio dvarų 1731 m. inventorius) VUB RS F. 57–Б53, 103. Pastarasis inventorius yra paskelbtas leidinyje: Описаніе рукописнаго отдѣленія Виленской Публичной Библіотеки. Выпускъ второй. Вильна, 1897, 65–152.[84]

Inw WC – Inwentarz Ciwunstwa Wilenskiego ... 1636. (Vilniaus tijūnystės 1636 m. inventorius) VUB RS F. – 1 F. – 14.

Inw Vl Inwentarзe Wielonskie, 1615. (Veliuonos ir Baisogalos karališkųjų dvarų inventoriai). VUB RS F. 4 – 36830 (A –3918).

IVK – istorinių vietovardžių kartoteka, saugoma, Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje.

Ukm PTA 13887 – Ukmergės pilies teismo aktai, 1609. VUB RS F. 7 – 13887.

Ukm PTA – Ukmergės pilies teismo aktai, 1597. VUB RS F. 7 – 2/13879.

WDW – Wizyty za 1820 r.–1828 Dekanatu Wileńskiego, Pobójskiego i Oszmianskiego. (Vilniaus Pabaisko ir Ašmenos dekanatų vizitacijų aktai, 1820–1828 m.) LVIA F. 694 Ap. 1 B. 3670.

VK – vietovardžių iš gyvosios kalbos kartoteka, saugoma Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje.

ŽV Inv – Žemaičių vyskupo stalo valdų inventorius, 1662. LN MMB RS F. 93–2019.

LITERATŪRA IR PASKELBTI ŠALTINIAI

Anonim – *Obszar jezyka litewskiego w. gub. Wileńskiej* [skreślił Anonim]. W Krakowie, 1898. (Mašinraštis) MAB RS F. 29–209.

B i r ž i š k a V. 1987: *Lietuvos studentai užsienio universitetuose XIV–XVIII amžiais,* Chicago.

B i r ž i š k a V. 1990: *Aleksandrynas* 1, Vilnius.

B l a ž i e n ė G. 1993: *Sembos prūsų vietovardžiai.* Humanitarinių mokslų daktaro laipsnio disertacija, Vilnius (mašinraštis).

D r o t v i n a s V. 1997: Mažosios Lietuvos vardyno šaltiniai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 38, Vilnius, 81–87.

F e n z l a u W. 1936: *Die deutschen Formen der Litauischen Orts- und Personennamen des Memelgebiets,* Halle/Salle.

G a i v e n i s K., K e i n y s S. 1990: *Kalbotyros terminų žodynas,* Kaunas.

G e r u l l i s G. 1922: *Die altpreußischen Ortsnamen,* Berlin und Leipzig.

G i r d e n i s A., G i r d e n i e n ė D. 1997: *1759 metų „Ziwato" indeksas,* Vilnius.

---

[82] Taip parašyta. Turėtų būti *Prзełayskiego*.

[83] Šitoje vietoje metai neįrašyti, paliktas tarpas.

[84] Publikacijoje ne visada išlaikoma originalo rašyba, net keičiamos kai kurios oikonimų lytys, todėl straipsnyje pavyzdžiai pateikti iš rankraščio.

IA – *Istorijos archyvas. XVI a. Lietuvos inventoriai* 1. Surinko K. Jablonskis. Kaunas, 1934.
J a b l o n s k i s K. 1937: Kelios XVII amžiaus lietuviškos priesaikos ir kitos lietuvių kalbos liekanos Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės aktuose. – *Archivum Philologicum* 6, Kaunas, 142–148.
J a b l o n s k i s K. 1941: *Lietuviški žodžiai senosios Lietuvos raštinių kalboje,* Kaunas.
J a b l o n s k i s K. 1979: *Istorija ir jos šaltiniai,* Vilnius.
J o v a i š a s A. 1996: *Martynas Mažvydas,* Kaunas.
KD – *Kodeks dyplomatyczny katedry y diecezii Wilenskiej (1387–1507).* Indeksy, 1, Kraków, 1996.
L a i g o n a i t ė A. 1978: *Lietuvių kalbos akcentologija,* Vilnius.
LATSŽ II – *Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas 2,* Vilnius, 1976.
L e b e d y s J. 1976: *Lietuvių kalba viešajame gyvenime XVII–XVIII a,* Vilnius.
LI – *Lietuvos inventoriai XVII a.* Sudarė K. Jablonskis ir M. Jučas, Vilnius, 1962.
LM 224/4 – *Lietuvos Metrika (1522–1530)* 224/4, Vilnius, 1997.
LUEŽ – *Lietuvos upių ir ežerų vardynas,* Vilnius, 1963.
M a c i e j a u s k i e n ė V. 1993: Kriaunų parapijos XVII–XVIII a. asmenvardžiai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 32, Vilnius, 34–99.
M a c i e j a u s k i e n ė V. 1994: *Lietuvių pavardės: kilmė ir raida.* Habilitacinis darbas, pateiktas humanitarinių mokslų kalbos krypties habilituoto daktaro laipsniui gauti, Vilnius.
M a c i e j a u s k i e n ė V. 1997: Vienkamieniai lietuviškos kilmės vardai XVI amžiuje. – *Darbai ir dienos* 4(13), Kaunas, 111–129.
M a c i e j a u s k i e n ė V. 1997a: Dėl lietuvių pavardžių klasifikavimo. – *Baltistica* 38(1), Vilnius, 101– 109.
M a ž i u l i s V. 1966: *Prūsų kalbos paminklai,* Vilnius.
M a ž i u l i s V. 1981: *Prūsų kalbos paminklai* 2,Vilnius.
M a ž i u l i s V. 1988: *Prūsų kalbos etimologinis žodynas* 1,Vilnius.
N e z a b i t a u s k i s K. 1996: *Naujas mokslas skaitymo dėl mažų vaikų Žemaičių ir Lietuvos,* Vilnius.
NO – *Topografisch-Militärische-Karte vom vormaligen Neu Oſt Preuſſen oder dem jetzigen Nördlichen Theil Herzogthums Warschau, nebst dem Russischen district...* Berlin, Hrsg. vom D. F. Sotzman, 1807. MAB RS K–1203.
OD – *Описъ документовъ Виленскаго Центральраго Архива древнихъ актовыхъ книгъ* 9, Вильна, 1912.
P a l i o n i s J. 1995: *Lietuvių rašomosios kalbos istorija,* Vilnius.
P ė t e r a i t i s V. 1997: *Mažosios Lietuvos ir Tvankstos vietovardžiai,* Vilnius.
P o s p i s z y l o w a A. 1983: Nazwy pruskie na mapie komornictwa olsztyńskiego z XVII wieku. – *Acta Baltico-Slavica* 15, Wrocław etc., 243–269.
R a z m u k a i t ė M., V i t k a u s k a s V. 1994: *Vietovardžių kirčiavimo žodynas,* Vilnius.
SG – *Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* 1–15, Warszawa, 1880–1902.
Syn – *Synodus diocesana Vilnensis Ab Illuſtriſſimo, Exellentiſſimo ac Revendiſſimo Domino D. Michaele Joanne Zienkowicz Dei & Apostolicæ Sedis Gratiâ Episcopo Vilnensi In Eccleſia Cathedrali Sua,* Vilnæ, 1744.
SPR II: – *Scriptores rerum Prussicarum* 2, Leipzig, 1863.
S p r u o g i s J. 1888: – *Географическій словарь древней Жомойтской земли XVI столѣтія,* составленный по 40 актовымъ книгамъ Россіенскаго земскаго суда Архиваріусомъ Виленскаго Центральнаго Архива древнихъ актовыхъ книгъ–губерній Виленской, Ковенской, Гродненской–и Минской Иваномъ Яковлевичемъ Спрогисомъ, Вильна.
S t r a z d a s A. 1991: *Giesmės svietiškos ir šventos.* Faksimilinis leidinys, Vilnius.

S u b a č i u s G. 1997: Sedos Švč. Sakramento brolijos XVIII a. lietuviškas Jono Domaševičiaus tekstas. – *Seda. Žemaičių praeitis* 5, Vilnius, 64–71.
S u b a č i u s G. 1998: *Žemaičių bendrinės kalbos idėjos* Vilnius.
Š i r w i d s 1929: *Širwids. Punktay sakimu (Punkty kazań)* ... von Dr. Franz Specht, Göttingen.
Universitas 1991: *Universitas lingvarum Litvaniæ,* Vilnius.
Uwogos 1823: *Uwogos ape iźganimu duszios katras unt garbes Pona Diewa ir pažitka dwasiszka iźdawie Jo milsta*[85] *Kunigas Mikoła Smólski Kanounikas Wilnious, Dziekonas, Klebonas Swedasu,* Vilnius.
V a i t i e k ū n a s S. 1994: Lietuviškos kartografijos istorijos bruožai. – *Lietuvos mokslas* 2/1(2), Vilnius, 32–42.
V a n a g a s A. 1996: *Lietuvos miestų vardai,* Vilnius.
Wilno 1841: – *Wilno od początków jego do roku 1750* 3, Przez J. I. Kraszewskiego, Wilno.
Vizitacija 1998: – *Žemaičių vyskupijos vizitacija (1579),* Vilnius.
V o l t e r E. 1901: – *Списки населенныхъ мѣстъ Сувалкской губернии как матеріалъ для историко-этнографической географии края*, Санктпетербургъ, 1901.
Z i n k e v i č i u s Z. 1977: *Lietuvių antroponimika,* Vilnius.
Z i n k e v i č i u s Z. 1987: *Lietuvių kalbos istorija* 2, Vilnius.
Z i n k e v i č i u s Z. 1988: *Lietuvių kalbos istorija* 3, Vilnius.
Z i n k e v i č i u s Z. 1990: *Lietuvių kalbos istorija* 4, Vilnius.

LITAUISCHE FORMEN DER OIKONYME IN DEN NICHT LITAUISCHEN QUELLEN DES 16.–19. JAHRHUNDERTS

Zusammenfassung

Im vorliegenden Beitrag werden die Oikonymie in den nichtlitauischen Quellen des 16.-19. Jh. untertsucht: ihre Entstehung, Verbreitung, Schreibung und ihr Gebrauch. In Preußen sind derartige Formen bereits um 1540 belegt. In Litauen liegen sie in den Urkunden aus dem letzten Viertel des 16. Jh. vor. In den preußischen bzw. litauischen Quellen des 16. Jh. sind. cca 200 unterschiedliche litauische Formen der Oikonyme belegt, wärend in denen des 17.-18. Jh. an 1000 zu finden sind. Noch reicher an Belegen ist das 19. Jh. Vielzählige litauische Formen sind in den Registerbänden der katholischen Kirchen (cca 800 unterschiedliche Oikonyme) belegt. Litauische Formen der Oikonyme sind in allen Gebieten verzeichent, in denen vormals die litauische Sprache gebräuchlich gewesen ist. Die litauischen Formen der Oikonyme sind aufs engste mit denen der Antroponyme verbunden, die bereits im 16. Jh. häufig aufgezeichnet wurden.

Man nimmt an, daß das Vorliegen von litauischen Formen in den nichtlitauischen Quellen des 16. Jh. mit der Tätigkeit von litauischen Schreibern in den Kanzleien zu erklären ist. Das 16. Jh. bedeutet einen Umbruch in der Schreibung der Oikonyme, denn in jener Zeit wurde verzichtet – wenigstens teilweise – auf die 250-jährigen Traditionen der Germanisierung (in Preußen) bzw. Slawisierung (in Litauen nach ostslawischem Vorbild) der litauischen Oikonyme und begann die bei den Litauer gebräuchlichen Formen der Oikonyme aufzuzeichnen.

Im Beitrag werden die Kriterien der litauischen Oikonymformen festgesetzt: wichtig ist, daß die Morphologie der aufgezeichneten Form beibehalten wird, daß in der aufgezeichneten Form keine Buchstabenverbindungen vorliegen, die aus phonetischer Sicht dem litauischen Lautsystem nicht entsprechen und die Slawisierung oder Germanisierung der aufgezeichneten

[85] Turbūt korektūros klaida. Turėtų būti *milysta* ar *milista*.

Formen widerspiegeln. Litauische Formen der Oikonyme liegen in folgenden Fällen vor: ***Антаитрисъ*** 1584 = **Antaitris*; *Zaśćianek* ***Antarasztas*** 1731 **Antaraštas*; *de* ***Awizieniu*** 1769 = **Avižienių, Avižiẽniai*; ***Budupis*** 1539 = **Būdupis*; ***Dubinikas*** 1898 = **Dub'in'i·kas, Dubiniñkas*; ***Dumczus*** 1744 = **Dumčus, Dumčaĩ* u. a. Manche phonetische Eigenheiten des Litauischen spiegeln sich in der litauischen Formen der Oikonyme nicht wider wegen der unvollkommenen Schreibweise.

Die litauischen Formen der Oikonyme, die in den historischen Urkunden vorliegen, werden verglichen mit Wörtern aus manchen altlitauischen Schriften und gemeinsame Gezetzmäßigkeiten der Schreibung festgestellt. Von diesen Gestzmäßigkeiten ausgehend, werden gewisse Schreibungen der Oikonyme, die früher als slawisiert galten, aus einer anderen Sicht betrachten.

Die litausichen Formen der Oikonyme sind wichtig für die Geschichte der litauischen Sprache und die historische Dialektologie, weil sie mundartliche Eigenheiten der litauischen Gebiete, die keine alten Schriftdenkmäler besitzen, fixieren.